

Uloga rječotvorja u hrvatskom jeziku u drugoj polovici 19. stoljeća

---

Bogović, Lidija

Doctoral thesis / Doktorski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:931656>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet hrvatskih studija

Lidija Bogović

**ULOGA RJEČOTVORJA U HRVATSKOM
JEZIKU U DRUGOJ POLOVICI 19.
STOLJEĆA**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet hrvatskih studija

Lidija Bogović

**ULOGA RJEČOTVORJA U HRVATSKOM
JEZIKU U DRUGOJ POLOVICI 19.
STOLJEĆA**

DOKTORSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Sanja Vulić Vranković

Zagreb, 2024.

University of Zagreb

Faculty of Croatian Studies

Lidija Bogović

**THE ROLE OF WORD FORMATION IN THE
CROATIAN LANGUAGE IN THE SECOND
HALF OF THE 19TH CENTURY**

DOCTORAL DISSERTATION

Supervisor: Prof. Sanja Vulić Vranković

Zagreb, 2024.

Životopis mentorice

Sanja Vulić Vranković redovita je profesorica na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Predaje veći broj predmeta na svim studijskim razinama (npr. Tvorba riječi u hrvatskom jeziku, Leksikologija i leksikografija hrvatskoga jezika, Jezik Hrvata u dijaspori, Nastava hrvatskoga jezika u dijaspori, Hrvatska dijalektologija Leksikologija i leksikografija hrvatskoga jezika i dr.). Pokrenula je i vodi projekt Suradnja s hrvatskim autohtonim zajednicama u dijaspori, zatim Ljetnu školu hrvatskoga jezika i kulture za nastavnike hrvatskoga jezika iz dijaspore (koja se održava na otoku Krku) te Zimsku školu za nastavnike hrvatskoga jezika iz dijaspore (koja se održava u Mađarskoj). Bila je voditeljica nekoliko kratkoročnih projekata, među inim projekta Istraživanje razine znanja hrvatskoga jezika kod djece koja pohađaju Hrvatsku nastavu u Ludwigsburgu (2023.) i Istraživanje razine znanja hrvatskoga jezika kod djece koja pohađaju Hrvatsku nastavu u Münchenu i Baden-Württembergu (2022.). Suradnica je na nekoliko znanstvenih projekata u Austriji, među ostalim projekta Gradišćanskohrvatski govori koji je dovršen 2023. Autorica je ili suautorica 17 knjiga. Tri najnovije samostalne autorske knjige su joj *Neotuđeni u tuđini. Iz književnosti Hrvata u manjinskim zajednicama* (2023.), *Blago rasutih. Jezik Hrvata u dijaspori. Dio II.* (2022.) i *Blago rasutih. Jezik Hrvata u dijaspori. Dio I.* (2021.). Objavila je više od 200 znanstvenih članaka, više od 300 stručnih članaka te oko 550 kraćih popularnoznanstvenih tekstova. Držala je više od 40 gostujućih predavanja na sveučilištima u Kanadi, Japanu, Njemačkoj, Mađarskoj, Poljskoj, Češkoj, Ukrajini, Rumunjskoj, Bugarskoj, Sloveniji, i također na visokim školama u Austriji i Mađarskoj te u Prevoditeljskom odjelu Europske komisije u Luxembourggu. Držala je izlaganja na više od 200 znanstvenih i stručnih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu (u Australiji, Austriji, Mađarskoj, Poljskoj, Češkoj, Slovačkoj, Italiji, Rumunjskoj, Bugarskoj, Sloveniji, Srbiji, odnosno Vojvodini, Bosni i Hercegovini). Održala je oko 260 javnih predavanja u Hrvatskoj i Hrvatima izvan Republike Hrvatske (u Njemačkoj, Austriji, Mađarskoj, Slovačkoj, Sloveniji, Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji, Bosni i Hercegovini).

„Ljubav... povjerenje... poštovanje. Maknite bilo što od tog troje i čitava se stvar raspada.“ (David Mazzucchelli, 2009. *Asterios Polyp*)

Velika hvala mojim roditeljima na bezuvjetnoj ljubavi, podršci i strpljenju. Dariji hvala na slušanju, smijanju, ohrabrivanju i razumijevanju. Luki što je uvijek vjerovao u mene i pružio mi neprocjenjivu podršku, svaki put. Njihova prisutnost bila je izvor snage i inspiracije.

Posebnu zahvalnost dugujem svojoj mentorici, profesorici Vulić. Velika hvala što me vodila kroz ovaj proces s mudrošću, strpljenjem i podrškom. Njezino znanje, savjeti i povjerenje u moje sposobnosti bili su ključni za postizanje ovoga cilja.

Uloga rječotvorja u hrvatskom jeziku u drugoj polovici 19. stoljeća

Sažetak

Nakon narodnoga preporoda hrvatska književna i znanstvena produkcija 2. polovice 19. stoljeća ubrzano se razvija, što je utjecalo na razvoj jezika. U to doba i terminologija postupno doživljava svoj uzlet, a tvorbom novih riječi obogaćen je hrvatski književni jezik. Tomu npr. svjedoče rječnici Bogoslava Šuleka, Ivana Mažuranića i Jakova Užarevića te Dragutina Antuna Parčića. Zato je tema ovoga doktorskoga rada *Uloga rječotvorja u hrvatskom jeziku u drugoj polovici 19. stoljeća*. U radu je analizirana tvorba riječi na sinkronijskoj razini. Izbor načina na koji je provedena tvorbena analiza objašnjen je na početku rada. Prikupljenoj građi iz navedenih rječnika pristupilo se opisno-analitički s naglaskom na tvorbenuj analizi izabranih tvorenic (tvorbenu motiviranih riječi), među kojima je veći broj stilski obilježenih riječi. Na temelju izabrane leksičke građe iz razmatranoga razdoblja, analizirano je u kojoj su mjeri tvorenice zaživjele u hrvatskom književnom jeziku te koliko je uloga rječotvorja u hrvatskom jeziku 2. polovice 19. stoljeća utjecala na suvremeni književni jezik.

Ključne riječi: rječotvorje, hrvatski jezik 2. polovice 19. stoljeća, suvremeni hrvatski književni jezik.

The role of word formation in the Croatian language in the second half of the 19th century

Summary

After the national revival, the development of the Croatian language was influenced by rapid growth of the Croatian literary and scientific production of the second part of the 19th century. At that time, the terminology also gradually experienced its rise, and the formation of new words enriched the Croatian literary language. This is evidenced, for example, by the dictionaries of Bogoslav Šulek, Ivan Mažuranić, Josip Užarević and Dragutin Antun Parčić. That is why the topic of this doctoral thesis is *The role of word formation in the Croatian language in the second half of the 19th century*. The paper will present word formation on a synchronous level. The choice of the way the word formation analysis was performed will be explained at the beginning of the paper. The collected materials from the mentioned dictionaries will be approached descriptively and analytically with an emphasis on the formation analysis of selected new words, among which there is a large number of stylistically marked words. Based on the selected lexical material from the considered period, it will be analyzed to what extent the newly formed words came to life in the Croatian literary language, and how much did the word formation in Croatian language in the second half of the 19th century influence the modern Croatian language.

Key words: word formation, Croatian language in the second half of the 19th century, modern Croatian literary language.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Zastupljenost rječotvorja u hrvatskim gramatikama od ilirizma do kraja 19. stoljeća.....	8
3. Teorijski pristup rječotvorju.....	13
4. Izbor načina na koji je provedena tvorbena analiza	19
4.1. Način obrade izabrane građe	20
5. Tvorbena analiza izabrane građe.....	23
5.1. Izvođenje u tvorbi imenica	23
5.1.1. Čista sufiksalna tvorba imenica.....	23
5.1.2. Čista prefiksalna tvorba imenica	53
5.1.3. Prefiksarno-sufiksna tvorba imenica.....	54
5.2. Slaganje u tvorbi imenica	57
5.2.1. Čista složena tvorba imenica.....	57
5.2.2. Složeno-sufiksna tvorba imenica	60
5.2.3. Prefiksarno-složena tvorba imenica.....	72
5.2.4. Srašćivanje	72
5.3. Izvođenje u tvorbi pridjeva.....	73
5.3.1. Čista sufiksna tvorba pridjeva	73
5.3.2. Čista prefiksna tvorba pridjeva.....	76
5.3.3. Prefiksarno-sufiksna tvorba pridjeva	76
5.4. Slaganje u tvorbi pridjeva.....	78
5.4.1. Čista složena tvorba pridjeva	78
5.4.2. Složeno-sufiksna tvorba pridjeva.....	79
5.4.3. Srašćivanje	80
5.5. Tvorba glagola	81
5.5.1. Čista sufiksna tvorba glagola.....	81
5.5.2. Čista prefiksna tvorba glagola	82
5.5.3. Prefiksarno-sufiksna tvorba glagola.....	83
5.6. Ostali tvorbeni postupci.....	85
5.6.1. Tvorbeni nizovi i prsteni	86

5.6.2. Rubni tvorbeni načini.....	88
5.6.3. Sekundarna tvorba	89
5.6.4. Mocijska tvorba	90
5.7. Tvorba polusloženica	91
6. Analiza plodnosti tvorbenih obrazaca	92
6.1. Tvorba imenica	92
6.2. Tvorba pridjeva	102
6.3. Tvorba glagola	105
6.4. Tvorbeni nizovi i prsteni	107
6.5. Rubni tvorbeni načini	108
6.6. Sekundarna tvorba.....	109
7. Usporedba suvremenoga rječotvorja s rječotvorjem u drugoj polovici 19. stoljeća	110
7.1. Tvorba imenica	110
7.2. Tvorba pridjeva	125
7.3. Tvorba glagola	129
7.4. Rubni tvorbeni načini	131
7.5. Sekundarna tvorba.....	132
7.6. Tvorba polusloženica	133
8. Zaključak.....	134
9. Abecedni popis izabranih primjera s izvorima.....	141
10. Izvori i literatura	169
10.1. Izvori	169
10.2. Literatura	170
Životopis autorice s popisom objavljenih djela	178

1. Uvod

Nakon narodnoga preporoda hrvatska književna i znanstvena produkcija 2. polovice 19. stoljeća ubrzano se razvija, što je utjecalo na razvoj jezika. U to doba i terminologija postupno doživljava svoj uzlet, a tvorbom novih riječi obogaćen je hrvatski književni jezik. Tomu npr. svjedoče rječnici Bogoslava Šuleka, Ivana Mažuranića i Jakova Užarevića te Dragutina Antuna Parčića. Zato je tema ovoga doktorskoga rada *Uloga rječotvorja u hrvatskom jeziku u drugoj polovici 19. stoljeća*. U radu je analizirana tvorba riječi na sinkronijskoj razini. Također, zastupljenost rječotvorja u gramatikama druge polovice 19. stoljeća. Nakon teorijskoga pristupa rječotvorju, na početku rada objašnjen je izbor načina na koji je provedena tvorbeno-analitička analiza. Prikupljenoj građi iz navedenih rječnika pristupilo se opisno-analitički s naglaskom na tvorbeno-analitičkoj analizi izabranih tvorenic (tvorbeno motiviranih riječi), među kojima je veći broj stilski obilježenih riječi, imenica, pridjeva i glagola. Na temelju izabrane leksičke građe iz razmatranoga razdoblja, analizirano je u kojoj su mjeri tvorenice zaživjele u hrvatskom književnom jeziku, također analizirana je plodnost pojedinih tvorbenih obrazaca te je dana usporedba rječotvorja druge polovice 19. stoljeća sa suvremenim rječotvorjem hrvatskoga književnoga jezika.

Novi način života suočava govornike pojedinoga jezika s brojnim novim stvarima, pojavama i pojmovima, što neizbježno rezultira potrebom za novim riječima kojima će se to novo označavati. Dva su osnovna načina na koji se nove riječi uvode u pojedini jezik. Prvi je od njih tvorba novih riječi na temelju već postojećih riječi u tom jeziku, a drugi jezično posuđivanje. Vitalnost pojedinoga jezika, a posebice književnoga jezika ponajprije se mjeri mogućnošću toga jezika da tvori nove riječi na temelju postojećih. Budući da živimo u doba velikoga elektroničkoga razvoja i novih mogućnosti širenja informacija, rječotvorje je stalno pred novim izazovima. Od 80-ih godina prošloga stoljeća pa nadalje objavljuju se npr. radovi o tvorbi računalnoga nazivlja (Anuška Štambuk i dr.). Premda se intenzitet promjena u 19. stoljeću u odnosu na prethodna ne može usporediti s kasnijim ubrzanim promjenama, ipak valja istaknuti da je druga polovica 19. stoljeća u hrvatskom književnom jeziku bila vrijeme terminološkoga uzleta i nastanka mnogih novotvorenica. Tvorba riječi u to doba ima važnu ulogu u formiranju leksika hrvatskoga književnoga jezika.

U uvodnom dijelu rada pokazana je zastupljenost tvorbe riječi u hrvatskim gramatikama 2. polovice 19. stoljeća. Te je gramatike popisala i opisala Sanda Ham u svojoj monografiji *Povijest hrvatskih gramatika* (2006.), u kojoj je ujedno prikazala povijest hrvatske književnojezične norme. Ta je autorica gramatike 2. polovice 19. stoljeća podijelila na slovnice zagrebačke filološke škole te na gramatike hrvatskih vukovaca, počevši od *Ilirske slovnice* (1854.) Vjekoslava Babukića i *Slovnice Hèrvatske za gimnazije i realne škole, Dio I. Rěčoslovje* (1859.) Antuna Mažuranića, pa sve do kraja 19. stoljeća.

U to se vrijeme tiskaju novi rječnici. Ivan Mažuranić i Jakov Užarević su tako objavili *Němačko-ilirski slovar* (1842.). Iako je riječ o kraju 1. polovice 19. stoljeća, taj je rječnik važan zbog usporedbe novotvorenica iz 2. polovice 19. stoljeća s onima otprije. Posebice je aktivan leksikograf Bogoslav Šulek. Godine 1860. objavio je *Němačko-hrvatski rěčnik* u dvama svescima, a 1874.–1875. *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja, osobito za srednja učilišta*. Šulek je u hrvatski jezik uveo mnoge nove riječi. Neke se od njih više ne koriste, ali postoji i velik broj onih riječi koje i danas žive i prisutne su u jeziku. Među izvorima su i dva rječnika Dragutina Antuna Parčića: *Riečnik ilirsko-talianski, polag najnovijih izvorah* (1858.) i *Rječnik talijansko-slovinski (hrvatski)* (1887.). Na temelju razmatrane građe izvršen je izbor tvorbena motiviranih riječi s naglaskom na manje poznatim i stilski obilježenim tvorenica.

Nakon teorijskoga pristupa i prikaza izbora načina obrade, u središnjem dijelu rada analizirane su tvorbena motivirane riječi na sinkronijskoj razini. Primjer tvorbene analize je imenica srednjega roda *zubište* za koju se u suvremenom hrvatskom književnom jeziku koristi posuđenica *alveola* 'čeljusna šupljina u kojoj je smješten zubni korijen'. Tvorbeno značenje imenice *zubište* (koje je važno odrediti prije analize tvorbena obrasca) jest 'dio čeljusti u kojem se nalazi zub'. Tvorbeno analiza (*zub-* + *-ište*) pokazuje da morfološka osnova imenice muškoga roda *zub* služi kao tvorbena osnova imenice srednjega roda *zubište*. Ta tvorbena osnova i sufix *-ište* tvore imenicu srednjega roda nastalu čistom sufixalnom tvorbom, koja pripada semantičkoj skupini dio glave.

Tvorbeni obrazac je: morfološka osnova imenice + sufix *-ište*.

To je jedan od jednostavnih primjera analitičkoga pristupa.

Slijedi podjela tvorenicama prema vrsti riječi, zatim prema tvorbenim jedinicama i načinu tvorbe u cilju analize razvoja i uloge rječotvorja u hrvatskom književnom jeziku 2. polovice 19. stoljeća. Treći dio istraživanja usmjeren je na utvrđivanju plodnosti tvorbenih elemenata i načina toga vremena u usporedbi s onima u suvremenom hrvatskom književnom jeziku.

Dosadašnja istraživanja nisu pokazala koliko je važnu ulogu imala tvorba riječi u 2. polovici 19. stoljeća, koje je važno razdoblje u stvaranju hrvatskoga književnoga jezika, ali je vrlo dobro analizirana tvorba riječi u kasnijim razdobljima razvoja hrvatskoga književnoga jezika, posebice od sredine 20. stoljeća pa nadalje. Ponajprije valja istaknuti istraživanja i radove Stjepana Babića, posebice u razdoblju od početka 60-ih godina 20. stoljeća do 1986. kada objavljuje sintezu svojih istraživanja, naslovljenu *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*. U svojim rječotvorbenim analizama taj je autor prvi u hrvatskom jezikoslovlju upozorio na važnost jasnoga razgraničenja rječotvorbene analize pojedine riječi od njezine etimologije. Svoje sintetsko djelo Babić dopunjuje novim primjerima i podjelama u drugom izdanju 1991. i trećem 2002.

Važan prinos istraživanju hrvatskoga rječotvorja dala je i Eugenija Barić nizom objavljenih radova, osobito u razdoblju od 1979. do 1995.

O rječotvorju u književnim djelima u 19. stoljeću pisale su 2015. Sanja Vulić i Gordana Laco. Iste autorice analizirale su tvorbu riječi u književnim djelima u 20. stoljeću (2018.). Sanja Vulić je od 2000. do danas analizirala rječotvorna obilježja velikoga broja različitih autora iz različitih razdoblja, bilo onih koji pišu književnim jezikom ili nekim od lokalnih idioma, a usto se od 1996. do danas intenzivno bavi usporedbom tvorbe riječi u književnom jeziku i u mjesnim govorima i dijalektima.

Dio autora bavio se prevedenicama iz stranih jezika (npr. László Hadrovics /1985./, Marija Turk /2013./), a budući da su prevedenice nerijetko tvorbeno motivirane na sinkronijskoj razini, također su dijelom i ovoga rada.

Primjeri iz do sada objavljenih djela na temu rječotvorja pružaju mogućnost usporedbe sa stanjem u 19. stoljeću, a time i utvrđivanje s jedne strane u kolikoj su se mjeri jezikoslovcima 2. polovice 19. stoljeća oslanjali na tadašnje mjesne govore i na pisanu tradiciju, a s druge strane u kolikoj su mjeri njihova rječotvorbena rješenja zaživjela u kasnijim razdobljima. U tom je

pogledu osobito zanimljiv Parčićev rječnik jer se mnoge od tvorbeno motiviranih riječi koje su u njega uvrštene još uvijek rabe u pojedinim mjesnim govorima, ali ih nema u suvremenom književnom jeziku.

Cilj ovoga rada je pružiti sustavan pregled nastanka tvorenic koje su zastupljene u književnom jeziku 2. polovice 19. stoljeća te osvijetliti ulogu tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku toga razdoblja. Znanstvenim pristupom i obradom izvora analizirana je plodnost tvorbenih elemenata i tvorbenih načina, a usporedbom rječotvorja druge polovice 19. stoljeća s rječotvorjem suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika dan je pregled iskorištenosti jezičnoga bogatstva.

Polazi se od pretpostavke da je u književnom jeziku 2. polovice 19. stoljeća bilo više nego danas tvorbeno motiviranih riječi koje su tvorene od hrvatskih riječi praslavenskoga podrijetla, a koje nisu zaživjele u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, ili su se s vremenom izgubile, a rabile su se u hrvatskim djelima iz prijašnjih razdoblja, kao i onih koje su se rabile u mjesnim govorima.

Budući da se rad temelji na pisanoj građi iz druge polovice 19. stoljeća prvo je bilo potrebno utvrditi izvore, tj. gramatike u kojima će se istražiti zastupljenost tvorbe riječi i rječnike iz kojih će tvorbeno motivirane riječi biti ekscerpirane. Ključni orijentir pri izboru gramatika bio je popis hrvatskih gramatika Sande Ham u djelu *Povijest hrvatskih gramatika* (2006.), u kojem su navedene gramatike Vjekoslava Babukića (1854.), Antuna Mažuranića (1859.), Adolfa Vebera Tkalčevića (1859., 1871.), Rudolfa Frölicha Veselića (1850.), Ilije Rukavine Ljubačkoga (1843.), Lavoslava Fürholzera (1847.), Andrije Stazića (1850., 1855.), Jerolima Šutine (1850.), Frana Volarića (1854.), Ivana Danila (1855., 1873.), Vinka Pacela (1860., 1865.), Paula Pierrea (1869.), Josipa Vitanovića (1880.), Dragutina Antuna Parčića (1873., 1877.), Andrije Torkvata Brlića (1854.), Pera Budmanija (1867.), Mirka Divkovića (1879., 1881.), Frana Vuletića (1890.), Rudolfa Strohalaa (1893.) i Tome Maretića (1899.).

Temeljni izvori za istraživanje glavnoga dijela ovoga rada hrvatski su rječnici objavljeni u 2. polovici 19. stoljeća, konkretno *Němačko-ilirski slovar* (1842.) Ivana Mažuranića i Jakova Užarevića, zatim dva rječnika Dragutina Antuna Parčića *Riečnik ilirsko-talianski, polag najnovijih izvorah* (1858.) i *Rječnik talijansko-slovenski (hrvatski)* (1887.) te rječnici Bogoslava Šuleka *Němačko-hrvatski rěčnik* (1860.) i *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga*

nazivlja, osobito za srednja učilišta (1874.–1875.). Iz tih je izvora prikupljena građa, odnosno tvorbeno motivirane riječi.

U uvodnom dijelu rada proučena su dosadašnja istraživanja tvorbe riječi, navedene metode analize i pisanja rada te koncept rada. Prije analize tvorbeno motiviranih riječi na izabranim je primjerima objašnjena ključna razlika između tvorbeno motiviranih riječi na sinkronijskoj razini i onih čiju je povijesnu tvorbu moguće objasniti na temelju etimološkoga znanja, ali ne na sinkronijskoj razini.

Slijedi teorijski pristup rječotvorju koji je primijenjen u ovom radu. Objašnjeno je zašto je u radu osnovna podjela tvorbeno motiviranih riječi na izvedenice (među koje su ubrojene izvedenice čistom sufiksalsnom tvorbom, izvedenice čistom prefiksalsnom tvorbom i izvedenice prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom) te složenice (među koje su ubrojene čiste složenice, složenice nastale složeno-sufiksalsnom tvorbom, složenice nastale prefiksalsno-složenom tvorbom i sraslice). Naime, u izvorima se nastojalo pronaći i primjere prefiksalsno-složene tvorbe.

U teorijskom se pristupu uglavnom slijede tvorbeni obrasci Stjepana Babića, koji su primijenjeni u njegovoj knjizi *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku* (2002.). Najznačajnija razlika je u pristupu čistoj prefiksalsnoj tvorbi, koja se razmatra kao dio izvođenja, prema modelu Sanje Vulić u radu „Tvorba riči u Gramatici gradišćanskohrvatskoga jezika“ (2003.) i u teorijskom dijelu rada „Čista prefiksalsna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim idiomima“ (2007.).

Nakon uvodnoga dijela, odnosno nakon precizno utvrđenoga teorijskoga okvira istraživanje je podijeljeno u nekoliko tematskih cjelina, od kojih prva uključuje analizu tvorbeno motiviranih riječi. Te su riječi u radu podijeljene najprije prema gramatičkoj kategoriji vrste riječi (imenice, pridjevi i glagoli), a zatim prema tvorbenim obrascima i načinima u okviru svake vrste riječi. Slijedi tvorbeno analiza prema tvorbenim obrascima i načinima, utvrđivanje tvorbenih jedinica, tvorbenih obrazaca i semantičkih skupina tvorbeno motiviranih riječi. Na kraju je rada dan abecedni popis izabranih primjera s izvorima.

Početno očekivanje bilo je da će analiza pokazati razlike u plodnosti pojedinih tvorbenih jedinica i tvorbenih obrazaca u drugoj polovici 19. stoljeća u odnosu na one u književnom jeziku

20. i 21. stoljeća. Cjelovit pristup građi koja se analizirala uključivao je kvalitativnu obradbu podataka, također komparativnu i opisno-analitičku obradu te analizu i sintezu spoznaja dobivenih istraživanjem.

Za kvalitetu istraživanja i bolje obrazloženje konteksta teme korištena je literatura autora koji se bave hrvatskim književnim jezikom 19. stoljeća (Brlobaš /2015./, Brozović /1985./, Dukat /1937./, Ham /2006./, Horvat – Hudeček – Mihaljević /2015./, Jonke /1971./, Katičić /2015./, Pranjković /2015./, Rišner /2015./, Samardžija /2015./, Tafra /1993./, Vince /1990., 1975./, Vulić i Laco /2015./ i Vulić /2018./).

Također, korištena je literatura autora koji se bave tvorbom riječi i pojedinim tvorbenim načinima (Babić /1989., 1988., 1985., 1981., 1979., 1978., 1968./, Barić /2005., 1989., 1988., 1987., 1984., 1981., 1980., 1979., 1975./, Barić i Malić /1976./, Belaj /2004./, Borić /2020./, Friščić /1969./, Horvat – Štebih Golub /2012./, Hraste /1957./, Kapetanović /2007./, Kuna /2006./, Laco – Vulić /2021./, Lewis – Štebih Golub /2014./, Mihaljević /2013., 2001./, Mihaljević – Ramadanović /2006./, Mikić Čolić – Glušac /2020./, Putanec /1977., 1967., 1959./, Šamija /2011./, Štambuk /1999., 1984./, Štimac Ljubas /2011./, Tafra /1993./, Tafra – Košutar /2009./, Trezner /1970./, Vulić /2020., 2018., 2008., 2007., 2006., 2005., 2004., 2003./, Žepić /1970., 1969./) i drugi.

Pri tvorbenoj analizi imeničkih riječi s glagolskom osnovom, kao i pri tvorbenoj analizi samih glagola obvezno se uzima u obzir vrsta i razred kojemu pojedini glagol pripada, a podjela prema vrstama i razredima preuzeta je iz knjige *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika* (1991.). Autori su dijela knjige koji se odnosi na morfologiju (osim samoga uvoda) Stjepko Težak i Stjepan Babić.

U okviru konkretne analize s aspekta rječotvorja obratila se pozornost i na normativna rješenja na tvorbenom šavu, što podrazumijeva odnos prema pojedinim glasovnim promjenama u književnom jeziku toga razdoblja. Posebno je analizirana zastupljenost rubnih načina tvorbe riječi te plodnost pojedinoga od zastupljenih rubnih načina. Metodološki postupci na kojima se temelji istraživanje je analitičko, interpretativno, komparativno i deskriptivno. Cjelovita analiza i sinteza isključivo je temeljena na konkretnim primjerima tvorbeno motiviranih riječi iz književnoga jezika druge polovice 19. stoljeća. Na kraju rada slijedi zaključak te popis izvora i iscrpan popis literature koja je korištena u pisanju rada.

Istraživanja tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku, izuzev onih Stjepana Babića, najvećim su se dijelom (ali ne isključivo) usmjeravala na tvorbu riječi pojedinih autora ili na tvorbu riječi određenih govornih područja. Znanstveni doprinos ovoga istraživanja ima zadatak upotpuniti i osvijestiti dosadašnje spoznaje o ulozi tvorbe riječi u 2. polovici 19. stoljeća te odrediti njezinu ulogu u formiranju onodobnoga hrvatskoga književnoga jezika, a posredno i književnoga jezika kasnijih razdoblja.

2. Zastupljenost rječotvorja u hrvatskim gramatikama od ilirizma do kraja 19. stoljeća

Prema izboru gramatika u monografiji Sande Ham *Povijest hrvatskih gramatika*, koja je objavljena 2006., u ovom se radu analizira zastupljenost rječotvorja u hrvatskim gramatikama u drugoj polovici 19. stoljeća. Ham, osim što je popisala i opisala gramatike, prikazala je i povijest hrvatske književnojezične norme. U dijelu monografije u kojem su prikazane gramatike druge polovice 19. stoljeća, napravila je podjelu gramatika na slovnice zagrebačke filološke škole i na gramatike hrvatskih vukovaca, počevši od *Ilirske slovnice* (1854.) Vjekoslava Babukića i *Slovnice Hèrvatske za gimnazije i realne škole, Dio I. Rěčoslovje* (1859.) Antuna Mažuranića, pa sve do kraja 19. stoljeća.

Svim dostupnim gramatikama pristupljeno je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a to su gramatike Vjekoslava Babukića (1854.), Antuna Mažuranića (1859.), Adolfa Vebera Tkalčevića (1859., 1871.), Rudolfa Frölicha Veselića (1850.), Ilije Rukavine Ljubačkoga (1843.), Lavoslava Fürholzera (1847.), Andrije Stazića (1850., 1855.), Frana Volarića (1854.), Ivana Danila (1855., 1873.), Vinka Pacela (1860., 1865.), Dragutina Antuna Parčića (1873., 1877.), Mirka Divkovića (1879., 1881.) i Tome Maretića (1899.).

Osnova slovnice slavjanske narěčja ilirskoga Vjekoslava Babukića objavljena 1836. prva je zagrebačka gramatika, nastala u doba ilirizma, a tiskana je najprije u *Danici ilirskoj*, a potom i kao zasebna knjižica (Ham, 2006: 71). Tvorba riječi nije zastupljena (usp. Babukić, 1836.) za razliku od *Ilirske slovnice* objavljene 1854. u kojoj je u opsežnom dijelu *Rěčoslovje* uz etimologiju i morfologiju detaljno obrađena i tvorba riječi (usp. Babukić, 1854: 38–347). Babukićeva *Ilirska slovnica* predstavlja početak sustavne normizacije hrvatskoga književnoga jezika te nastavak višestoljetne hrvatske naddijalekatne književnojezične štokavštine (Ham, 2006: 79).

Poredbena hrvatsko-latinska školska gramatika Antuna Mažuranić *Temelji ilirskoga i latinskoga jezika za početnike*, za razliku od kasnijih zagrebačkih slovnica, ne obuhvaća tvorbu riječi ni u prvom izdanju iz 1839., ni u drugom nepromijenjenom izdanju iz 1842. (usp. Mažuranić, 1839. i Mažuranić, 1842.). Prema tomu je djelu Mažuranić sastavio *Slovnicu*

Hèrvatska za gimnazije i realne škole, Dio I. Rečoslovje, što navodi u *Predgovoru* (Mažuranić, 1859: III). U trećem odjeljku *Tvorenje pregibivih reči* u kojem obrađuje tvorbu riječi navodi „kako-se iz postojećih gotovih reči izvodenjem i slaganjem t. j. sastavljanjem nove načinjaju reči“ (*Ibid.* 107–108) te upozorava na razliku između etimologije, odnosno *korenoslovja* i tvorbe riječi (usp. *Ibid.* 107–133). Tvorbu riječi u posljednjem četvrtom izdanje *Slovnice* nije mijenjao (usp. Mažuranić, 1869: 108–133).

Adolfo Veber, koji predstavlja jedan od temelja zagrebačke filološke škole i osuvremenjuje Mažuranićevu normu (Ham, 2006: 93–94), prvo izdanje *Slovnice hèrvatske za srednja učilišta* iz 1871. započinje definiranjem pojma slovnice, „Hèrvatska je slovnica nauk o pojedinih hèrvatskih reči i o celom govoru. Zato se děli na: rečoslovlje i skladnju“ (Veber, 1871: 1). U *rečoslovlju* obrađuje izgovor riječi, njihove promjene i tvorbu. Tvorbu riječi dijeli na *izvadjanje* i *sastavljanje*, odnosno razlikuje riječi kojima se nešto dodaje i riječi koje nastaju spajanjem više riječi (usp. *Ibid.* 80–90). Treće izdanje Veberove *Slovnice hrvatske za srednja učilišta*, prema Ham (2006: 93), potpuno je te pokazuje normu hrvatskoga književnoga jezika koja se ustalila 70-ih godina 19. stoljeća. Tvorba riječi u trećem je izdanju ostala nepromijenjena (usp. Veber, 1876: 82–92). Veberova *Skladnja ilirskoga jezika, za niže gimnazije* objavljena 1859., a sastavljena prema slovnici Antuna Mažuranića (Weber, 1859: 188)¹ prva je sintaksa objavljena kao zasebna knjiga. Tvorba riječi nije zastupljena u prvom (usp. *Ibid.*), kao ni u drugom izdanju (Weber, 1862.). Veberova (nepotpisana) *Slovnica za četvrti razred katoličkih glavnih učionah u carevini austrijskoj*, objavljena 1862., donosi tvorbu riječi. Nove riječi nastaju *izvodenjem* i *slaganjem*, ali u ovoj slovnici riječi nastale izvodenjem Veber dijeli na one kojima se nešto dodaje i one u kojima se dogodila promjena „sred“ riječi. Tvorba je riječi nastala po uzoru na slovnici Antuna Mažuranića na koju Veber upućuje na kraju poglavlja (usp. [Veber], 1862: 129–137).

Rufolf Frölich Veselić, prevoditelj Babukićeve *Osnove slovnice slavjanske narječja ilirskoga* i suautor prvoga ilirskoga rječnika (Ham, 2006: 96–98), objavio je u Beču tri gramatike. *Mali ilir* objavljen 1840. ne sadrži tvorbu riječi (usp. Frölich, 1840.), a *Kurz Gesetze tabelarisch* iz 1847. kratke su upute za brzo učenje slavenskih jezika (češki, poljski, ilirski i ruski) te također ne sadrži tvorbu riječi (usp. Frölich, 1847.). Posljednja je teorijsko-praktična

---

¹ Veber se na svojim gramatikama potpisivao kao Veber, ali i kao Weber.

gramatika *Teoretisch-praktische der ilirischen Sprache. Mit vielen Sesprachen* iz 1850. koja ne sadrži tvorbu riječi kao ni prethodne dvije (usp. Frölich, 1850.).

Ilija Rukavina Ljubački 1843. objavio je *Kroatische vodič* za učitelje i studente, ali u njemu nije obrađena tvorba riječi (usp. Rukavina, 1843.).

Horvatsko-slavonska slovnica za početnike Lavoslava Fürholzera iz 1850. sadrži etimologiju *rečoižpitavanje* i sintaksu *rečoslagnje*, ali ne sadrži tvorbu riječi (usp. Fürholzer, 1850.).²

Ivan Danilo 1855. objavio je najbolju gramatiku u zadarskom krugu (prema Ham, 2006: 106) *Grammatica della lingua illirica* u kojoj je obradio tvorbu riječi koju dijeli na izvođenje i slaganje (usp. Danilo, 1855: 89–94).

Vinko Pacel u *Slovnici jezika Hrvatskoga ili Srbskoga* objavljenoj 1860. ne obrađuje tvorbu riječi (usp. Pacel, 1860.), kao ni u *Oblicima književne hrvaštine* iz 1865. namijenjenim prvim razredima gimnazije ili realne škole (usp. Pacel, 1865.).

Fran Volarić, po uzoru na Mažuranića i Babukića, piše *Ilirsku slovnica za početne učionice* objavljenu 1852. U drugom poglavlju prvoga dijela *O napravljanju rečih*, kratko piše o sastavljenim riječima koje se sastoje od dviju ili više riječi koje imaju svoje značenje, a sastavljene daju novo značenje te o riječima iz kojih možemo izvoditi druge riječi *predslovkom* ili *zaslovkom* (usp. Volarić, 1852: 10–12). Drugo je izdanje iz 1854. ostalo nepromijenjeno (usp. Volarić, 1852: 10–12).

Grammatica illirica pratica secondo il metodo di Ahn e di Ollendorff spiegata dal maestro della III classe nella scuola normale Andrije Stazića, objavljena u Splitu 1855., mala je školska gramatika i ne sadrži tvorbu riječi (usp. Stazich, 1855).

---

² U monografiji Sande Ham navedena je godina izdanja 1847., a u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu može se dobiti samo izdanje iz 1850.

Dragutin Antun Parčić objavio je 1873. gramatiku naslovljenu *Grammatica della lingua slava (illirica)*. U drugom izdanju³ iz 1878. obrađena je tvorba riječi (usp. Parčić, 1878: 111–128).

Mirko Divković stvarao je na prijelomu stoljeća što je bilo vrijeme prijeloma norme (Ham, 2006: 137). Godine 1879. objavio je gramatiku *Hrvatske gramatike I. dio. Oblici za srednje i nalike im škole*. Taj prvi dio namijenjen je učenicima I. i II. gimnazijskoga razreda. Tvorba riječi u toj gramatici nije zastupljena (usp. Divković, 1879.). U *Oblicima hrvatskoga jezika za srednje škole* iz 1895. također ne obrađuje tvorbu riječi (usp. Divković, 1895.), a jednaka je situacija i u *Oblicima i sintaksi hrvatskoga jezika za srednje škole* iz 1898., što je novo izdanje *Nauka o izreci za školu* iz 1880. (usp. Divković, 1898.).

Tomo Maretić 1899. objavio je vukovsku gramatiku naslovljenu *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* nastalu na temeljima djela Karadžića i Daničića, zanemarujući suvremenu književnost, a onodobne suvremene književnike poput Augusta Šenoa, Ante Kovačića, Josipa Kozarca i Ksavera Šandora Gjalskoga proglasio je jezično zastarjelima (Ham, 2006: 154). Na stotinjak stranica Maretić obrađuje tvorbu riječi počevši od nastavaka za imenice i pridjeve, zatim pravila za tvorbu hipokoristika, složenica i tvorbu glagola (usp. Maretić, 1899: 292–390).

Gramatikama Jerolima Šutine (1850.), Paula Pierrea (1869.), Josipa Vitanovića (1880.), Andrije Torkvata Brlića (1854.), Pera Budmanija (1867.), Frana Vuletića (1890.) i Rudolfa Strohala (1893.), a koje se također nalaze na popisu gramatika druge polovice 19. stoljeća u monografiji autorice Ham, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nije bilo moguće pristupiti.

Obradom podataka i analizom može se zaključiti da rječotvorje u gramatikama druge polovice 19. stoljeća ili je jako slabo, ili uopće nije zastupljeno. Uopće se ne obrađuje u gramatikama Vjekoslava Babukića, Rudolfa Frölicha Veselića, Ilije Rukavine Ljubačkoga, Vinka Pacela, Andrije Stazića i Mirka Divkovića, a Antun Mažuranić rječotvorje obrađuje tek u gramatici objavljenj 1859. za gimnazije i osnovne škole. U gramatikama Adolfa Vebera rječotvorje se tek usputno spominje i to ne u svim djelima. Kod Frana Volarića obrađeno je vrlo

---

³ Prvo izdanje nije dostupno u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

kratko. Nešto više o samom rječotvorju možemo naći tek u gramatikama Ivana Danila, Dragutina Antuna Parčića i Tome Maretića. Nastankom novih riječi u to doba, rječotvorje će kao jezikoslovna disciplina tek u 20. stoljeću dobiti zasluženno mjesto u gramatikama.

3. Teorijski pristup rječotvorju

Osamnaesto je stoljeće doba širenja polifunkcionalnosti hrvatskoga književnoga jezika čemu svjedoče tiskane knjige različita sadržaja, a osim književnih djela tiskaju se filološka djela, poučna djela i udžbenici.

U stoljeću koje slijedi hrvatski je književni jezik doživio svoj najveći terminološki uzlet objavom rječnika koji su uvelike utjecali na razvoj jezika. Ti su rječnici, između ostaloga, odredili pristup rječotvorju kao jezikoslovnoj disciplini, ali su i izvor te svojevrsan model nastanka novih riječi. U Zagrebu je 1842. objavljen *Deutsch-illyrisches Wörterbuch / Njemačko-ilirski slovar* Ivana Mažuranića i Jakova Užarevića. Desetak godina kasnije 1858. (s drugim izdanjem 1874.) izlazi *Rječnik ilirsko-talijanski, polag najnovijih izvorah* Dragutina Antuna Parčića, a treće „popravljeno i pomnožano izdanje“ toga rječnika izlazi 1901. s naslovom *Rječnik hrvatsko – talijanski – Vocabolario croato – italiano*. Parčić još 1887. objavljuje *Rječnik talijansko-slovinski (hrvatski)*. Treći važan rječnik toga doba je onaj Bogoslava Šuleka *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik*, Verlag der F. Suppan'schen Buchhandlung 1860., a kao kruna njegova leksikografskoga djelovanja 1874.–1875. izlazi u dvama svescima *Hrvatsko–njemačko–talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*. Tim je rječnikom Šulek postavio temelj hrvatskoj terminologiji u cjelini.

Riječ je o novom dobu rječnika u hrvatskom jeziku koje započinje rječnikom Mažuranića i Užarevića. Prije toga novoga doba, smatra Zlatko Vince (1990: 253), rječnički je fond naših starijih rječnika bio „skučen“ i „pripada prošlosti“. Mažuranića i Užarevića koncepcijom svojih rječnika slijede Dragutin Antun Parčić i Bogoslav Šulek. Vince (1975: 152) ističe da je Šulekov *Njemačko-hrvatski rječnik* „znatno proširio okvire književnog jezika za tadašnje moderne kulturne potrebe“.

Vladoje Dukat smatra da se na građi Mažuranić-Užarevićeva *Slovara* temelji Šulekov njemačko-hrvatski *Rječnik*. Dukat ističe da se dio građe može pronaći u oba rječnika (1937: 132). S tom teorijom slaže se Marko Samardžija (1997: 80) te ističe da je zapravo veći dio leksičkih rješenja kod Šuleka preuzet iz Mažuranić-Užarevićeva *Slovara*. U ovom je radu

korištena građa preuzeta iz oba rječnika, a dopunjena je tvorbeno motiviranim riječima koji se nalaze u rječnicima Dragutina Antuna Parčića koji je u predgovoru *Rječnika talijansko-slovenskoga* (1887: VIII) istaknuo da mu je uzor bio Šulekov *Němačko-hrvatski rěčnik*.

Zanimljiv je način na koji je upravo Šulek pristupio rješenjima nekih tvorenic, pa tako ističe:

„Sastavljajuć ovaj rječnik nastojao sam što se više može upotrebljavati prave narodne riječi, ili gdje ju nisam mogao doznati, posudio sam ju od srodnih slavenskih plemenah, kad mi se je učinila, da je prema našem govoru; al sam uvijek zabilježio jezik, od kojega je posudjena, da se znade, kojega je podrijetla” (Šulek, 1990: IX).

Dalje skromno navodi:

„Ondje, gdje u slavenskih plemenah nenadjoh pomoći, nastojah stvoriti primjereni naziv; al opet nisam sve poprijeko prevodio, nego samo ono, za što sam mislio, da bi se moglo čisto hrvatski izraziti. Poradi toga ima u ovom rječniku dosta barbarizamah, ne zato, što se ovi nebi tobož nikako dali pohrvatiti, nego zato, što ja tomu poslu nisam dorastao. Vještija glava znat će i tomu doskočiti, te zamieniti one tudjinke boljimi narodnimi besjedami” (Šulek, 1990: IX).

Sve autore rječnika druge polovice 19. stoljeća zapravo možemo s pravom smatrati začetnicima tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku koji su svojim djelima postavili temelje za razvoj hrvatskoga književnoga jezika kakav nam je danas poznat, elastično-stabilan koji se i dalje, u nešto manjoj mjeri, razvija.

U ediciji *Velike hrvatske gramatike*, kao 2. knjiga objavljena je *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku* autora Stjepana Babića.⁴ Prvi je to i jedini dosad objavljen cjeloviti pregled tvorbe riječi u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Babićeva *Tvorba riječi* četvrtina je „kapitalnoga gramatičkoga djela u kojem se opisuje struktura hrvatskoga književnog jezika“, uz povijesni pregled te glasove i oblike, sintaksu i naglasni sustav koji su definirali, analizirali i opisali vodeći jezični stručnjaci (Babić 2002: 5).

---

⁴ Prvo izdanje *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* objavljeno je 1986., drugo izdanje *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* 1991., a treće, poboljšano izdanje 2002.

Radovi autora prije Stjepana Babića (kako i sam Babić navodi) ne zadovoljavaju suvremenost tvorbe riječi i što je još važnije (*Ibid.* 15–16) ne razlikuju sinkroniju od dijakronije. Tu dolazi do problema razlikovanja tvorbe riječi kao sinkronijske discipline koja proučava jedan sustav u ograničenom vremenskom periodu i s druge strane etimologije kao dijakronijske discipline koja nema vremenskih ograničenja te također nije ograničena na tvorbenu motiviranim riječima. Ono što se još ističe kao problem jest nerazlikovanje pojedinih idioma i sustava.

Također, treba razlikovati dva značenja rječotvorja. Rječotvorje kao postupak nastanka novih riječi na temelju postojećih morfoloških ili glagolskih osnova i tvorbenih formanata te na drugu stranu jezikoslovnu disciplinu koja se bavi opisivanjem tvorbenoga sustava (*Ibid.* 23). Budući da je u ovom radu za tvorbenu analizu korišten teorijski okvir opisan u Babićevoj *Tvorbi riječi*, više o samoj teoriji bit će rečeno u idućim poglavljima „Izbor načina na koji je provedena tvorbena analiza“ i „Način obrade“.

Sam naziv *rječotvorje* složenica je nastala od morfološke osnove imenice *riječ* koja glasi *rječ-*, s provedenom alternacijom *ije* u *je* u osnovi, i služi kao prva tvorbena osnova, spojnikom *-o-*, zatim prezentskom osnovom glagola *tvoriti* koja glasi *tvor-* i služi kao druga tvorbena osnova i sufiksom *-je*. Složenicu *rječotvorje* prvi je iskoristio Krunoslav Pranjić u djelu *Jezikom i stilom kroza književnost* (prema: Šamija, 2011: 6).

Od suvremenijih radova iz hrvatskoga rječotvorja valja istaknuti *Hrvatski rječotvornik* iz 2011. godine, autora Ivana Branka Šamije. Autor ističe kako je riječ o priručniku rječotvorju koji za svrhu ima pokazati tvorbene mogućnosti hrvatskoga jezika. Onima pak koji odluče koristiti tvorbeni potencijal hrvatskoga jezika, njegov će priručnik, smatra Šamija (*Ibid.* 5), pokazati tvorbene načine u skladu s već opisanim rječotvorjem. Nakon popisa uzoraka (imenične tvorenice, pridjevna tvorba i glagolske tvorbe), Šamija donosi poglavlje „Autori (novo)tvorenih riječi“ u kojem donosi vlastite tvorenice, zatim „novotvorine“ Bulcsúa Lászla, izvedenice iz *Rječnika pravno-političkoga nazivlja* Mile Mamića, tvorenice Bogoslava Šuleka, tvorenice Dragutina Antuna Parčića i tvorenice Antuna Gustava Matoša koje je samostalno obradio. Drugi dio djela je „Rječnik (novo)tvorenica i izvedenica“. Pokušaj je to Šamije da suvremenim pristupom rječotvorju oživi zanimanje za taj dio gramatike kao i za rječotvorbeni potencijal hrvatskoga književnoga jezika.

Sanja Vulić u radu „Odnos tvorbe riječi prema drugim granama jezikoslovlja na primjeru gradišćanskohrvatskih idioma“ ističe kako se, kada je riječ o dijalektološkim istraživanjima, rječotvorbenim raščlambama ne posvećuje dovoljno pozornosti. Jedan od razloga autorica vidi u neutvrđenim odnosima tvorbe riječi prema drugim jezikoslovnim disciplinama (Vulić, 2007.b: 85). Ne samo kad je riječ o tvorbi riječi u gradišćanskohrvatskim idiomima, nego i kad je riječ o tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku, posebnu pozornost valja obratiti na dio u kojem ta autorica objašnjava odnos tvorbe riječi i etimologije te u tom kontekstu razliku između sinkronijskoga i dijakronijskoga pristupa u jezikoslovlju. Doprinos rječotvorju hrvatskoga jezika Vulić je dala nizom znanstvenih radova koji obrađuju tvorbu riječi na primjeru gradišćanskohrvatskoga idioma pa je tako prikazana čista prefiksalna tvorba imenica (2007.a), prefiksarno-sufiksalna tvorba imenica (2007.c), čista složena tvorba (2008.), složeno-sufiksalna tvorba imenica (2005.a), imeničke sraslice (2006.a), preobrazba kao rubni tvorbeni način pri tvorbi imenica (2005.b), sintaktičko-semantička tvorba kao rubni tvorbeni načini pri tvorbi imenica (2006.b) i tvorbeno motivirane riječi u suvremenim gradišćanskohrvatskim književnim djelima (2020.). Također, autorica je rada „Prilog izradbi kontrastivne gramatike gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika i suvremenoga književnoga jezika na primjeru tvorbe riječi“ (2004.). U suautorstvu s Gordanom Laco objavila je članak „O tvorenicama u don Mihovila Pavlinovića“ (2021.). Sanja Vulić je od 2000. do danas analizirala rječotvorna obilježja velikoga broja različitih autora iz različitih razdoblja, bilo onih koji pišu književnim jezikom ili nekim od lokalnih idioma, a usto se od 1996. do danas intenzivno bavi usporedbom tvorbe riječi u književnom jeziku i u mjesnim govorima i dijalektima.

U ediciji *Povijest hrvatskoga jezika – 4. knjiga: 19. stoljeće* nekoliko je radova važnih za rječotvorje toga doba. Sanja Vulić i Gordana Laco u radu „Jezik hrvatskih književnih djela u 19. stoljeću“ posebno poglavlje posvećuju rječotvorju. Autorice ističu da jezik hrvatskih pisaca 19. stoljeća karakterizira rječotvorje te da su u to doba nerijetko u svojim djelima pisci sami tvorili nove riječi (Vulić–Laco, 2015: 209), a također donose niz primjera kojima dokazuju povezanost rječotvorja s tradicijom, ali i korištenje potencijala tvorbe riječi u hrvatskom jeziku u djelima različitih pisaca.

I istoj knjizi Vlasta Rišner objavila je rad „Jezik hrvatskih novina i časopisa u 19. stoljeću“ u kojem također posebno obrađuje tvorbu riječi. Autorica ističe leksikografe Ivana

Mažuranića, Jakova Užarevića i Bogoslava Šuleka kao utemeljitelje hrvatskoga znanstvenoga nazivlja (Rišner, 2015: 288).

Valja istaknuti istraživanja i pojedinačne radove Stjepana Babića, posebice u razdoblju od početka 60-ih godina 20. stoljeća do 1986. kada objavljuje sintezu svojih istraživanja, naslovljenu *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*. U svojim rječotvorbenim analizama taj je autor prvi u hrvatskom jezikoslovlju upozorio na važnost jasnoga razgraničenja rječotvorbene analize pojedine riječi od njezine etimologije. Svoje sintetsko djelo Babić dopunjuje novim primjerima i podjelama u drugom izdanju 1991. i trećem 2002. Osim toga kapitalnoga djela, Babić je objavio više radova u kojima je rječotvorje predmet istraživanja, primjerice „Iterativizacija i srodne pojave u tvorbi glagola“ u kojem opisuje iterativizaciju kao dio unutrašnjega tvorbenoga postupka u kojemu se mijenja naglasak ili alomorfna osnova (Babić, 1978: 38). O mocijskoj tvorbi, tvorbi parnih imenica, Babić je pisao (1980.) u radu „Kako se kaže kad je žena sudac?“. Također, pisao je još i o spornom sufiksu *-telj* (1968.), o sinkroniji i dijakroniji u tvorbi riječi (1984.), o vrstama riječi i preobrazbi (1988.), o tvorbi riječi sa sufiksima na *-ina* (1981.), a objasnio je i etimologiju i tvorbu riječi u etimološkim rječnicima (1985.).

Važan prinos istraživanju hrvatskoga rječotvorja dala je i Eugenija Barić nizom objavljenih radova, osobito u razdoblju od 1979. do 1995. Mocijsku tvorbu također je posebno obrađivala u radovima „Mocijski parnjaci i njihova upotreba“ (1987.), „Tvorbeni status ženskog mocijskog parnjaka“ (1988.) u kojemu je razjasnila podjelu na prave tvorbene mocijske parove i semantičke mocijske parove, te u radu „Ženski mocijski parnjak kao funkcionalna komunikacijska kategorija“ (1989.).

Eugenija Barić bavila se i ostalim problemima rječotvorja. Primjerice problemom polusloženica (1976.), zatim tvorbenim statusom tvorenica s elementom *sve-* (1984.), imeničkim složenicama s glagolskim prvim dijelom, takozvanim imperativnim složenicama (1980.) te imeničkim složenicama neprefiksalne i nesufiksalne tvorbe (1980.), a 1995. u *Hrvatskoj gramatici* skupine autora, obradila je poglavlje „Tvorba riječi“, sve osim dijela „Tvorba glagola“ koji je obradio Mijo Lončarić.

Više je autora objavilo niz radova u kojima se bave jasno definiranim dijelom rječotvorja. Pa se tako već spomenutom mocijskom tvorbom bavila i Milica Mihaljević u radu „Mocijska tvorba kao leksikografski problem“ (2013.). Marijana Horvat i Barbara Štebih Golub

analizirale su rječotvorbene procese u hrvatskim dopreporodnim gramatikama u kojima se već mogu pronaći početci tvorbe riječi (2012: 321). Ana Mikić Čolić i Maja Glušac analizirale su polisemiju sufikasa u hrvatskom jeziku (2020.), a Mikić Čolić je proučavala i semantičku tvorbu (2017.) te tvorbu glagolskih neologizama (2015.). Branka Tafra i Petra Košutar obradile su rječotvorbene obrasce (modele) u hrvatskom jeziku (2009.). O nazivlju u tvorbi riječi pisao je Branko Kuna (2006.), a proučavao je i tvorbu riječi u hrvatskom jeziku u 20. stoljeću (2009.). Branimir Belaj značenjski je analizirao hrvatski glagolski prefiks *raz-* i njegove alomorfe (*ras-*, *raš-*, *raž*, *raza-*, *ra-*) (2004.). Vinko Friščić proučavao je tvorbu pridjeva hrvatskim dometcima od imenica latinskoga i grčkoga podrijetla (1969.), a Mate Hraste značenje i uporabu imenica koje završavaju na *-ište* (1957.). Ana Milić Čolić u radu „Word formation of blends“ proučava miješanje hrvatskih i stranih riječi pri tvorbi novih riječi (2015.). Tomislav Trezner pisao je o glagolskim imenicama na *-nje* (1970.). Amir Kapetanović raspravlja o tvorbenim uzorcima imeničkih složenica u hrvatskom jeziku (2007.), a Valentin Putanec napisao je bilješku o funkcionalnosti sufiksa *-ači* (1978.). O samoj tvorbi riječi i o izvedenicama za tvorbu mjesnih imenica pisao je Stanko Žepić (1969.), a Kristian Lewis i Barbara Štebih Golub u suautorstvu su objavili rad „Tvorba riječi i reklamni diskurs“ (2014.).

Od 80-ih godina prošloga stoljeća pa nadalje objavljuju se npr. radovi o rječotvorju u okviru nazivlja pojedinih struka. Tako je primjerice Neda Borić analizirala tvorbene načine u hrvatskom nazivlju arhitekture i urbanizma s osobitim obzirom na značenje (2020.). Milica Mihaljević proučavala je tvorbene obrasce (modele) u novom hrvatskom tehničkom nazivlju (2001.). Vlatka Štimac Ljubas pisala je o sufikslnim tvorenicama u tvorbi modno-odjevnih naziva (2011.). Milica Mihaljević i Ermina Ramadanović analizirale su tvorbene načine u nazivlju, a posebno su se osvrnule na odnos među složenicama bez spojnika *-o-*, sraslicama i riječima tvorenima prefiksoidima (2006.). Anuška Štambuk u svojim se radovima bavila tvorbom elektroničkoga nazivlja (1999. i 1984.).

Svaki je od tih radova doprinos cjelokupnomu proučavanju rječotvorja, ali je zapravo, unatoč tomu, rječotvorje prilično zanemareno u odnosu na neke druge jezikoslovne discipline. Djelomice je tomu razlog nekorištenje tvorbenoga potencijala hrvatskoga jezika, pogotovo kada je riječ o preuzimanju posuđenica iz stranih jezika, najčešće iz engleskoga jezika u novije vrijeme (npr. *influencer* ili *instagram*).

4. Izbor načina na koji je provedena tvorbeno analiza

U radu je, po uzoru na Babićevu *Tvorbu riječi*, analizirana tvorba imenica, pridjeva, glagola i priloga, i to na temelju izbora stilski obilježenih i slabije poznatih riječi iz rječničkoga blaga druge polovice 19. stoljeća koje nisu zaživjele u današnjem suvremenom hrvatskom književnom jeziku, a ponuđene su kao ekvivalenti za posuđenice koje se i danas rabe.

Rječotvorje je analizirano na sinkronijskoj razini onoga doba u usporedbi s današnjim stanjem u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Korištena metoda je opisno-analička analiza tvorbe riječi na temelju tvorenic iz druge polovice 19. stoljeća koje su se više ili manje integrirale u hrvatski književni jezik te u uporabi očuvale do današnjih dana. Ono što će biti vidljivo iz samoga izbora jest sufiksna tvorba kao dominantan tvorbeni način zbog jednostavnosti nastanka novih riječi.

Babićeva tvorba u sinkroniji uzima 1860. godinu (godina izlaska Šulekova *Němačko-hrvatskoga rěčnika* –

„nov leksički i tvorbeni polet hrvatskoga književnoga jezika“ (2002: 18))

kao donju granicu, ali riječi koje nisu imale uporabne potvrde, nije uzimao u obzir za analizu. Dvoznačnost tvorbe riječi, smatra Babić, jest u razlici između jezične pojave kojom u jeziku nastaju nove riječi na temelju postojećega rječničkoga blaga, te jezikoslovne discipline koja se bavi tvorbenim sustavom pojedinoga jezika (vidi više: *Ibid.* 23).

4.1. Način obrade izabrane građe

Način obrade je opisno-analitički pristup tvorbi riječi na temelju izbora stilski obilježenih i manje poznatih riječi iz rječnika objavljenih u drugoj polovici 19. stoljeća. Rječnici su to Bogoslava Šuleka, Dragutina Antuna Parčića te rječnik Ivana Mažuranića i Jakova Užarevića. Za tvorbenu analizu raščlanjene su tvorbene jedinice od kojih su riječi tvorene, tvorbene osnove koje sudjeluju u tvorbi, načini na koje su riječi tvorene i značenja koja tvorenice imaju. Izbor je popisao i obrađeno prema tvorbenim načinima.

U obzir su uzete tvorbene motivirane riječi na sinkronijskoj razini, dok tvorbene nemotivirane riječi nisu analizirane te pripadaju etimologiji koja nije predmet ovoga rada. Svakoj je analiziranoj riječi najprije određeno tvorbene značenje kako bi se mogao odrediti tvorbeni obrazac.

Tvorbene značenje ponajprije je važno zbog određivanja od koje je riječi tvorenica nastala, odnosno koja je osnova korištena kao tvorbena. Tvorbene osnove nastale od imenica morfološke su (imenske) osnove. Tvorbene osnove nastale od pridjeva također su morfološke (pridjevne) osnove. Tvorbene osnove nastale od glagola su infinitivne ili češće prezentske osnove. Imenska osnova određuje se tako da se odbaci genitivni nastavak, a pridjevna tako da se odbaci nastavak za ženski, odnosno za srednji rod. Infinitivna osnova određuje se tako da se odbaci infinitivni nastavak *-ti*, a prezentska tako da se odbace prezentski završetci glagola. Ponekad je potrebno kratiti tvorbenu osnovu kako bi se mogla napraviti tvorbena analiza i odrediti tvorbeni obrazac, ali taj se postupak u rječotvorju izbjegava ako je moguće analizirati riječ bez kraćenja osnove.

Novonastala riječ mora biti povezana i izrazom i značenjem s riječi od koje je nastala. Ta poveznica mora postojati na sinkronijskoj razini kako bi se mogao utvrditi tvorbeni odnos i odrediti tvorbeni obrazac.

Prema tvorbenomu značenju, tvorenice su raspoređene u semantičke skupine. Problem s određivanjem semantičkih skupina jest taj što ne postoji cjelovit popis semantičkih skupina pa se raspoređivanje novotvorenica u semantičke skupine uglavnom oslanja na osobni osjećaj jezikoslovca i nije u potpunosti egzaktno.

Za tvorbeni je obrazac važno odrediti tvorbene elemente koje čine tvorbena osnova i ostali tvorbeni formanti. Tvorbeni formanti koji mogu sudjelovati u rječotvorju su prefiksi, sufiksi i spojnici ili interfiksi. Oni ne mogu stajati samostalno, samostalno nemaju značenje i ne mogu se koristiti kao tvorbena osnova. Interfiksi mogu biti samoglasnici koji povezuju dvije osnove (u razmatranoj je građi pronađen primjer složene tvorbe interfiksom *-a-* koji nije uobičajen u tvorbenom sustavu hrvatskoga standardnoga jezika) i nulti spojnik. Mjesto na kojem se spajaju tvorbena osnova i formant naziva se tvorbeni šav i na tom se mjestu nerijetko događaju glasovne promjene. Uspostavljanje tvorbenoga odnosa i određivanje tvorbenih osnova i tvorbenih formanta čini tvorbenu analizu.

Po Babićevu mišljenju, a taj je pristup korišten i u ovom radu, dva su osnovna načina tvorbe riječi u hrvatskom jeziku. Ti su načini izvođenje (derivacija) i slaganje (*Ibid.* 38). Odstupanje od Babićeva pristupa je u pristupu čistoj prefiksnoj tvorbi, koja se razmatra kao dio izvođenja, prema modelu Sanje Vulić u „Tvorbi riči u Gramatici gradišćanskohrvatskoga jezika“ (2003.) i u teorijskom dijelu rada „Čista prefiksna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim idiomima“ (2007: 81–82). Osnovna je razlika između izvođenja i slaganja broj osnova koje sudjeluju u tvorbi nove riječi. U izvođenju sudjeluje isključivo jedna tvorbena osnova, dok kod složene tvorbe sudjeluju barem dvije tvorbene osnove. Iako se u literaturi navodi da kod složene tvorbe sudjeluju barem dvije tvorbene osnove, zapravo je najčešće riječ upravo o dvjema tvorbenim osnovama budući da u hrvatskom jeziku kao sustavu nije uobičajeno slaganje više riječi jedne na drugu. Izvođenje kao način tvorbe dijeli se na čistu prefiksnu tvorbu, prefiksno-sufiksnu tvorbu i čistu sufiksnu tvorbu. Čista sufiksna tvorba, što je razvidno i u ovom radu, najčešći je tvorbeni način u hrvatskom jeziku. Posebnost prefiksne tvorbe je što se ne mijenja vrsta riječi u odnosu na polaznu riječ od koje je izvedenica nastala, a također u samom tvorbenom postupku tvorbena je osnova cjelovita riječ. Složena se tvorba dijeli na čisto slaganje, prefiksno-složenu tvorbu, složeno-sufiksnu tvorbu i srašćivanje. Kod složene tvorbe najplodniji tvorbeni način u hrvatskom jeziku je složeno-sufiksna tvorba u kojoj, uz tvorbene osnove spojene interfiksom, sudjeluje i sufiks. Prefiksno-složena tvorba rijetka je, što potvrđuju i primjeri iz ovoga rada. Srašćivanje također nije čest tvorbeni način.

Od rubnih tvorbenih načina, koji ne pripadaju rječotvorju u užem smislu i ne može ih se svrstati u tvorbene načine izvođenja i slaganja, u ovom je radu analizirana preobrazba kao vrlo plodan tvorbeni način u hrvatskom jeziku. Posebno je prikazana i tvorba polusloženica. Navedeni su i primjeri tvorbenoga niza (neovisno o tvorbenim načinima) te primjeri mocijske tvorbe (koji svi pripadaju čistoj sufiksnoj tvorbi).

Na kraju rada nalazi se abecedni popis izabranih primjera analiziranih riječi s popisom izvora.

5. Tvorbena analiza izabrane građe

Izabrana građa temelji se na stilski obilježenim tvorbeno motiviranim riječima koje su u drugoj polovici 19. stoljeća ponuđene kao ekvivalenti za posuđenice koje se i danas rabe. Te su riječi izvedene i složene od hrvatskih riječi kojima podrijetlo možemo tražiti u praslavenskom jeziku, a slabije su zaživjele ili nažalost uopće nisu zaživjele u uporabi u hrvatskom književnom jeziku. Tvorbena je analiza provedena na primjerima izvođenja i slaganja imenica, pridjeva i glagola.

5.1. Izvođenje u tvorbi imenica

Najčešći tvorbeni način pri tvorbi imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je, kao uostalom i u rječotvorju suvremenoga književnoga hrvatskoga jezika, jest čista sufiksalna tvorba. Zbog toga je među analiziranim izabranim primjerima najviše onih koji pripadaju tomu tvorbenomu načinu. Veliki broj sufikasa koji su dio obrazaca sufiksalne tvorbe, doprinosi plodnosti toga tvorbenoga načina.

5.1.1. Čista sufiksalna tvorba imenica

U okviru analizirane građe kao plodan tvorbeni obrazac kod čiste sufiksalne tvorbe imenica istaknuo se:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ōst* = imenica s apstraktnim značenjem.

Čistom sufiksalsnom tvorbom izvedena je tako imenica ženskoga roda *bokatost*. Kao tvorbena osnova te izvedene imenice poslužila je morfološka osnova opisnoga pridjeva *bokat*, koja tako i glasi i služi kao tvorbena osnova uz koju se veže sufiks *-ōst*. Imenica *bokatost* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Tvorbena značenje imenice ženskoga roda *skladnost* jest 'odlika onoga što je skladno'. Umjesto te izvedenice često se rabi posuđenica *harmonija*. Imenica *skladnost* tvorena je od morfološke osnove pridjeva *skladan* koja glasi *skladn-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Tvorbeni je način ponovno čista sufiksalna tvorba. Imenica *skladnost* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica ženskoga roda *razsudnost* u razmatranom vremenskom razdoblju rabila se umjesto imenice ženskoga roda *kritičnost* koja ima posuđenu osnovu. Tvorbeno značenje imenice *razsudnost* jest 'osobina onoga što je rasudno'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *rasudan*: *razsudn-* (s u pismu neprovedenim glasovnim promjenama jednačenjem po zvučnosti i potom gubljenjem suglasnika). Morfološka osnova služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Način tvorbe je čista sufiksalna tvorba. Imenica *razsudnost* također pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica ženskoga roda *predmetnost* ima tvorbena značenje 'osobina onoga što je predmetno'. Ta se imenica rabila umjesto imenice ženskoga roda *objektivnost* koja ima posuđenu osnovu. Izvedena je čistom sufiksalskom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *predmetan* koja glasi *predmetn-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica ženskoga roda *trpnost* rabila se umjesto imenice ženskoga roda *pasivnost* koja ima posuđenu osnovu. Tvorbeno značenje te imenice je 'stanje onoga što je trpno'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *trpan* koja glasi *trpn-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalskoj tvorbi u okviru semantičke skupine imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica ženskoga roda *umnost* rabila se u značenju za koje se danas rabi posuđena imenica ženskoga roda *inteligencija*. Tvorbeno značenje te imenice je 'osobina onoga što je jako umno'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *uman* koja glasi *umn-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalskoj tvorbi u okviru semantičke skupine imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica ženskoga roda *podmitljivost* ima tvorbena značenje 'osobina onoga što je podmitljivo'. Izvedena je čistom sufiksalskom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *podmitljiv* koja glasi *podmitljiv-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Izvedenica *podmitljivost* rabila se u istom značenju koje ima posuđena imenica ženskoga roda *korupcija*, koja je danas prevladala u uporabi. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Isto je tvorena imenica ženskoga roda *nevezanost* tvorbenoga značenja 'osobina onoga što je nevezano'. Rabila se kao domaći naziv stilske figure *asidenton*. Imenica *nevezanost* izvedena je od morfološke osnove pridjeva *nevezan* koja glasi *nevezan-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ōst*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi u okviru semantičke skupine imenica s apstraktnim značenjem.

Istim je tvorbenim načinom tvorena imenica ženskoga roda *mrzkost* s tvorbenim značenjem 'osobina onoga što je mrsko'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *mrzak* koja je *mrzk-* (bez u pismu provedene glasovne promjene jednačenja po zvučnosti) s kojom se veže sufiks *-ōst*. U razmatranom vremenskom razdoblju zabilježena je i tvorbena inačica *mrzkoća*, a obje su označavale isto što i posuđena imenica ženskoga roda *antipatija*. Budući da je riječ o tvorbenoj inačici imenice *mrzkost*, obje imaju isto tvorbeno značenje 'osobina onoga što je mrsko'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *mrzak* koja glasi *mrzk-* (s u pismu neprovedenom glasovnom promjenom jednačenja po zvučnosti) i sufiksa *-oća*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi u okviru semantičke skupine imenica s apstraktnim značenjem.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je i imenica ženskoga roda *bezznačajnost* s tvorbenim značenjem 'osobina onoga što je beznačajno'. Izvedena je čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *beznačajan* koja je ovdje *bezznačajn-* (bez u pismu provedene glasovne promjene gubljenja suglasnika unutar tvorbene osnove)⁵. Navedena tvorbena osnova veže se sa sufiksom *-ōst*. Analizirana imenica pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Također, u značenju posuđenice *homonimija* tada se rabila imenica ženskoga roda *istoimenost* tvorbenoga značenja 'osobina onoga što je istoimeno'. Izvedena je čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *istoimen* koja glasi *istoimen-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ōst*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po razmatranomu tvorbenom obrascu načinjena je i imenica ženskoga roda *ćudorednost* koju je iz uporabe potisnuo sinonim *moralnost*. Imenica *ćudorednost* ima tvorbeno značenje 'osobina onoga koji je ćudoredan'. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi jer se morfološka osnova pridjeva *ćudoredan* koja glasi *ćudoredn-* i služi kao prva tvorbena osnova veže sa sufiksom *-ōst*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

---

⁵ Naime, pridjev *bezznačajan*, od kojega je izvedena imenica *bezznačajnost*, izveden je prefiksnom tvorbom s prefiksom *bez-* koji se veže s tvorbenom osnovom koja počinjem istim fonemom koji završava sufiks: *bez-* + *značajan*). U navedenim izvorima u pismu nije provedena glasovna promjena ispadanje suglasnika.

Isto se može reći za imenicu *podmetnost* koja je izvedena sufiksom *-ost* od pridjeva *podmetan*. Morfološka osnova *podmetn-* pridjeva *podmetan* služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ost*. Tako je čistom sufiksalsnom tvorbom izvedena imenica ženskoga roda *podmetnost* s tvorbom značenjem 'osobina onoga što je podmetno'. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Ekvivalent je imenici *subjektivnost* koja ima posuđenu osnovu.

Tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-stvo* = imenica (koja može pripadati različitim semantičkim skupinama)

također je plodan tvorbena način pri čistoj sufiksalsnoj tvorbi imenica. Česti su primjeri s ispadanjem početnoga *s* iz sufiksa *-stvo* na granici tvorbene osnove i sufiksa.

Primjer takve tvorbe je *čovječtvo* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti), imenica srednjega roda se u to doba koristila za ono što u današnje vrijeme koristimo posuđenicu *humanizam*. Tvorbeno značenje tvorenice jest 'učenje o čovjeku kao mjerilu svih stvari'. Riječ je nastala od morfološke osnove imenice muškoga roda *čovjek-*, koja služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-stvo*, uz alternaciju *k/č* i ispadanje suglasnika *s* na tvorbena šavu. Imenica *čovječtvo* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi.

Na isti je način tvorena imenica srednjega roda *knjižtvo* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) tvorbena značenja 'popis knjiga', u značenju koje se rabi posuđena imenica ženskoga roda *literatura*. Imenica *knjižtvo* izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *knjiga* koja glasi *knjig-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-stvo* s provedenom alternacijom *g/ž* i ispadanjem suglasnika na granici tvorbene osnove i sufiksa. Izvedena imenica pripada semantičkoj skupini stvar.

Istim sufiksom, a tvorbena obrascem:

prezentska osnova glagola + sufiks *-stvo* = imenica,

izvedena je imenica srednjega roda *tumačtvo* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti). Tvorbeno joj je značenje 'disciplina koja tumači'. Rabila se u značenju u kojem se danas koristi posuđena imenica ženskoga roda *hermeneutika*. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *tumačiti* koja glasi *tumač-* i služi kao tvorbena osnova te se veže sa sufiksom *-stvo*. Suglasnik *s* ispada na granici tvorbene osnove i sufiksa. Po načinu tvorbe

imenica *tumačstvo* pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Plodan tvorbeni obrazac je:

morfološka osnova imenice + sufiks $-(a)k$ = imenica (semantička skupina stvar).

Tim tvorbenim obrascem tvorena je imenica muškoga roda *listak* koja se nudi uz sinonim *cedulja*. Tvorbeno joj je značenje 'ono što je napisano na listu papira'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *list* koja glasi *list-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom $-(a)k$. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Kao primjer toga tvorbenoga obrasca izabrana je također imenica muškoga roda *pridjevak* koja se rabila u značenju za koje se danas koristi posuđenica *epitet*. Tvorbeno značenje imenice *pridjevak* je 'pridjev koji se dodaje imenici radi bolje izražajnosti', a izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *pridjev* koja tako i glasi i sufiksa $-(a)k$ s nepostojanim *a*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Sufiksom $-(a)k$ s nepostojanim *a* istaknuo se i tvorbeni obrazac (kao najčešći tvorbeni obrazac tim sufiksom):

prezentska osnova glagola + sufiks $-(a)k$ = imenica (različitih semantičkih skupina).

Primjer takvoga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *dopadak* u značenju posuđene riječi *kontingent*. Tvorbeno značenje izvedenice *dopadak* jest 'ono što komu dopada'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola I. vrste *dopasti* koja glasi *dopad-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom $-(a)k$. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini stvar.

Posuđenica *epenteza* u to je doba kao značenjski ekvivalent imala imenicu muškoga roda *usuvak* tvorbenoga značenja 'glasovi koji se usuvaju (a koji u riječi nemaju etimološkoga opravdanja)'. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola V. vrste *usuvati* koja glasi *usuv-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom $-(a)k$ s nepostojanim *a*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Isti tvorbeni obrazac primijenjen je u primjeru s istim značenjem koje ima posuđena imenica muškoga roda *model*. Naime, ta je posuđenica u razmatranom vremenskom razdoblju imala kao značenjski ekvivalent imenicu muškoga roda *priličak* s tvorbenim značenjem 'ono

što priliči nečemu'. Izvedena je čistom sufiksalsnom tvorbom od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *priličiti* koja glasi *prilič-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a*. Pripada semantičkoj skupini: stvar.

Po istom obrascu tvorena je imenica muškoga roda *pripisak* s tvorbenim značenjem 'ono što se pripiše' za koju se danas rabi imenica ženskoga roda *poštapalica*. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola V. vrste *pripisati* koja glasi *pripis-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica muškoga roda *popravak* s tvorbenim značenjem 'ono što se popravi' rabila se kao sinonim za posuđenu imenicu ženskoga roda *reforma*. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *popraviti* koja glasi *poprav-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Danas se imenica ženskoga roda *popravak* rabi u leksičkom značenju 'postupak koji čini što ponovno ispravnim ili boljim', ali ne kao sinonim za posuđenu imenicu *reforma*.

Umjesto posuđene imenice muškoga roda *silogizam* u razmatranom vremenskom razdoblju ponuđena je imenica muškoga roda *doumak*. Tvorbeno značenje te imenice je 'ono što se doumi'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *doumiti se* koja glasi *doum-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: imenica s apstraktnim značenjem.

Primjerima toga tvorbenoga obrasca pripada i imenica muškoga roda *vrtak* s tvorbenim značenjem 'onaj koji se vrti'. Rabila se kao sinonim posuđenoj imenici ženskoga roda *vida*, a danas se u tom značenju rabi imenica muškoga roda *vijak*. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola III. vrste *vrtjeti* koja glasi *vrt-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Sufiks *-(a)k* susreće se i unutar tvorbenoga obrasca:

okrnjeni infinitiv + sufiks *-(a)k* = imenica.

Taj je tvorbeni obrazac čest unutar semantičke skupine izvedenica koje označuju stvar. Tako se u značenju posuđenice *kuverta* rabila imenica muškoga roda *zavitak* s tvorbenim značenjem 'ono što se može zaviti'. Izvedena je od okrnjenoga infinitiva prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *zaviti* koji glasi *zavit-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa

sufiksom *-(a)k*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Po istom tvorbenom obrascu načinjena je i imenica muškoga roda *povitak* s tvorbenim značenjem 'ono što se povije'. Rabila se u značenju 'omot'. Tvorenica *povitak* izvedena je od okrnjenoga infinitiva osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *poviti* koja glasi *povit-* i sufiksa *-(a)k*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju pripada semantičkoj skupini: stvar.

Zanimljiva je tvorbeno analiza etnika *Afričanin*, *Američanin* i *Azijanin* koje su danas u potpunosti iz uporabe istisnule tvorbene inačice *Afrikanac*, *Amerikanac* i *Azijat*, odnosno *Azijac*. Sve su te tvorenice nastale čistom sufiksnom tvorbom. Imenica muškoga roda *Afričanin* tvorena je od morfološke osnove toponima (preciznije horonima) *Afrika* koja glasi *Afrik-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-janin* s provedenim jotiranjem na tvorbenom šavu: *Afrikjanin* > *Afričanin*.

Na isti je način, također s jotiranjem na tvorbenom šavu, nastao etnik *Američanin*. Izveden je od morfološke osnove horonima *Amerika* koja glasi *Amerik-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-janin*.

Etnik *Azijanin* tvoren je istim tvorbenim postupkom od morfološke osnove horonima *Azija* koja glasi *Azij-* i služi kao tvorbeno osnova, ali veže se sa sufiksom *-anin* (jer tvorbeno osnova završava na *j*).

Među njihovim odnosnim pridjevima, tj. kteticima u razmatranoj se građi nalazi samo *afričanski*. Može se smatrati da je nastao sufiksnom tvorbom od morfološke osnove horonima *Afrika* koja se veže sa sufiksom *-janskī*, s provedenim jotiranjem na tvorbenom šavu *kj* > *č*.

Ktetik pak koji se odnosi na *Ameriku* glasi *američki*. Izveden je od morfološke osnove horonima *Amerika* koja glasi *Amerik-* i sufiksa *-skī* s glasovnim promjenama na tvorbenom šavu.

Dvije su inačice izvedene od horonima *Azija*: *azijski* i *azijanski*. Oba ta ktetika izvedena su čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove horonima *Azija* koja glasi *azij-*. U prvom primjeru korišten je sufiks *-skī*, a u drugom primjeru korišten je sufiks *-anskī*.

Tvorbeni obrasci koji proizlaze iz navedenih primjera su:

morfološka osnova toponima + sufiks *-janin* = muški etnik (imenica)

morfološka osnova toponima + sufiks *-anin* = muški etnik (imenica)

morfološka osnova toponima + sufiks *-janskī* = ktetik (pridjev)

morfološka osnova toponima + sufiks *-skī* = ktetik (pridjev)

morfološka osnova toponima + sufiks *-anskī* = ktetik (pridjev).

Kod Parčića nailazimo na tri inačice pejorativnoga (pogrdnoga) augmentativa imenice ženskoga roda *žaba*, a to su *žabenda*, *žabetina* i *žabura*. Sve su izvedene čistom sufiksalsnom tvorbom. Morfološka osnova imenice *žaba* koja glasi *žab-* poslužila je kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksima *-ēnda*, *-etina* i *-ura*. Sve izvedenice pripadaju semantičkoj skupini: augmentativ za životinju.

Također, kao deminutiv te imenice dane su inačice u muškom i ženskom rodu *žabica* 'mala žaba' i *žabić* 'mali žabac' koje su međusobno mocijski tvorbeni par. Obje su izvedene od morfološke osnove imenice *žaba* koja je poslužila kao tvorbena osnova *žab-* koja se veže sa sufiksima *-ica* i *-ić*. Semantička skupina tih imenica je: deminutiv za životinju. Deminutiv muškoga roda *žabić* nije prikladno izvoditi od osnove imenice muškoga roda *žabac* jer bi u tom slučaju trebalo kratiti tvorbenu osnovu *žabc-*. Bolje je izvođenje od pune osnove imenice ženskoga roda *žaba*.

Kao tvorbene obrasce navedenih primjera možemo istaknuti:

- morfološka osnova imenice + sufiks *-enda* = augmentativ imenice
- morfološka osnova imenice + sufiks *-etina* = augmentativ imenice
- morfološka osnova imenice + sufiks *-ura* = augmentativ imenice
- morfološka osnova imenice + sufiks *-ić* = deminutiv imenice
- morfološka osnova imenice + sufiks *-ica* = deminutiv imenice.

Deminutivna imenica muškoga roda *oblič* također je tvorena sufiksom *-ić*. Tvorbeno joj je značenje 'nešto što je malo i oblo'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *obao* koja glasi *obl-* koja se veže sa sufiksom *-ić*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorba, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

U općem medicinskom nazivlju više je primjera čiste sufiksalsne tvorbe sufiksom *-ica*. Primjer je tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ica* = imenica.

Tako je tvorena imenica ženskoga roda *zadavica* u tvorbenom značenju 'ona koja zadavi', a u leksičkom značenju u kojem se rabi posuđenica *angina*. Nije zaživjela u jeziku, a izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *zadaviti* koja glasi *zadav-* i koja se veže sa sufiksom *-ica*. Izvedena je čistom sufiksalsnom tvorbom. Pripada semantičkoj skupini: bolest.

Idući tvorbeni obrazac je:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ica* = imenica.

Imenica ženskoga roda *odvodnica* tvorbenoga značenja 'ona (žila) koja je odvodna' rabila se kao sinonim za posuđenu imenicu ženskoga roda *arteria*. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *odvodan* koja glasi *odvodn-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-ica*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: dio tijela.

Slijedi tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-ica* = imenica.

Primjer takve čiste sufiksne tvorbe je imenica ženskoga roda *bedrica* (za tu imenicu navedena je i tvorbeni inačica *bedrnjača*) u značenju 'bedrena kost'. Tvorbeno značenje imenice ženskoga roda *bedrica* je 'ona koja je uz bedro'. Tvorbene inačice *bedrica* i *bedrnjača* izvedene su od morfološke osnove imenice *bedro* koja glasi *bedr-* i služi kao tvorbeni osnovica. Ta se tvorbeni osnovica veže sa sufiksima *-ica* i *-njača* (u građi nije potvrđen pridjev *bedrn*).

Tvorbeni obrazac:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-jača* = imenica.

pokazuje primjer *vatrenjača*. To je imenica ženskoga roda s tvorbenim značenjem 'vatreni otvor kroz koji prolazi lava', a predlaže se u istom značenju kao posuđenica *vulkan*. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *vatren* koja tako i glasi i služi kao tvorbeni osnovica i sufiksa *-jača* s provedenom glasovnom promjenom jotiranja na tvorbenom šavu. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: imenica s mjesnim značenjem.

Sufiksom *-ār* tvorene su inačice *ženar* i *ženskar* za mušku osobu koja voli *žene*, odnosno *ženske*. Imenica muškoga roda *ženar* tvorbenoga značenja 'onaj koji voli žene' izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *žena* koja glasi *žen-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-ār*. Imenica muškoga roda *ženskar* izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *ženska* koja je nastala poimeničenjem pridjeva ženskoga roda *ženska* i glasi *žensk-*, a također se veže sa sufiksom *-ār*. Budući da je leksičko značenje tih imenica isto, pripadaju istoj semantičkoj skupini, a to je muška osoba.

Tvorbeni obrazac kojem pripadaju prethodni primjeri, a koji se istaknuo kao plodan je:

morfološka osnova imenice ženskoga roda + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje).

Za imenicu muškoga roda *veterinar* u istom se značenju pojavljuje imenica muškoga roda *živinar* tvorbenoga značenja 'onaj koji liječi živine'. Izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *živina* koja glasi *živin-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ār*. Pripada semantičkoj skupini: muška osoba, vršitelj radnje.

Od imenice *živinar* izvedena je imenica *živinarstvo* s istim značenjem kao posuđenica *veterina*. Tvorbeno značenje imenice *živinarstvo* je 'ono čime se bave živinari'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *živinar* koja glasi *živinar-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-stvo*.

Istomu tvorbenomu obrascu pripadaju imenice *živinar* i *životinjar*, ali nemaju isto leksičko značenje. Imenica muškoga roda *životinjar* zabilježena je u istom značenju kao posuđenica *zoolog*. Tvorbeno joj je značenje 'onaj koji proučava životinje'. Izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *životinja* koja glasi *životinj-* koja služi kao tvorbeno osnova. Veže se sufiksa *-ār*. Sve su te imenice tvorene čistom sufiksalsnom tvorbom, a semantička im je skupina muška osoba, vršitelj radnje.

Istomu tvorbenomu obrascu pripada imenica *okaminar* (kao ponuđena zamjena za posuđenicu *paleontolog*) s tvorbenim značenjem 'onaj koji proučava okamine'. Od morfološke osnove imenice muškoga roda *okaminar* koja glasi *okaminar-* izvedena je sufiksom *-stvo* imenica srednjega roda *okaminarstvo* kao ponuđena zamjena za posuđenicu *paleontologija*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem koje označavaju zanimanje. Tvorbeno značenje te imenice je 'disciplina kojom se bave okaminari'. Po tvorbenom načinu *okaminar* i *okaminarstvo* pripadaju čistoj sufiksalsnoj tvorbi. Izvedenica *okaminarstvo* po značenju pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Moguće je uspostavljanje kraćega tvorbenoga niza *okamina* → *okaminar* → *okaminarstvo*.

Plodan je i idući tvorbeni način:

morfološka osnova imenice muškoga roda + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje).

Imenica muškoga roda *žuljar* (još jedna riječ koja nije zaživjela), a označavala je imenicu za koju se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *pediker*. Tvorbeno značenje te izvedenice uže je od leksičkoga: 'onaj koji rješava žuljeve'. Imenica *žuljar* izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *žulj* koja glasi *žulj-* i služi kao tvorbeno osnova koja

se veže sa sufiksom *-ār*. Sufiks *-ār* je plodan sufiks pri tvorbi imenica muškoga roda koje pripadaju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Može se smatrati da istomu tvorbenom obrascu pripada i imenica muškoga roda *novčar*, koja je značenjski ekvivalent za posuđenu imenicu muškoga roda *bankar*, u tvorbenom značenju 'onaj koji radi s novcem'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *novac* koja glasi *novc-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ār* (uz alternaciju *c/č* na tvorbenom šavu).⁶

Taj se tvorbeni niz nastavlja imenicom *novčara* koja je bila ponuđena kao sinonim za posuđenicu *banka*. Imenica ženskoga roda *novčara*, s tvorbenim značenjem 'mjesto na kojem rade novčari', izvedena je od morfološke osnove imenice *novčar* koja tako i glasi i koja se pri izvođenju veže sa sufiksom *-a*. Tvorenice *novčar* i *novčara* obje su izvedene čistom sufiksalsnom tvorbom.

Po tvorbenim obrascem morfološka osnova imenice muškoga roda + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje) načinjena je i imenica muškoga roda *umar* koja se rabila kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *racionalist*. Tvorbeno značenje te imenice je 'onaj koji koristi um' i to je značenje šire od leksičkoga značenja. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *um* koja glasi *um-* i služi kao tvorbeno osnova s kojom se veže sufiks *-ār*. Način tvorbe je čista sufiksalsna tvorba, a semantička skupina je muška osoba.

Na tu se imenicu tvorbenim nizom nastavlja imenica srednjega roda *umarstvo* tvorbenoga značenja 'disciplina kojom se koriste umari' rabila se kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *racionalizam*. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *umar* koja glasi *umar-* i služi kao tvorbeno osnova i sufiksa *-stvo*.

Tu je i imenica muškoga roda *parovozar* s tvorbenim značenjem 'onaj koji upravlja parovozom'. Rabila se u značenju imenice muškoga roda *vlakovođa*. Imenica *parovozar* izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *parovoz* koja glasi *parovoz-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ār*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju je u semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Čistom sufiksalsnom tvorbom, a istim tvorbenim obrascem izvedena je i imenica muškoga roda *usudar* tvorbenoga značenja 'onaj koji vjeruje u usud, sudbinu' koja se rabila kao značenjski ekvivalent za posuđenu imenicu muškoga roda *fatalist*. Izvedena je od morfološke

---

⁶ Moguće je izvođenje imenice *novčar* i sa sufiksom *-jār*, što uključuje promjenu *cj > č* na tvorbenom šavu.

osnove imenice muškoga roda *usud* koja glasi *usud-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ār*. Pripada semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Plodan je i tvorbeni način:

morfološka osnova imenice srednjega roda + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje).

Među primjerima može se npr. izdvojiti izvedenica *vremenar* s tvorbenim značenjem 'onaj koji proučava vrijeme'. Izvedena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *vrijeme* koja glasi *vremen-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ār*. Pripada semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje. Izvedena je čistom sufiksalsnom tvorbom, a za tu se imenicu rabi posuđenica *meteorolog*.

Prema potvrđenim primjerima moguć je kraći tvorbeni niz *vrijeme* → *vremenar* → *vremenarstvo*. Imenica srednjega roda *vremenarstvo* ima tvorbeno značenje 'disciplina kojom se bave vremenari'. U razmatranoj građi ponuđena je kao zamjena za posuđenicu *meteorologija*. Izvedena je čistom sufiksalsnom tvorbom od morfološke osnove imenice muškoga roda *vremenar* koja glasi *vremenar-* koja služi kao tvorbena osnova pri izvođenju sufiksom *-stvo*.

Može se smatrati da istomu tvorbenomu obrascu pripada imenica muškoga roda *biljar* s tvorbenim značenjem 'osoba koja proučava bilje'. U tom značenju se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *botaničar*. Imenica za mušku osobu vršitelja radnje izvedena je od morfološke osnove imenice srednjega roda u zbirnom značenju *bilje* koja glasi *bilj-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ār*.

Od imenice *biljar* izvedena je imenica srednjega roda *biljarstvo* za koju se u suvremenom hrvatskom književnom jeziku rabi posuđenica imenica *botanika* s tvorbenim značenjem 'znanost kojom se bave biljari'. Izvedena je od morfološke osnove imenice *biljar* koja glasi *biljar* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sufiksom *-stvo*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, kao i imenica *biljar*. Ovdje je već riječ o kraćem tvorbenom nizu *bilje* → *biljar* → *biljarstvo*.

Tako je tvorena i imenica srednjega roda *zvjezdarstvo* tvorbenoga značenja 'disciplina kojom se bave zvjezdari' rabila se kao ekvivalent za posuđenu imenicu ženskoga roda *astronomija*. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *zvjezdar* koja glasi *zvjezdar-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-stvo*. Način tvorbe je čista sufiksalsna tvorba, a semantička skupina je muška osoba vršitelj radnje.

Za posuđenicu *arhivist* rabila se imenica muškoga roda *pismar* s tvorbenim značenjem 'onaj koji pohranjuje pisma' pa je stoga tvorbeno značenje izvedenice *pismar* uže od

leksičkoga.⁷ Izvedena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *pismo* koja glasi *pism-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-ār*. Po načinu tvorbe izvedenica *pismar* pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju u semantičkoj je skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje. Način tvorbe je čista sufiksna tvorba, a semantička skupina je imenica s apstraktnim značenjem.

Još jedan razmjerno plodan tvorbeni obrazac izvođenja sufiksom *-ār* jest:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje).

Po tom je tvorbenom obrascu npr. izvedena imenica muškoga roda *crtar*. Nastala je čistom sufiksnom tvorbom, a tvorbeno joj je značenje 'onaj koji crta'. Budući da se rabi u značenju današnje posuđenice *dizajner* tvorbeno joj značenje bitnije odstupa od leksičkoga. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola V. vrste *crtati* koji glasi *crt-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ār*. Po značenju pripada semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Tvorbeni obrazac morfološka osnova imenice + sufiks *-stvo* = imenica (semantička skupina imenica s apstraktnim značenjem, koja označava zanimanje) već je spomenut u prethodnim primjerima u kojima su te imenice dio tvorbenoga niza: morfološka osnova imenice + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje) → morfološka osnova imenice izvedene sufiksom *-ār* + sufiks *-stvo* = imenica (s apstraktnim značenjem).

Različiti tvorbeni obrazac imaju imenice čiste sufiksne tvorbe sufiksom *-arstvo*:

morfološka osnova imenice + sufiks *-arstvo* = imenica (semantička skupina imenica s apstraktnim značenjem, koja označava zanimanje).

Tako je tvorena imenica srednjega roda *silarstvo* s tvorbenim značenjem 'ono što koristi silu'. Ta je izvedenica nastala čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *sila* koja glas *sil-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-arstvo*. Bila je ponuđena u značenju koje ima posuđena imenica ženskoga roda *mehanika*. Izvedenica *silarstvo* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Imenica srednjega roda *glumarstvo* nije zaživjela, a u razmatranom vremenskom razdoblju označavala je sintagmu *kazališna umjetnost*. Imenica je to srednjega roda tvorbenoga

---

⁷ *Pismar*, tj. arhivar ne pohranjuje samo pisma nego i različite druge pisane dokumente i dr.

značenja 'umjetnost u kojoj se glumi'. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *glumiti* koja glasi *glum-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-arstvo* pa joj je prema tomu tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-arstvo* = imenica srednjega roda (semantička skupina: imenica s apstraktnim značenjem).

Već spomenuti sufiks *-stvo* izrazito je plodan u drugoj polovici 19. stoljeća. Taj se sufiks susreće i u tvorbenom obrascu:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-stvo* = imenica (s apstraktnim značenjem).

Tvorenica *samoživstvo* je imenica srednjega roda tvorbena značenja 'osobina onoga koji je samoživ'. Danas se u tom značenju rabi posuđenica *egoizam*. Izvedenica *samoživstvo* načinjena je od morfološke osnove pridjeva *samoživ* koja tako i glasi i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-stvo*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi.

Drugi je tvorbeni obrazac istim sufiksom:

prezentska osnova glagola + sufiks *-stvo* = imenica (s apstraktnim značenjem).

Tako je tvorena imenica srednjega roda *mjerstvo* tvorbena značenja 'disciplina koja mjeri'. U razmatranoj građi ponuđena je kao sinonim za posuđenicu *geometrija*. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *mjeriti* koja glasi *mjer-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-stvo*. Izvedenica *mjerstvo* pripada semantičkoj skupini apstraktnih imenica. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi.

U istoj skupini je i imenica srednjega roda *naseostvo* 'ono koje se naseli'. Rabila se u značenju *kolonijalni sustav*. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *naseliti* koja glasi *nasel-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-stvo* uz provedenu glasovnu promjenu vokalizaciju na tvorbenom šavu. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Treći izabrani primjer razmatranoga tvorbena obrasca jest imenica *računstvo* koja je bila ponuđena kao sinonim posuđenici ženskoga roda *aritmetika*. Tvorbeno značenje imenice *računstvo* je 'ono kako se računa'. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola V. vrste *računati* koja glasi *račun-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-stvo*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po istom je tvorbenom obrascu izvedena imenica srednjega roda *razdvojstvo* koja se rabila u značenju za koje se u suvremenom hrvatskom književnom jeziku rabi posuđena imenica ženskoga roda *dihotomija*. Tvorbeno značenje te imenice je 'ono koje se može razdvojiti', a izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *razdvojiti* koja glasi *razdvoj-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-stvo*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Treći je obrazac s istim sufiksom: morfološka osnovica imenice + sufiks *-stvo* = imenica (s apstraktnim značenjem).

Primjer toga obrasca tvorbe je imenica srednjega roda *usudstvo* koja se rabila za posuđenu imenicu muškoga roda *fatalizam*. Tvorbeno značenje te imenice je 'stav koji se zasniva na vjerovanju da je sve što se događa određeno usudom (sudbinom)'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *usud* koja glasi *usud-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-stvo*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Još je nekoliko tvorbenih obrazaca koji su se istaknuli u drugoj polovici 19. stoljeća. Jedan od njih je: morfološka osnovica pridjeva + sufiks *-njāk* = imenica.

Primjer takve tvorbe je naziv za imenicu ženskoga roda koja označava biljku *kurkumu*. U razmatranoj je građi u tom značenju ponuđena imenica muškoga roda *žutnjak* s tvorbenim značenjem 'biljka žute boje'. Tvorbeno značenje te izvedenice šire je od leksičkoga. Izvedena je čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *žut* koja glasi *žut-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-njāk*. Pripada semantičkoj skupini imenica koje označuju biljku.

Drugi je tvorbeni obrazac sa sufiksom *-enjāk*:

morfološka osnovica imenice + sufiks *-enjāk* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *vjetrenjak* koja se rabila u značenju u kojem se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *ventilator*. Tvorbeno značenje te imenice je 'onaj koji stvara vjetar'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *vjetar* koja glasi *vjetr-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-enjāk*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Treći je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-jāk* = imenica.

Primjer takvoga obrasca je sinonim za imenicu muškoga roda *sat*, a to je imenica *dobnjak* s tvorbenim značenjem 'dobni mjerac'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *dobni* koja glasi *dobn-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-jāk*. Na tvorbenom šavu provedeno je jotiranje. Ta izvedenica po svom tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Istom tvorbenom obrascu pripada i imenica muškoga roda *žućak* koja je ponuđena u značenju u kojem se rabe posuđenice *cekin* ili *dukat*. Tvorbeno je značenje imenice *žućak* 'novac žute boje', a izvedena je od morfološke osnove pridjeva *žut* koja glasi *žut-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-jāk* s provedenim jotiranjem na tvorbenom šavu. Pripada semantičkoj skupini: stvar, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Primjer takve tvorbe je i imenica muškoga roda *bezimenjak* za koju se danas rabi imenica muškoga roda *anonimac* s posuđenom osnovom. Tvorbeno značenje imenice *bezimenjak* je 'onaj koji je bezimen'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *bezimen* koja glasi *bezimen-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-jāk* s provedenim jotiranjem na tvorbenom šavu. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba.

Jedan od čistih tvorbenih obrazaca čiste sufiksne tvorbe sufiksom *-īk* je:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-īk* = imenica.

Primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *zabavnik* tvorbenoga značenja 'zabavni časopis'. Izveden je morfološkom osnovom pridjeva *zabavni* koja glasi *zabavn-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-īk*. Pripada semantičkoj skupini: stvar, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Isto je i s tvorbom imenice muškoga roda *izvornik* koja je zaživjela i danas se koristi u istom značenju kao posuđena imenica muškoga roda *original* s tvorbenim značenjem 'onaj koji je izvoran'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *izvoran* koja glasi *izvorn-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-īk*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Ovdje je još izdvojen primjer tvorba imenice muškoga roda *izvrstnik* s tvorbenim značenjem 'onaj koji je izvrstan'. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *izvrstan* koja glasi *izvrstn-* (bez u pismu provedene glasovne promjene gubljenja suglasnika) i veže se sa sufiksom

-*ik*. Danas se umjesto te imenice rabi posuđena imenica muškoga roda *virtuoz*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba.

Primjer takve tvorbe je i imenice muškoga roda *zanešenik* s onodobnim tvorbenim značenjem 'onaj koji je zanešen'. Rabila se u značenju u kojem se danas rabi imenica muškoga roda *entuzijast*. Izvedena je od morfološke osnove pridjeva *zanešen* koja glasi *zanešen-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ik*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba.

Također, primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *biljevnik* koja se rabila u značenju u kojem se danas rabi posuđenica *herbarij* s tvorbenim značenjem 'skup prešanoga suhoga biljevnoga lišća'. Izvedenica *biljevnik* izvedena je od morfološke osnove pridjeva *biljevni* koja glasi *biljevn-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ik*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Slijedi tvorbeni obrazac sa sufiksom *-nik*:

morfološka osnova imenice + sufiks *-nik* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *crtežnik* koja je bila ponuđena u značenju posuđenice *mapa*. Tvorbeno značenje te imenice je 'skup crteža', a izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *crtež* koja glasi *crtež-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-nik*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Također, imenica muškoga roda *zemljokaznik* rabila se kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *atlas*. Tvorbeno značenje te imenice je 'skup zemljokaza'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *zemljokaz* koja glasi *zemljokaz-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-nik*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Drugi je primjer tvorbenoga obrasca sufiksom *-nik*:

prezentska osnova glagola + sufiks *-nik* = imenica.

Imenica muškoga roda *razkolnik* ima tvorbeno značenje 'onaj koji raskoli'. U razmatranom vremenskom razdoblju rabila se kao zamjena za posuđenu imenicu muškoga roda *separatist*. Imenica *razkolnik* izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *raskoliti* (odnosno s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti: *razkoliti*) koja glasi *razkol-*, a veže se sa sufiksom *-nik*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba.

Nešto rjeđi je tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-āj* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je riječ *zabilježaj* koja je u razmatranom vremenskom razdoblju bila ponuđena kao zamjena za posuđenicu *rezervacija*. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *zabilježiti* koja glasi *zabiljež-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-āj*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po tvorbenom načinu čistoj sufiksnoj tvorbi.

Srodan mu je tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-jāj* = imenica.

Pripada mu npr. imenica muškoga roda *zamišljaj* koja je u razmatranom vremenu ponuđena kao zamjena za posuđenicu *koncept*. Tvorbeno značenje izvedenice muškoga roda *zamišljaj* je 'ono što se zamisli'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *zamisliti* koja glasi *zamisl-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-jāj* uz provedeno jotiranje i jednačenje po mjestu tvorbe na tvorbenom šavu. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a nastala je čistom sufiksnom tvorbom.

Izdvojen je i primjer tvorbenoga obrasca:

prezentska osnova glagola + sufiks *-aja* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je iz medicinske terminologije. Imenica ženskoga roda *raspoznaja* u razmatranom je razdoblju bila ponuđena u značenju posuđenice *dijagnoza* koja se danas rabi. Tvorbeno značenje imenice *raspoznaja* je 'ona koja raspoznaje'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola V. vrste *raspoznati* koja glasi *raspozn-*, a u tvorbenom procesu veže se sa sufiksom *-aja*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: imenica s apstraktnim značenjem.

Plodan je tvorbeni obrazac sufiksom *-a*:

prezentska osnova prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste + sufiks *-a* =
imenica ženskoga roda.

Izvedenica ženskoga roda *zamjeta* u razmatranom je razdoblju ponuđena kao zamjena za posuđenu imenicu ženskoga roda *percepcija*. Imenica *zamjeta* izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *zamijetiti* koja glasi *zamjet-* i služi kao

tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-a*. Prema tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Isto se može reći za imenicu ženskoga roda *oznaka* koja je sufiksom *-a* izvedena od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *označiti* s alternacijom *č/k* na granici tvorbene osnove i sufiksa.

Takva je i tvorba imenice ženskoga roda *zaglava* koja se rabila u značenju posuđene imenice muškoga roda *depozit* koja se danas rabi. Tvorbeno značenje imenice *zaglava* je 'ona koja se zaglavi (s nekim ciljem)'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *zaglaviti* koja glasi *zaglav-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-a*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Sufiks *-ara* susreće se u tvorbenom obrascu:

morfološka osnova imenice + sufiks *-ara* = imenica.

Tako je tvorena imenica s mjesnim značenjem *pismara* koja je u razmatranom razdoblju korištena u značenju u kojem se danas rabi posuđenica *arhiv*. Njezino tvorbeno značenje 'mjesto na kojem se pohranjuju pisma' uže je od leksičkoga. Tvorena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *pismo* koja glasi *pism-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ara*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi.

Nešto je rjeđi tvorbeni obrazac:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-oš* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *bjeloš* tvorbenoga značenja 'izrazito bijela osoba' za koju se inače rabi posuđena imenica muškoga roda *albin*. *Bjeloš* je imenica muškoga roda izvedena od morfološke osnove pridjeva *bijel* (uz alternaciju *ije* u *je* u osnovi) i sufiksa *-oš*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po semantičkoj skupini: muška osoba.

Susreće se i tvorbeni obrazac:

skraćena infinitivna osnova glagola + sufiks *-ana* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica ženskoga roda *trgovana* koja se rabila kao sinonim zajedno s posuđenicom *burza*. Izvedena je od skraćene infinitivne osnove nesvršenoga glagola VI. vrste *trgovati* koja glasi *trgov-*, a veže se sa sufiksom *-ana*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini apstraktnih imenica.

Drugi je tvorbeni obrazac sa sufiksom *-ana*:

Imenička osnova + sufiks *-ana* = imenica.

Po tom je tvorbenom obrascu izvedena imenica ženskoga roda *cvjetana* koja se rabila kao sinonim za posuđenu imenicu *flora*. Leksičko značenje 'bilje u cjelini' znatno joj je šire od tvorbenoga. Nije zaživjela kao ni *trgovana*. Tvorenica *cvjetana* izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *cvijet* koja glasi *cvjet-* (s alternacijom *-ije/-je* unutar osnove) i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-ana*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Manje je plodan tvorbeni obrazac:

infinitiva osnova glagola + sufiks *-lište* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je posuđena imenica ženskoga roda *tastatura* koja danas ima sinonimnu imenicu ženskoga roda *tipkovnica*, a u razmatranom se razdoblju u istom značenju rabila imenica srednjega roda *pipalište* s tvorbenim značenjem 'ono što se pipa'. Izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola V. vrste *pipati* koja glasi *pipa-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-lište*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Također slabije plodan tvorbeni obrazac je:

infinitivna osnova glagola + sufiks *-će* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *buknuće* u značenju koje se danas koristi posuđena imenica ženskoga roda *erupciju*. Izvedenica *buknuće* ima tvorbeno značenje 'ono što bukne'. Izvedena je od infinitivne osnove svršenoga glagola II. vrste *buknuti* koja glasi *buknu-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-će*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: zemljopisni pojam.

Tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-otina* = imenica.

U drugoj polovici 19. stoljeća taj tvorbeni obrazac također nije čest, ali zanimljiva je imenica ženskoga roda *bacotina* s tvorbenim značenjem 'ono što se baci, otpad'. Tvorena je čistom sufiksnom tvorbom od prezentske osnove svršenoga glagola IV. vrste *baciti* koja glasi *bac-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-otina*. Pripada semantičkoj skupini: stvar.

Nešto češći je tvorbeni obrazac: morfološka osnova imenice + sufiks *-in* = imenica.

Tako je tvorena imenica muškoga roda *čajin* koja je u razmatranom razdoblju ponuđena kao zamjena za posuđenicu *tein*. Izvedenica *čajin* ima tvorbeno značenje 'najvažniji sastojak čaja'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *čaj* koja glasi *čaj-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-in*. Pripada semantičkoj skupini: začín, jelo.

Na isti je način izvedena imenica muškoga roda *kavin* s tvorbenim značenjem 'najvažniji sastojak kave'. Izvedenice *čajin* i *kavin* nisu zaživjele pa se danas rabe posuđenice *tein* i *kofein*. Tvorena *kavin* izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *kava* koja glasi *kav-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-in*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: začín, jelo.

Sufiks *-aš* nije plodan u tvorbi imenica, a tvorbeni obrazac koji se može istaknuti je: prezentska osnova glagola + sufiks *-aš* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *blistaš* tvorbenoga značenja 'onaj koji blista'. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola V. vrste *blistati* koja glasi *blist-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-aš*. Ta izvedenica pripada semantičkoj skupini: muška osoba, a po tvorbenom načinu čistoj sufiksnoj tvorbi.

Plodan sufiks kod tvorbe imenica je sufiks *-je*. Tvorbeni obrazac koji valja istaknuti je: morfološka osnova imenice muškoga roda + sufiks *-je* = imenica.

Primjer je imenica srednjega roda *doboslovlje* koja se rabila u istom značenju kao posuđenica *kronologija*. Šulek za riječ *doboslovlje* navodi tvorbeno značenje 'ono čime se bave doboslovi'. Izvedenica *doboslovlje* nastala je čistom sufiksnom tvorбом od morfološke osnove imenice muškoga roda *doboslov* 'kronolog' koja glasi *doboslov-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-je* s epentetskim *l* kao vrstom jotiranja na tvorbenom šavu. Izvedenica *doboslovlje* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Istim je tvorbenim obrascem izvedena imenica srednjega roda *mudroslovlje* koja se rabila kao zamjena za posuđenu imenicu ženskoga roda *filozofija*. Izvedenica *mudroslovlje*⁸ ima tvorbeno značenje 'znanost kojom se bavi mudroslov'. Tvorena *mudroslovlje* izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *mudroslov* koja tako i glasi i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-je* s provedenim epentetskim *l* kao podvrstom glasovne

---

⁸ U Parčićevu *Rječniku* (1858.) navedena je imenica *mudroljubje* s istim značenjem.

promjene jotiranja na tvorbenom šavu. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Istim je tvorbenim obrascem tvorena i imenica srednjega roda *grboslovlje* za koju se koristi posuđenica *heraldika*. Tvorbeno značenje izvedenice *grboslovlje* je 'znanost kojom se bavi grbolslov'. Izvedena je čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice muškoga roda *grboslov* koja glasi *grboslov-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-je* uz provedenu epentezu *l* kao način jotiranja na tvorbenom šavu.

Po istom je osnovnom tvorbenom obrascu načinjena izvedenica srednjega roda *naslovlje* kojom se u razmatranom razdoblju nastojalo zamijeniti posuđenicu *titula*. Izvedenica *naslovlje* ima tvorbeno značenje 'ono koje ima naslov'. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *naslov* koja glasi *naslov-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-je*. Na tvorbenom šavu realizira se epentetsko *l* kao jedan od načina jotiranja. Po načinu tvorbe *naslovlje* pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Sukladan je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice ženskoga roda + sufiks *-je* = imenica.

Po ovom je tvorbenom obrascu načinjena imenica *različje* s tvorbenim značenjem 'ono što čini razliku'. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. U razmatranom razdoblju rabila se kao sinonim posuđenice muškoga roda *kontrast*. Imenica *različje* izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *razlika* koja glasi *razlik-* koja se veže sa sufiksom *-je*, s provedenom alternacijom *k/č* na tvorbenom šavu. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi.

Više je primjera tvorbenoga obrasca:

infinitivna osnova glagola + sufiks *-onica* = imenica s mjesnim značenjem.

Za imenicu ženskoga roda *djelaonica* tvorbenoga značenja 'prostorija u kojoj se djela (tj. nešto ručno obrađuje)' u hrvatskom se rabi posuđena imenica muškoga roda *atelj*. Imenica ženskoga roda *djelaonica* izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola V. vrste *djelati* koja glasi *djela-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-onica*.

Drugi je tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-aonica* = imenica s mjesnim značenjem.

Npr. tvorenicu *jedaonica* izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola I. vrste *jesti*, koja glasi *jed-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-aonica*. Tvorbeno joj je značenje 'prostorija u kojoj se jede'. Pripada semantičkoj skupini imenica s mjesnim značenjem, a po tvorbenom načinu čistoj sufiksnoj tvorbi.⁹

Slijedi tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-nica* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica ženskoga roda *kitnica* s tvorbenim značenjem 'ono čim se tko kiti'. U razmatranom razdoblju bila je sinonim posuđenici ženskoga roda *galanteria*. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *kititi* koja glasi *kit-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-nica*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Još jedan je tvorbeni obrazac izveden sufiksom *-nica*:

morfološka osnova imenice muškoga roda + sufiks *-nica* = imenica.

Primjer je imenica ženskoga roda *trupnica* s tvorbenim značenjem 'mjesto na kojem stoji trup'. Umjesto te imenice, koja nije zaživjela, prevladala je druga izvedenica *postolje*. Imenica *trupnica* izvedena je od morfološke osnove imenice *trup* koja glasi *trup-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-nica*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Kod izvođenja imenica plodan je sufiks *-lo*, a plodan je s tim sufiksom tvorbeni obrazac: infinitivna osnova glagola + sufiks *-lo* = imenica.

Primjer je imenica srednjega roda *djelovalo* tvorbenoga značenja 'ono koje djeluje', izvedena od infinitivne osnove nesvršenoga glagola V. vrste *djelovati* koja glasi *djelova-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-lo*. Značenjski je ekvivalent posuđenici *reagens* koja se danas rabi. Po značenju pripada semantičkoj skupini: stvar, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Po istom je tvorbenom obrascu načinjena imenica srednjega roda *jednačilo* s tvorbenim značenjem 'ono koje jednači'. Izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola IV. vrste

---

⁹ Izvedenicu *jedaonica* Babić (2002: 195) uvrstio je među tvorenice suvremenoga književnoga jezika.

jednačiti koja glasi *jednači-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-lo*. Danas se u tom značenju rabi posuđenica *regulator*. Po načinu tvorbe *jednačilo* pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Po istom je tvorbenom obrascu izvedena imenica srednjega roda *sudilo* s tvorbеним značenjem 'ono po čemu se sudi'. Izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *suditi* koja glasi *sudi-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-lo*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Danas se u tom značenju rabi posuđena imenica muškoga roda *kriterij* ili pak izvedenica *mjerilo* istoga tvorbena obrasca.

Za stroj koji pere rabila se imenica srednjega roda *pralo*. Izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola I. vrste *prati* koja glasi *pra-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-lo*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Po istom je tvorbenom obrascu izvedena i imenica srednjega roda *mastilo*, a rabila se umjesto posuđenice ženskoga roda *tinta*. Tvorbено значenje te imenice je 'ono što masti'. Pritom je važno naglasiti da se istodobno imenica ženskoga roda *mast* rabila kao sinonim usvojenici *boja*, a glagol *mastiti* u značenju 'bojati'. Tvorenica *mastilo* izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *mastiti* koja glasi *masti-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-lo*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Ne tako čest tvorbени obrazac je:

prezentska osnova glagola + sufiks *-īnka* = imenica ženskoga roda.

Čistom je sufiksnom tvorbom tako od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *žalostiti* izvedena imenica *žalostinka* s tvorbеним značenjem 'pjesma koja žalosti'. Danas se u tom značenju rabi posuđenica *elegija*. Tvorenica *žalostinka* izvedena je od prezentske osnove glagola *žalostiti* koja glasi *žalost-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-īnka*.

Neplodan je i tvorbени obrazac:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-īnka* = imenica ženskoga roda.

Po tom je tvorbenom obrascu nastala imenica *blondinka* s pridjevnom osnovom *blond* (usp. Babić, 2002: 290). Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Pri izvođenju imenica plodan je sufiks *-ina*, npr. unutar tvorbenoga obrasca:

morfološka osnova imenice + sufiks *-ina* = imenica.

Tvorbeno značenje 'ona što se stavlja na obraz' ima imenica ženskoga roda *obrazina* koja ima sinonim *krinka* (koji je također sufiksalna izvedenica ženskoga roda, ali po drukčijem tvorbenom obrascu). Imenica *obrazina* izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *obraz* koja glasi *obraz-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ina*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Usporedno s posuđenicom muškoga roda *anuitet* rabila se izvedenica *godiština*. To je imenica ženskoga roda s tvorbenim značenjem 'ona koja se plaća obročno, na razini godišta'. Izvedena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *godište* koja glasi *godišt-* i služi kao tvorbeno osnova s kojom se veže sufiks *-ina*. Pripada semantičkoj skupini: stvar, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Drugi je tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ina* = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica ženskoga roda *stvorina* tvorbenoga značenja 'ono što ljudi stvore', a koja se rabila kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *produkt*. Izvedena je od prezentske osnove svršenoga glagola IV. vrste *stvoriti* koja glasi *stvor-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ina*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Još jedan takav primjer je imenica ženskoga roda *zastarina* koja se rabila kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *arhaizam*. Tvorbeno značenje te imenice je 'ono što zastari', a izvedena je od prezentske osnove svršenoga glagola III. vrste *zastarjeti* koja glasi *zastar-* koja služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ina*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Treći tvorbeni obrazac sa sufiksom *-ina* jest:

(skraćena) morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ina* = imenica.

Tako je tvorena imenica ženskoga roda *izvrština* koja se rabila kao sinonim s posuđenom imenicom ženskoga roda *virtuoznost*. Tvorbeno značenje te imenice je 'osobina onoga koji je izvrstan'. Izvedena je od skraćene morfološke osnove pridjeva *izvrstan* koja glasi *izvrst-* koja se veže sa sufiksom *-ina*. U okviru tvorbene osnove provedenom je alternacija *st/št*. Po načinu

tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

U razmatranom razdoblju razmjerno je plodan tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-bina* = imenica.

Tako je tvorena imenica ženskoga roda *stojbina* tvorbenoga značenja 'područje na kojem neka vrsta stoji (živi, obitava)'. Bila je to ponuđena zamjena za posuđenicu *habitat*. Tvorena *stojbina* izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola I. vrste *stajati* koja glasi *stoj-* i služi kao tvorbeni obrazac koji se veže sa sufiksom *-bina*. Pripada semantičkoj skupini imenica s mjesnim značenjem, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Također čest tvorbeni obrazac je:

morfološka osnova imenice + sufiks *-āč* = imenica.

Čistom sufiksnom tvorbom izvedena je tako imenica muškoga roda *igropjevač* tvorbenoga značenja 'onaj koji izvodi igropjev, operu'. U tom se značenju danas rabi dvorječni naziv *operni pjevač*. Tvorena *igropjevač* izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *igropjev* koja glasi *igropjev-* i služi kao tvorbeni obrazac s kojom se veže sufiks *-āč*. Pripada semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Izvođenje nultim sufiksom može se smatrati plodnim. Jedan od tvorbenih obrazaca je:

prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica (različitih semantičkih skupina).

Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica muškoga roda *pripaz* u značenju 'ono na što se pripazi'. U razmatranom razdoblju ponuđena je kao sinonim posuđenoj imenici ženskoga roda *kontrola*. Tvorena *pripaz* izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *pripaziti* koja glasi *pripaz-* i nultoga sufiksa. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Na isti je način tvorena i imenica muškoga roda *nahit* koja se nudila kao sinonim imenici ženskoga roda *žbuka*. Tvorbeno značenje imenice *nahit* je 'ono što se nahita', a izvedena je od prezentske osnove svršenoga glagola V. vrste *nahitati* koja glasi *nahit-* i služi kao tvorbeni obrazac s kojom se veže nulti sufiks. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini stvar.

Po istom tvorbenom obrascu načinjena je i imenica muškoga roda *obhod* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) koja se rabila u značenju posuđene imenice muškoga roda *proces* koja se danas koristi. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV.

vrste *obhoditi se* koja glasi *obhod-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže s nultim sufiksom. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Primjer takve tvorbe je i imenica muškoga roda *šar* koja se koristila u značenju posuđene imenice muškoga roda *spektar* koja se danas rabi. Tvorbeno značenje te izvedenice je 'ono što se razlikuje od šara'. Tvorbenica *šar* izvedena je čistom sufiksnom tvorbom od prezentske osnove nesvršenoga glagola V. vrste *šarati* koja glasi *šar-* i veže se s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po načinu tvorbe čistoj sufiksnoj tvorbi.

Unutar semantičke skupine muška osoba koja je vršitelj radnje, čest je tvorbeni obrazac: prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)c* = imenica.

Tako je bilo u razmatranom razdoblju, a tako je i danas. U analiziranoj građi susreće se imenica muškoga roda *razsudac* koja se nudila kao sinonim posuđenici *kritik*, za koju se danas rabi posuđenica *kritičar*. Tvorbeno značenje izvedene imenice *razsudac* (s u pismu neprovedenim glasovnim promjenama jednačenja po zvučnosti i potom gubljenja suglasnika) jest 'onaj koji razsudi'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *razsuditi* koja glasi *razsud-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-(a)c* s nepostojanim *a*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Isti sufiks ima tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-(a)c* = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica muškoga roda *ljetopisac* koja se i danas rabi u značenju u kojem se rabi i imenica muškoga roda *kroničar* s posuđenom osnovom. Tvorbeno značenje imenice *ljetopisac* je 'muška osoba koja piše ljetopise'. Čistom sufiksnom tvorbom izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *ljetopis* koja glasi *ljetopis-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-(a)c* s nepostojanim *a*. Pripada semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Tvorbeni obrazac koji je plodan pri tvorbi glagolskih imenica je:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ba* = imenica ženskoga roda.

Tako se kao sinonim posuđenici *kritika* kao sinonim u razmatranom razdoblju nudila imenica ženskoga roda *razsudba* (s u pismu neprovedenim glasovnim promjenama jednačenja

po zvučnosti i ispadanja suglasnika). Tvorbeno značenje te imenice je 'ono što se razsudi'. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *razsuditi* koja glasi *razsud-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ba*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksaloj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Na isti je način tvorena imenica ženskoga roda *razlučba* (s neprovedenim jednačenjem po zvučnosti na granici tvorbene osnove i sufiksa). Tvorbeno joj je značenje 'ono što razluči', a rabila se kao sinonim posuđenoj imenici ženskoga roda *analiza*. Tvorena *razlučba* izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *razlučiti* koja glasi *razluč-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ba*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksaloj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Istomu tvorbenomu obrascu pripada imenica ženskoga roda *uredba* s tvorbenim značenjem 'ono što se uredi', a rabila se kao sinonim posuđenoj imenici ženskoga roda *regulacija*. Izvedena je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *urediti* koja glasi *ured-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-ba*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksaloj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po tvorbenom obrascu:

okrnjeni infinitiv + sufiks *-ba* = imenica

izvedena je imenica ženskoga roda *razjasnitba* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) koja se u razmatranoj građi koristila u značenju posuđene imenice ženskoga roda *deklaracija* koja se danas rabi. Tvorbeno značenje te imenice je 'ona koja može razjasniti'. Izvedena je od okrnjenoga infinitiva prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *razjasniti* koja glasi *razjasnit-* i sufiksa *-ba*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksaloj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Nešto rjeđi tvorbeni obrazac je:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ěnka* = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica ženskoga roda *ljepenka* za koju se danas rabi imenica muškoga roda *karton*. Tvorbeno značenje te imenice je 'ona koja se lijepi'. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *lijepiti* koja glasi *ljep-* (s provedenom alternacijom *ije* u *je* u osnovi) i sufiksa *-ěnka*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksaloj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Plodan tvorbeni obrazac pri izvođenju glagolskih imenica je kao i danas:

infinitivna osnova glagola + sufiks *-nje* = glagolska imenica.

U razmatranom razdoblju glagolska imenica srednjega roda *rukovanje* rabila se u leksičkom značenju u kojem se rabi posuđenica *manipulacija*. Tvorbeno značenje te imenice je 'sposobnost da se čime rukuje'. Izvedena je od infinitivne osnove nesvršenoga glagola VI. vrste *rukovati* koja glasi *rukova-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-nje*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: posljedica glagolske radnje.

Relativno je neplodan tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ivo* = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica srednjega roda *gradivo* tvorbenoga značenja 'ono od čega se gradi' koja se u analiziranom razdoblju rabila u značenju 'građevni materijal'. Izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *graditi* koja glasi *grad-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ivo*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

U okviru razmatrane građe slabo je plodan tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-jenje* = imenica.

Tako je u značenju posuđene imenice ženskoga roda *personifikacija* u razmatranom razdoblju ponuđena imenica srednjega roda *osobljenje*. Ta izvedenica ima tvorbeno značenje 'davanje osobina osoba životinjama, stvarima i pojavama'. Izvedena je čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *osoba* koja glasi *osob-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-jenje*, s epentetskim *l* kao vrstom jotiranja na tvorbenom šavu. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Također je u analiziranoj građi slabo plodan tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-aljka* = imenica.

Tim je tvorbenim postupkom izvedena imenica ženskoga roda *pisaljka* s tvorbenim značenjem 'ono čim se piše'. Imenica *pisaljka* se u djelomično podudarnom značenju rabi i danas. Tvorenica *pisaljka* izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-aljka*. Pripada semantičkoj skupini: stvar, a po tvorbenom načinu pripada čistoj sufiksnoj tvorbi.

Relativno je slabo plodan i tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-ōvlje* = imenica srednjega roda.

U značenju posuđene imenice muškoga roda *vitraž*, u razmatranom razdoblju ponuđena je imenica srednjega roda *staklovlje* tvorbenoga značenja 'ono što je naslikano na staklu'. Izvedena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *staklo* koja glasi *stakl-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-ōvlje*. Pripada semantičkoj skupini: stvar, a po tvorbenom načinu čisto sufixalnoj tvorbi.

Čista sufixalna tvorba sufiksom *-āk* još je jedan slabije plodan tvorbeni način. Nalazimo tako tvorbeni obrazac:

morfološka osnova pridjeva + sufiks *-āk* = imenica.

Primjer takve tvorbe je *glupak*, imenica muškoga roda, tvorenica koju nalazimo kod Šuleka, dok ju Parčić navodi kao tvorbeni inačicu imenice *glupan*. Tvorenica kojoj je tvorbeno značenje 'onaj koji je glup' nastala je morfološkom osnovom pridjeva *glup* koja glasi *glup-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-āk*. U širem smislu pripada semantičkoj skupini muška osoba, a po tvorbenom načinu čisto sufixalnoj tvorbi. Imenica muškoga roda *glupan* koju nalazimo u Parčićevu rječniku, istoga tvorbenoga značenja 'onaj koji je glup', izvedena je također čistom sufixalnom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *glup* koja glasi *glup-* i služi kao tvorbeni osnovica s kojom se veže sufiks *-an*.

Primjer je i tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-āk* = imenica (semantička skupina stvar).

Zanimljiv je deminutiv od imenice ženskoga roda *bačva* koji glasi *bačvak* s tvorbenim značenjem 'mala bačva'. Ta je izvedenica nastala čistom sufixalnom tvorbom od morfološke osnove imenice *bačva* koja glasi *bačv-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-āk*. Pripada semantičkoj skupini: stvar.

Još jedan tvorbeni obrazac susreće se pri izvođenju imenica u okviru razmatrane građe: morfološka osnova imenice + sufiks *-or* = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica muškoga roda *slador* tvorbenoga značenja 'onaj koji je poput slada', a ponuđena je umjesto usvojenice *šećer*. Izvedena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *slad* koja glasi *slad-* i služi kao tvorbeni osnovica koja se veže sa sufiksom *-or*. Po tvorbenom načinu pripada čisto sufixalnoj tvorbi, a po značenju

semantičkoj skupini: jelo. Ta imenica nije zaživjela i danas se u tom značenju rabi usvojenica *šećer*.

5.1.2. Čista prefiksalna tvorba imenica

Dvije su posebnosti prefiksalne tvorbe, a to je da se tvorbom nove riječi ne mijenja gramatička kategorija vrste riječi u odnosu na polaznu riječ od koje je nova riječ izvedena pa npr. od imenice uvijek nastaje imenica, od glagola glagol, od pridjeva pridjev itd. Druga je posebnost da tvorbenu osnovu uvijek čini cjelovita riječ, u ovom slučaju imenica (*Ibid.* 48–49).

Plodan tvorbeni obrazac kod prefiksalne tvorbe imenica je:

prefiks *pra-* + imenica = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *pralik* koja se rabila za posuđenu imenicu muškoga roda *arhetip*. Tvorenicu *pralik* nastala je čistom prefiksalsnom tvorbom od prefiksa *pra-* i cjelovite riječi *lik*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

U značenju posuđene imenice muškoga roda *aksiom* rabila se imenica ženskoga roda *praistina*. Nastala je čistom prefiksalsnom tvorbom od prefiksa *pra-* i cjelovite imenice ženskoga roda *istina*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Kao i danas, u razmatranom razdoblju plodan je tvorbeni obrazac:

prefiks *nad-* + imenice = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *nadpisalac* tvorbenoga značenja 'onaj koji se nalazi iznad pisalaca'. Izvedenica je nastala čistom prefiksalsnom tvorbom od prefiksa *nad-* i cjelovite riječi *pisalac* koju je danas u potpunosti istisnula iz uporabe riječ *pošiljatelj*.¹⁰ Imenica *pisalac* pripada semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje. U 19. stoljeću koristila se kao sinonim za posuđenicu *adresant* s tvorbenim značenjem 'onaj koji šalje na adresu'. Ta je imenica nastala čistom sufiksalsnom tvorbom od morfološke osnove posuđene imenice *adresa* koja glasi *adres-* i služi kao tvorbeni osnovu koja se veže s posuđenim sufiksom *-ant*.

---

¹⁰ U *Slovaru* Mažuranića i Užarevića navedena je riječ *pošiljač* (Mažuranić-Užarević, 1842: 16).

Plodan prefiks kod izvođenja imenica u razmatranom razdoblju je prefiks *ne-* i tvorbeni obrazac:

ne- + imenica = imenica.

Primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *nebog* koja u tom značenju nije zaživjela. Tvorbeno značenje te imenice je 'krivi bog', a u današnje vrijeme u tom se značenju rabi posuđena imenica muškoga roda *idol*. Tvorbeni je to antonim imenice *bog*. Tvorenica *nebog* nastala je čistom prefiksalsnom tvorbom, a izvedena je prefiksom *ne-* od cjelovite riječi *bog*.

5.1.3. Prefiksalsno-sufiksalsna tvorba imenica

Velik je broj imenica izveden prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom pa je i u okviru razmatrane građe pefiksalsno-sufiksalsna tvorba plodan tvorbeni način. Međutim, pojedini primjeri takve tvorbe, odnosno njihovi tvorbeni obrasci, većinom su pojedinačni i rijetko se rabe istovremeno isti prefiks i sufiks, odnosno baš njihova kombinacija pri tvorbi novih imenica.

Tvorbeni obrazac prefiksalsno-sufiksalsne tvorbe imenica npr. je:

prefiks *raz-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-je* = imenica.

Tako je tvorena imenica srednjega roda *razglasje* tvorbenoga značenja 'ono koje nije u glasu' koja je u to vrijeme ponuđena kao sinonim za imenicu muškoga roda *nesklad*. Izvedena je prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom od prefiksa *raz-*, morfološke osnove imenice *glas* koja glasi *glas-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-je*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Njezin sinonim, tj. imenica muškoga roda *nesklad* izvedena je čistom prefiksalsnom tvorbom u kojoj sudjeluje spomenuti plodni tvorbeni prefiks *ne-* koji se veže s cjelovitom imenicom muškoga roda *sklad*. S obzirom da su imenice *razglasje* i *nesklad* u drugoj polovici 19. stoljeća bile sinonimi, pripadaju istoj semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Tvorbeni obrazac koji valja istaknuti kod ovoga tvorbenoga načina je:

prefiks *za-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-je* = imenica.

Tako je tvorena imenica srednjega roda *zadušje* koja nije zaživjela, a rabila se u značenju današnje riječi *zaklada*. Tvorbeno značenje te imenice je 'ono koje je za dušu'. Prefiksalsno-

sufiksalsnom tvorbom izvedena je od prefiksa *za-*, morfološke osnove imenice ženskoga roda *duša* koja glasi *duš-* koja služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-je*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Plodni tvorbeni obrasci prefiksalsno-sufiksalsne tvorbe u razmatranoj građi su obrasci u kojim sudjeluje prefiks *bez-*:

prefiks *bez-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-je* = imenica.

Prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom tvorena je tako imenice srednjega roda *bezćuce* u značenju posuđenice *apatija*, tvorbenoga značenja 'ono koje je bez ćuti'. (Na granici prefiksa i tvorbene osnove nisu u pismu provedene glasovne promjene jednačenja po zvučnosti i jednačenja po mjestu tvorbe.) Tvorbeno je značenje uže od leksičkoga. Imenica je to srednjega roda nastala spajanjem prefiksa *bez-* s morfološkom osnovom imenice *ćut* koja glasi *ćut-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-je*, uz provedenu glasovnu promjenu jotiranja na drugom tvorbenom šavu. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po istom je tvorbenom obrascu izvedena imenica srednjega roda *bezzakonje* s tvorbenim značenjem 'stanje bez zakona'. Izvedena je povezivanjem prefiksa *bez-*, morfološke osnove imenice *zakon* koja glasi *zakon-* i služi kao tvorbena osnova te sufiksa *-je* s provedenom glasovnom promjenom jotiranja na drugom tvorbenom šavu. (Na prvom tvorbenom šavu nije u pismu provedena glasovna promjena ispadanja suglasnika.) Po tvorbenom načinu *bezzakonje* pripada prefiksalsno-sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Razmjerno plodan je tvorbeni obrazac:

prefiks *bez-* + morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ica* = imenica.

Ovdje je izdvojen primjer imenice ženskoga roda *bezkišnica* u značenju 'beskišno razdoblje, beskišno vrijeme'. U potvrđenoj imenici *bezkišnica* nije u pismu provedeno jednačenje po zvučnosti. Imenica *bezkišnica* izvedena je prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom od prefiksa *bez-*, morfološke osnove *kišn-* pridjeva *kišni* (koja služi kao tvorbena osnova) i sufiksa *-ica*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Nulti sufiks pojavljuje se i kod prefiksalno-sufiksalne tvorbe imenica u okviru analizirane građe. Primjer takvoga tvorbenoga obrasca je:

prefiks *bez-* + imenička osnova + nulti sufiks = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem izvedena npr. imenica muškoga roda *bezdan* tvorbenoga značenja 'onaj koji je bez dna', odnosno u leksičkom značenju 'velika provalija, ponor'. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Izvedena je prefiksom *bez-* koji se spaja s osnovom imenice srednjega roda *dno* koja glasi *dn-* i nultim sufiksom. Između dva završna fonema osnove umeće se blagoglasno *a*.

Nulti se sufiks kod prefiksalno-sufiksalne tvorbe u razmatranoj građi dolazi i uz prefiks *do-*, primjer tvorbenoga obrasca je:

prefiks *do-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem izvedena npr. imenica muškoga roda *dogled* tvorbenoga značenja 'ono do kuda gledaš', koja je bila sinonim sufiksalne izvedenice muškoga roda *obzor*. Imenica *dogled* izvedena od prefiksa *do-*, prezentske osnova nesvršenoga glagola V. vrste *gledati* koja glasi *gled-* i služi kao tvorbeni osnov te nultoga sufiksa. Tvorenica *dogled* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po tvorbenom načinu pripada prefiksalno-sufiksalnoj tvorbi.

5.2. Slaganje u tvorbi imenica

Za razliku od izvođenja, karakteristika složene tvorbe je da ima barem dvije tvorbene osnove.

5.2.1. Čista složena tvorba imenica

Kod čistoga slaganja riječ je o dvjema tvorbenim osnovama spojenima spojnikom. Druga tvorbena osnova kod čistoga slaganja je također cjelovita riječ koja može stajati samostalno kao i kod prefiksalne tvorbe imenica i to je posebnost čiste složene tvorbe. Pri čistom slaganju izostaju prefiksi i sufiksi.

Plodan tvorbeni obrazac kod čistoga slaganja imenica je:

morfološka osnova pridjeva + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica.

Primjer takvoga slaganja je imenica ženskoga roda *blagoriječ* koja se rabila kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *eufemizam*, a tvorbeno joj je značenje 'blaga riječ'. Složena je od morfološke osnove pridjeva *blag* koja glasi *blag-* i služi kao prva tvorbena osnova, spojnika *-o-* i cjelovite imenice ženskoga roda *riječ*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem, a po tvorbenom načinu čistom slaganju.

Isti je tvorbeni obrazac primijenjen pri tvorbi složenice *živokam* koja se rabila u značenju u kojem se danas rabi posuđenica muškoga roda *zoolit*. Tvorbeno značenje složenice *živokam* je 'živi kam/kamen'. Imenica je to muškoga roda. Nastala je slaganjem morfološke osnove pridjeva *živ* koja glasi *živ-* i služi kao prva tvorbena osnova, spojnika *-o-* i cjelovitom stilski obilježenom imenicom *kam* u značenju *kamen*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj složenoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Tvorbeno značenje imenice muškoga roda *pravolik* je 'lik koji je prav, ispravan'. U to se vrijeme u istom značenju rabila i posuđenica muškoga roda *ortotip* (danas *arhetip*). Tvorena je čistom složenom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *prav* koja glasi *prav-* i služi kao prva tvorbena osnova, spojnika *-o-* i cjelovite imenice muškoga roda *lik*. Složenica *pravolik* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Valja još navesti tvorbeni obrazac:

skraćena morfološka osnova pridjeva + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica.

Čistom složenom tvorbom nastala je tako imenica srednjega roda *krasoznanstvo* kojoj je sinonim imenica ženskoga roda *estetika*. Tvorbeno joj je značenje 'znanstvo (danas znanost) o krasnom'. Složena je od skraćene morfološke osnove pridjeva *krasan* koji glasi *kras-* (skraćena za finalni glas *n*) koja služi kao prva tvorbeno osnova koja se veže spojnikom *-o-* s drugom tvorbenom osnovom koja je cjelovita imenica srednjega roda *znanstvo*. Po značenju ta složenica pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Tim je tvorbenim obrascem tvorena i imenica ženskoga roda *krasoćut* koja nije zaživjela. U njezinu značenju danas se rabi sintagma *estetski smisao*. Tvorbeno značenje te imenice je 'ono što pobuđuje krasnu ćut, osjet'. Imenica *krasoćut* složena je od skraćene morfološke osnove pridjeva *krasan* koja glasi *kras-* (skraćena za finalni glas *n*) i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s cjelovitom imenicom ženskoga roda *ćut*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj složenoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Istu prvu tvorbenu osnovu ima složenica muškoga roda *krasoznanac* tvorbenoga značenja 'znanac o krasnom'. Ta je složenica sinonim posuđenice muškoga roda *estetik*. Imenica je složena od skraćene morfološke osnove pridjeva *krasan* koja glasi *kras-* (skraćena za glas *n*) i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s cjelovitom imenicom muškoga roda *znanac*.¹¹ Pripada semantičkoj skupini: muška osoba, a po tvorbenom načinu čistomu slaganju.

Plodan je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem složena imenica muškoga roda *prirodoznanac* koja se rabila za posuđenu imenicu muškoga roda *naturalist*. Tvorbeno značenje te imenice je 'znanac (tj. znalac) o prirodi'. Složena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *priroda* koja glasi *prirod-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s cjelovitom imenicom muškoga roda *znanac*. Pripada semantičkoj skupini: muška osoba, a po tvorbenom načinu čistomu slaganju.

---

¹¹ Imenica *znanac* u razmatranom se razdoblju rabila u značenju 'umjetnik' (Šulek), 'poznavaatelj, znalac'.

Budući da analizirana građa sadrži imenicu *znanstvo* u značenju 'znanost', tvorenicu srednjega roda *jezikoznanstvo* ima tvorbeno značenje 'znanstvo o jeziku', pa je također složena po tvorbenom obrascu: morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica. Tu je morfološka osnova *jezik-* imenice muškoga roda *jezik* spojnikom *-o-* povezana s cjelovitom imenicom srednjega roda *znanstvo* pa je stoga *jezikoznanstvo* čista složenica. Tvorenicu *jezikoznanstvo* rabila se u značenju u kojem se danas rabi posuđenica ženskoga roda *lingvistika*. Po značenju pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Nerijetko se realizira tvorbeni obrazac sa skraćenom morfološkom osnovom imenice koja služi kao prva tvorbeno osnova:

skraćena morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica ženskoga roda *razgoviest* (s dvoglasom *ie* u pismu) koja se rabila za posuđenu imenicu ženskoga roda *parafraza* i koja također nije zaživjela. Tvorbeno značenje složenice *razgoviest* je 'vijest (viest) koja je prepričana u razgovoru'. Čistom složenom tvorbom složena je od skraćene morfološke osnove imenice muškoga roda *razgovor* koja glasi *razgov-* koja se spojnikom *-o-* veže s cjelovitom imenicom ženskoga roda *vijest* (*viest*). Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Manje su plodni tvorbeni obrasci s ostalim tvorbenim osnovama. Primjer takvoga tvorbenoga obrasca je:

brojevnica osnova + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica.

Tim je tvorbenim obrascem složena imenica muškoga roda *jednostih* s tvorbenim značenjem 'jedan stih, ono što ima jedan stih'. Složenica *jednostih* složena je od osnove broja *jedan* koja glasi *jedn-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s cjelovitom imenicom muškoga roda *stih*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj složenoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Ovdje je izdvojen i primjer tvorbenoga obrasca s prvom zamjениčkom osnovom:

slobodna zamjениčka osnova + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica.

Zamjenica *sam*, kao što navodi Babić (2002: 372) označuje da se drugi dio složenice odnosi na sebe samoga. Primjer takve tvorbe od slobodne zamjениčke osnove je tvorenicu *samovlast*. To je imenica ženskoga roda koja se rabi i danas, ali rjeđe od posuđene sinonimne imenice muškoga roda *apsolutizam* (koja se i u 19. stoljeću nalazi u rječnicima u inačici *absolutizam* bez provedenoga jednačenja po zvučnosti u pismu). Riječ je nastala od zamjениčke

osnove *sam-* koja se spojnikom *-o-* veže s cjelovitom riječju *vlast*. Po tvorbenom načinu pripada čistoj složenoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: imenica s apstraktnim značenjem.

5.2.2. Složeno-sufiksalna tvorba imenica

Složeno-sufiksalna tvorba u drugoj je polovici 19. stoljeća, kao i kasnije, najčešći tvorbeni obrazac pri slaganju.

Plodan je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe s prvom brojevnom osnovom, osobito od brojeva *jedan* i *dva*.

Primjer takve složene tvorbe u analiziranom je razdoblju imenica srednjega roda *jednobožtvo* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) kojoj je tvorbeno i leksičko značenje 'vjerovanje u jednoga boga'. U današnje vrijeme potiskuje ju posuđenica *monoteizam*. Imenica *jednobožtvo* složena je osnove broja *jedan* koja glasi *jedn-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s morfološkom osnovom imenice muškoga roda *bog* koja glasi *bog-* i služi kao druga tvorbeno osnova, a koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-stvo* (uz provođenje glasovnih promjena). Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po istom osnovnom tvorbenom obrascu načinjena je imenica ženskoga roda *jednovlada* sa značenjem 'poredak u kojem vlada jedna osoba'. Imenica *jednovlada* složena je od osnove broja *jedan* koja glasi *jedn-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *vladati* koja glasi *vlad-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-a*. Danas se u tom značenju rabi posuđena imenica ženskoga roda *monarhija*. Po tvorbenom načinu *jednovlada* pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Primjer složeno-sufiksalne tvorbe s prvom osnovom od broja *dva* je imenica muškoga roda *dvopjev* s tvorbenim značenjem 'oni koji pjevaju u dvoje'. Danas se za tu imenicu rabi talijanizam *duet*. Imenica *dvopjev* složena je od prve brojevne osnove (od broja *dva*) koja glasi *dv-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pjevati* koja glasi *pjev-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se

na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Čest je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe u kojem je zastupljena zamjениčka osnova *sam-*.

Za ilustraciju može poslužiti tvorbeni obrazac:

zamjениčka osnova *sam-* + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica.

Za značenju današnje imenice muškoga roda *monopol*, koja je posuđenica, u razmatranom razdoblju rabila se imenica muškoga roda *samokup*. Imenica *samokup* složena je od zamjениčke osnove *sam-* koja služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom glagola IV. vrste *kupiti* koja glasi *kup-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po istom je tvorbenom obrascu složena imenica muškoga roda *samovoz* s tvorbenim značenjem 'ono što samo vozi', a rabila se u značenju posuđenice *lokomotiva*. Tvorenicu *samovoz* nastala je složeno-sufiksnom tvorbom od zamjениčke osnove *sam-* koja služi kao prva tvorbeno osnova, koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *voziti* koja glasi *voz-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini: stvar.

Kao primjer složeno-sufiksalne tvorbe s prvom pridjevnom osnovom može poslužiti tvorbeni obrazac:

pridjevna osnova + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica.

Tako je tvorena imenica muškoga roda *sitnozor* s tvorbenim značenjem 'ono čim se zori (tj. promatra) što sitno'. Za tu se imenicu rabi posuđena imenica muškoga roda *mikroskop*. Imenica *sitnozor* tvorena je od osnove *sitn-* pridjeva *sitan* koja se spojnikom *-o-* veže s drugom osnovom koja je prezentska osnova nesvršenoga glagola *zriti/zoriti* 'gledati' koji više nije u uporabi u tom značenju. Ta se druga osnova na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu imenica *sitnozor* pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Zanimljiva je imenica muškoga roda *sumporovodikolužnik* koja pripada strukovnomu nazivlju. Tvorbeno joj je značenje 'lužni sumorovodik'. Njezin je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ik* = imenica.

Ta je tvorenica složena od morfološke osnove imenice muškoga roda *sumporovodik* koja glasi *sumporovodik-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s morfološkom osnovom pridjeva *lužni* koja glasi *lužn-* i služi kao druga tvorbena osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-ik*. Tvorenica *sumporovodik* pripada imenicama s apstraktnim značenjem, a po tvorbenom načinu složeno-sufiksnoj tvorbi. Imenica muškoga roda *sumporovodik* koja je sudjelovala u tvorbi složenice *sumporovodikolužnik* tvorena je čistim slaganjem osnovama imenica muškoga roda *sumpor* i *vodik* spojenima interfiksom *-o-*.

Plodan je tvorbeni obrazac pri složeno-sufiksnoj tvorbi imenica:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *daždomjer* s tvorbenim značenjem 'ono čime se mjeri količina dažda (kiše)'. Tvorenica *daždomjer* nastala je spajanjem morfološke osnove imenice *dažd* koja glasi *dažd-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *mjeriti* koja glasi *mjer-* i služi kao druga tvorbena osnova, koja se veže s nultim sufiksom na posljednjem tvorbenom šavu. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Po istom je tvorbenom obrascu nastala imenica muškoga roda *vodomet* s tvorbenim značenjem 'ono što meće vodu', a koja se u razmatranom vremenskom razdoblju rabila kao sinonim posuđenice ženskoga roda *fontana*. Tvorenica *vodomet* načinjena je složeno-sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *voda* koja glasi *vod-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *metati* koja glasi *met-* i služi kao druga tvorbena osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini: stvar.

Po tom je tvorbenom obrascu načinjena i imenica muškoga roda *zemljokaz* s tvorbenim značenjem 'ono što kazuje (pokazuje) zemlju', kojoj je sinonim posuđena imenica ženskoga roda *mapa* (zemljopisna karta). Tvorenica *zemljokaz* složena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *zemlja* koja glasi *zemlj-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-*

povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *kazati* (pokazivati) koja glasi *kaz-* i služi kao druga tvorbena osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini imenica koje označuju: stvar. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi.

Tim je tvorbenim načinom složena i imenica muškoga roda *parovoz* tvorbenoga značenja 'ono što vozi na paru'. Rabila se u značenju posuđenice iz češkoga jezika *vlak*. Načinjena je složeno-sufiksnom tvorbom od imenice ženskoga roda *para* koja glasi *par-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *voziti* koja glasi *voz-* i služi kao druga tvorbena osnova, koja je na posljednjem tvorbenom šavu povezana s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini: stvar.

Idući primjer s istim tvorbenim obrascem predstavlja imenica muškoga roda *zemljomjer* u značenju koje se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *geometar*. Tvorbeno značenje te imenice je 'onaj koji mjeri zemlju'. Složena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *zemlja* koja glasi *zemlj-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *mjeriti* koja glasi *mjer-* i služi kao druga tvorbena osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Cijeli je niz primjera toga tvorbenoga obrasca u kojem je druga tvorbena osnova prezentska osnova nesvršenoga glagola V. vrste *pisati*.

Takvom složeno-sufiksnom tvorbom tvorena je i imenica muškoga roda *narodopis* kojoj je sinonim posuđena imenica ženskoga roda *etnografija*. Tvorbeno značenje imenice *narodopis* je 'znanost koja piše o narodu', a složena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *narod* koja glasi *narod-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbena osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po značenju pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po tom je tvorbenom obrascu načinjena i imenica muškoga roda *knjigopis* s tvorbenim značenjem '(po)pis knjiga'. Rabila u značenju u kojem se danas rabi posuđena imenica ženskoga roda *bibliografija*. Tvorena je složeno-sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *knjiga* koja glasi *knjig-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom glagola *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbena osnova,

koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Također, imenica muškoga roda *kamopis* tvorbenoga značenja 'crtež koji se piše na kamu, kamenu' tada se rabila u značenju posuđene imenice ženskoga roda *litografija*. Tvorenica *kamopis* načinjena je od morfološke osnove stilski obilježene imenice muškoga roda *kam* koja glasi *kam-* i služi kao prva tvorbeno osnova, koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja je na posljednjem tvorbenom šavu povezana s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Isti tvorbeni obrazac slijedi i imenica muškoga roda *vodopis* u značenju koje se danas rabi posuđenica *hidraulika*. Tvorbeno značenje imenice *vodopis* je 'znanost koja piše o vodi'. Složena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *voda* koja glasi *vod-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja je na posljednjem tvorbenom šavu povezana s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Primjer takve tvorbe je i imenica muškoga roda *hvalopis* u značenju koje se danas rabi posuđenica *panegirik*. Imenica *hvalopis* ima tvorbeno značenje 'pjesma koja se piše u hvalu koga ili čega'. Složena je od morfološke osnove imenice *hvala* koja glasi *hval-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Također je zabilježena i imenica muškoga roda *plesopis* u značenju koje se danas rabi posuđenica *koreografija*. Tvorbeno značenje imenice *plesopis* je 'ono koje piše ples'. Složena je od morfološke osnove imenice *ples* koja glasi *ples-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Primjer tvorbe po istom tvorbenom obrascu je i imenica muškoga roda *mjestopis* u značenju koje se danas rabi posuđenica *topografija* tvorbenoga značenja 'znanost koja piše o mjestima'. Tvorenica *mjestopis* složena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *mjesto*

koja glasi *mjest-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-*, veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbena osnova za kojom slijedi nulti sufiks. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

U istoj je skupini i imenica muškoga roda *moropis* u značenju koje se danas rabi posuđenica *oceanografija*. Imenica *moropis* ima tvorbena značenje 'znanost koja piše o moru'. Složena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *more* koja glasi *mor-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbena osnova nakon koje slijedi nulti sufiks. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

U značenju imenice muškoga roda *sjenopis* danas se rabi posuđenica *silueta*. Tvorenica *sjenopis* ima tvorbena značenje 'obris koji se piše sjena'. Složena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *sjena* koja glasi *sjen-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbena osnova nakon koje slijedi nulti sufiks. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po tom je tvorbenom obrascu načinjena i imenica muškoga roda *svjetlopis* u značenju koje se danas rabi posuđenica *fotografija* s tvorbenim značenjem 'ono što se piše svjetlom'. Složena je od morfološke osnove imenice srednjega roda *svjetlo* koja glasi *svjetl-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbena osnova nakon koje slijedi nulti sufiks. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi s nultim sufiksom, a po značenju semantičkoj skupini: stvar.

Potvrđen je i tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-ja* = imenica.

Imenice ženskoga roda *živcobilja* i *neuroza* u analiziranom razdoblju navedene su kao sinonimi. Imenica ženskoga roda *živcobilja* tvorbenoga značenja 'živci koji bole' nastala je morfološkom osnovom imenice *živac* koja glasi *živc-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola III. vrste *boljeti* koja glasi *bol-* i služi kao druga tvorbena osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa

sufiksom *-ja* s provedenim jotiranjem na tom tvorbenom šavu na granici druge tvorbene osnove i sufiksa. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: bolest.

Također, potvrđen je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-je* = imenica.

Tako je složena imenica srednjega roda *živcoslovlje*, a rabila se kao sinonim posuđenice *neurologija* koja se i danas koristi. Tvorbeno značenje imenice *živcoslovlje* je 'znanost koja slovi o živcima'. Načinjena je od morfološke osnove imenice *živac* koja glasi *živc-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-je*. Na granici druge tvorbene osnove i sufiksa realizira se epentetsko *l* kao vrsta jotiranja. Po tvorbenom načinu *živcoslovlje* pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Po tom je tvorbenom obrascu načinjena i imenica srednjega roda *zvukoslovlje* u značenju koje se danas rabi posuđena imenica ženskoga roda *akustika*. Tvorbeno značenje imenice *zvukoslovlje* je 'ono koje slovi o zvuku'. Imenica *zvukoslovlje* složena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *zvuk* koja tako i glasi i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-je*, ali bez epentetskoga *l* kao vrste jotiranja na granici druge tvorbene osnove i sufiksa. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

U značenju *antropologija* ponuđena je tvorenica *čovjekoslovlje*. To je imenica srednjega roda s tvorbenim značenjem 'ono koje slovi o čovjeku'. Načinjena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *čovjek* koja glasi *čovjek-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-je* (s epentetskim *l* na granici druge tvorbene osnove i sufiksa).

Idući je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-je* = imenica.

Po tom je tvorbenom obrascu načinjena imenica srednjega roda *ćudoredje* s tvorbenim značenjem 'stanje ćudi koje je u redu', u značenju koje se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *moral*. Imenica *ćudoredje* načinjena je složeno-sufiksalsnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *ćud* koja glasi *ćud-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s morfološkom osnovom imenice muškoga roda *red* koja glasi *red-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-je* (bez u pismu provedenoga jotiranja). Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Valja istaknuti i primjere tvorbenoga obrasca:

prezentska osnova glagola + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica.

Po tom je tvorbenom obrascu složena imenica muškoga roda *žaropek* u značenju 'sunčeve zrake koje žare i peku'. Nastala je složeno-sufiksalsnom tvorbom od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *žariti* koja glasi *žar-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola I. vrste *peći* koja glasi *pek-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se veže s nultim sufiksom. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Plodan tvorbeni obrazac složeno-sufiksalsne tvorbe je:

morfološka osnova pridjeva + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica,

pritom druga tvorbeno osnova najčešće je prezentska osnova glagola *pisati*.

Primjer takve složeno-sufiksalsne tvorbe je imenica *drevnospis* koja se rabila u značenju posuđenice *paleografija*. Imenica *drevnospis* ima tvorbeno značenje 'način na koji se pisalo u drevna vremena, na početku'. Složena je od morfološke osnove pridjeva *drevni* koji glasi *drevn-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Primjer tvorbenoga obrasca koji je plodan pri složeno-sufiksnoj tvorbi sa sufiksom -*nōst* je:

morfološka osnova pridjeva + spojnik -*o*- + morfološka osnova imenice + sufiks -*nōst* = imenica.

Takvim je tvorbenim obrascem načinjena imenica ženskoga roda *blagosrčnost* s tvorbenim značenjem 'osobina onoga koji je blagoga srca'. U tom je primjeru morfološka osnova pridjeva *blag*, koja glasi *blag-* i služi kao prva tvorbeni osnova, spojnikom -*o*- povezana s morfološkom osnovom imenice *srce* koja glasi *src-*, a koja se na drugom tvorbenom šavu veže sa sufiksom -*nōst*.¹² Na granici druge tvorbeni osnove i sufiksa provedena je alternacija *c/č*. Tvoreniica pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Plodan je i tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik -*o*- + prezentska osnova glagola + sufiks -*stvo* = imenica,

pritom je najveći broj tvoreniica kojima je druga tvorbeni osnova prezentska osnova *mjer-* glagola *mjeriti*.

Kao primjer može poslužiti imenica srednjega roda *zemljomjerstvo* s tvorbenim značenjem 'znanost u kojoj se mjeri zemlja'. Danas se u tom značenju rabi posuđenica ženskoga roda *geodezija*. Tvoreniica *zemljomjerstvo* nastala je složeno-sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *zemlja* koja glasi *zemlj-* i služi kao prva tvorbeni osnova, koja se spojnikom -*o*- veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *mjeriti* koja glasi *mjer-*, i služi kao druga tvorbeni osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom -*stvo*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Istodobno se rabila i tvoreniica *plohomjerstvo* u značenju posuđenice ženskoga roda *planimetrija*. Tvoreniica *plohomjerstvo* je imenice srednjega roda s tvorbenim značenjem 'disciplina u kojoj se mjeri ploha'. Tvoreniica je složeno-sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice ženskoga roda *ploha* koja glasi *ploh-*, i služi kao prva tvorbeni osnova, koja je spojnikom -*o*- povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *mjeriti* koja glasi *mjer-* i služi kao druga tvorbeni osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom -*stvo*. Pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

---

¹² U analiziranoj građi nije potvrđen pridjev *blagosrdan* pa se zato *blagosrčnost* razmatra u okviru složeno-sufiksne tvorbe. S druge strane, u istoj građi potvrđene su tvoreniice *blagoćudan* i *blagoćudnost* pa stoga tvoreniicu *blagoćudnost* valja smatrati čistom sufiksnom izvedenicom od pridjeva *blagoćudan*.

Plodan je tvorbeni obrazac za složeno-sufiksalsnu tvorbu imenica:

priložna osnova + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica.

Primjer takvoga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *brzobjav* koja se rabi kao sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *telegraf*. Tvorbeno značenje imenice *brzobjav* je 'ono čime se brzo javi'. Složena je od priloga *brz* koji služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom glagola *javiti* koja glasi *jav-* i služi kao druga tvorbeno osnova s kojom se na posljednjem tvorbenom šavu veže nulti sufiks. Po tvorbenom načinu *brzobjav* pripada složeno-sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: stvar. U današnje vrijeme *brzobjav* i *telegraf* su sinonimi.

Također, primjer tvorenice načinjene tim tvorbenim obrascem je imenica muškoga roda *brzopis* koja se djelomice i danas rabi u značenju posuđenice *stenografija*. Tvorbeno značenje riječi *brzopis* je 'brzo pisati, brzo pisanje'. Složena je od priloga *brz* koji služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* koja glasi *pis-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Nekoliko tvorenica složeno-sufiksalsne tvorbe ima prilog *više* kao prvu tvorbeno osnovu. Primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *višebroj*¹³ koja je u razmatranom vremenu bila sinonim imenice ženskoga roda *množina*. Tvorbeno značenje imenice *višebroj* je 'onaj koji broji više od jednoga'. Druga tvorbeno osnova te imenice je prezentska osnova nesvršenoga glagola IV. vrste *brojiti* koja glasi *broj-* i služi kao druga tvorbeno osnova na koju se veže nulti sufiks. Imenica *višebroj* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Plodan tvorbeni obrazac složeno-sufiksalsne tvorbe također je:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-je* = imenica.

Složeno-sufiksalsnom tvorbom složena je tako imenica srednjega roda *zemljioslovlje* s tvorbenim značenjem 'znanosti koja slovi o zemlji'. Potisnula ju je posuđena imenica ženskoga roda *geologija*. Imenica *zemljioslovlje* složena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *zemlja* koja glasi *zemlj-* i služi kao prva tvorbeno osnova, spojnika *-o-*, prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se

---

¹³ U Parčićevu *Rječniku* (1858.) navedena je imenica *višebrojnik* s istim značenjem (Parčić, 1852: 753).

na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-je*. Na tom se posljednjem tvorbenom šavu realizira epentetsko *l*, što rezultira glasovnom promjenom jotiranja. Imenica *zemljoslavlje* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Idući je tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-je* = imenica.

Primjer je imenica srednjega roda *giboslavlje* koja je tvorena od dvaju glagola *gibati se* i *sloviti*. Danas se u tom značenju koristi posuđena imenica *dinamika*. Imenica *giboslavlje* načinjena je složeno-sufiksalsnom tvorbom od prezentske osnove nesvršenoga povratnoga glagola V. vrste *gibati se* koja glasi *gib-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-je*. Na tom posljednjem tvorbenom šavu realizira se epentetsko *l* što rezultira jotiranjem. Imenica *giboslavlje* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Slijedi tvorbeni obrazac:

skraćena morfološka osnova priloga + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-je* = imenica.

Primjer je imenica srednjega roda *krasoslavlje* koja je u razmatranoj građi zabilježena u značenju u kojem se danas rabi posuđena imenica ženskoga roda *beletristika*. Tvorbeno značenje riječi *krasoslov* je 'književnost u kojoj se krasno slovi'. Složena je od skraćene morfološke osnove priloga *krasno* koja glasi *kras-* (skraćena za glas *n*) i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-je*. Na granici druge tvorbeno osnove i sufiksa realizira se epentetsko *l* što rezultira jotiranjem. Po tvorbenom načinu imenica *krasoslavlje* pripada složeno-sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Plodan je tvorbeni obrazac ovoga načina tvorbe:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)c* = imenica.

Primjer je imenica muškoga roda *kipoborac* tvorbenoga značenja 'onaj koji se bori protiv kipova', u značenju koje se danas rabi imenica muškoga roda *ikonoklast*. Tvorenicu

kipoborac složena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *kip* koja glasi *kip-* i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *boriti se* koja glasi *bor-* i služi kao druga tvorbena osnova koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-(a)c* s nepostojanim *a*. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Zastupljen je i tvorbeni obrazac:

skraćena morfološka osnova priloga + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)c* = imenica.

Tako je tvorena imenica muškoga roda *krasoslovac* tvorbenoga značenja 'onaj koji krasno slovi' koja je u razmatranom vremenskom razdoblju bila sinonim za posuđenu imenicu muškoga roda *beletrist*. Složena je od skraćene morfološke osnove priloga *krasan* koja glasi *kras-* (skraćena za glas *n*) i služi kao prva tvorbena osnova koja se spojnikom *-o-* veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbena osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-(a)c* s nepostojanim *a*. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje.

Rjeđi je tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + morfološka osnova pridjeva + nulti sufiks = imenica.

Primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *ljudomil* u značenju *humanist* s tvorbenim značenjem 'onaj kojemu su ljudi mili'. Složena je od morfološke osnove imenice muškoga roda *ljudi* koja glasi *ljud-* i služi kao prva tvorbena osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s morfološkom osnovom pridjeva *mio* koja glasi *mil-* i služi kao druga tvorbena osnova na kraju koje je nulti sufiks. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi, a po značenju semantičkoj skupini: muška osoba.

Još je jedan tvorbeni obrazac kojim je izvedena imenica složeno-sufiksnom tvorbom: zamjениčki pridjev + spojnik *-e-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-stvo* = imenica.

U razmatranom se razdoblju rabila tvorena imenica *svevladstvo* u značenju posuđene imenice ženskoga roda *diktatura*. Imenica srednjega roda *svevladstvo* ima leksičko značenje 'vrijeme u kojem vlada samo jedna osoba, ima svu vlast', a tvorbeno značenje 'vladanje nad svim'.

5.2.3. Prefiksarno-složena tvorba imenica

Prefiksarno-složena tvorba u hrvatskom je jeziku najslabije plodan tvorbeni način.

Tvorbeni obrazac koji je također rijedak, ali ga valja istaknuti je:

prefiks *ne-* + prezentska osnova glagola + spojnik *-a-* + cjelovita imenica = imenica.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *neznabožtvo* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) u značenju koje se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *ateizam*. Tvorenica *neznabožtvo* složena je prefiksarno-složenom tvorbom koja je u tvorbenom sustavu hrvatskoga jezika i u drugoj polovici 19. stoljeća kao i danas bila vrlo rijetka. Tvorbeno značenje te imenice je 'stanje kada se ne zna za boštvo (stanje kada se ne zna ukupnost boga)'. Složena je od prefiksa *ne-* za kojim slijedi infinitivna osnova nesvršenoga glagola V. vrste *znati* koja glasi *zn-* koja služi kao prva tvorbeno osnova. Ta se prva tvorbeno osnova spojnikom *-a-* veže s cjelovitom imenicom srednjega roda *boštvo* u značenju 'ukupnost boga'. Tvorenica *neznabožtvo* pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

5.2.4. Srašćivanje

Srašćivanje je također rijedak tvorbeni način kako u suvremenom hrvatskom jeziku, tako i u drugoj polovici 19. stoljeća. Do srašćivanja dolazi učestalim korištenjem neke sintagme od dviju riječi, svake sa svojim naglaskom, koja s vremenom i pod utjecajem uporabne norme srasta u jednu riječ s jednim naglaskom. Primjer srašćivanja imenica u istraživanju nije pronađen.

5.3. Izvođenje u tvorbi pridjeva

Pri izvođenju pridjeva u drugoj polovici 19. stoljeća, kao i kod izvođenja imenica, najčešći je tvorbeni način čista sufiksna tvorba.

5.3.1. Čista sufiksna tvorba pridjeva

Cijeli je niz pridjeva izveden čistom sufiksnom tvorbom tvorbenim obrascem: prezentska osnova glagola + sufiks $-(a)n$ = opisni pridjev.

Primjer takve čiste sufiksne tvorbe je opisni pridjev *pripazan*. Potisnule su ga riječi *nadzoran* i *koltrolan* koje se danas rabe (potonja s posuđenom osnovom). Pridjev *pripazan* izveden je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *pripaziti* koja glasi *pripaz-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom $-(a)n$ s nepostojanim *a*.

Drugi izabrani primjer je opisni pridjev *razsudan* (s u pismu neprovedenim glasovnim promjenama jednačenja po zvučnosti i ispadanja suglasnika) koji je iz uporabe potisnuo sinonim *kritičan* s posuđenom osnovom. Tvorbeno značenje toga pridjeva je 'koji razsudi'. Izveden je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *razsuditi* koja glasi *razsud-*, a veže se sa sufiksom $-(a)n$ s nepostojanim *a*.

Još jedan primjer takve tvorbe opisnoga pridjeva jest pridjev *trpan* s tvorbenim značenjem 'koji trpi'. Danas je ostao u uporabi samo u okviru gramatičkoga nazivlja, a inače ga je potisnuo pridjev s posuđenom osnovom *pasivan*. Izveden je prezentskom osnovom nesvršenoga glagola III. vrste *trpjeti* koja glasi *trp-* i služi kao tvorbeni osnov i sufiksa $-(a)n$ s nepostojanim *a*.

Opisni pridjev *povratan* tvorbenoga značenja 'koji se povrati, više puta vrati' izveden je od prezentske osnove prefigiranoga svršenoga glagola IV. vrste *povratiti* koja glasi *povrat-* i služi kao tvorbeni osnov i sufiksa $-(a)n$ s nepostojanim *a*.

Ondašnji opisni pridjev *sklapan* potisnut je iz uporabe, a zamijenio ga je pridjev *kompatibilan* (s posuđenom osnovom). Tvorbeno značenje pridjeva *sklapan* je 'koji se s nečim sklapa (poklapa)'. Pridjev *sklapan* izveden je od prezentske osnove nesvršenoga glagola V.

vrste *sklapati* koja glasi *sklap-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*.

Veći je broj primjera čiste sufiksalne tvorbe prema tvorbenomu obrascu:

morfološka osnova imenice + sufiks *-(a)n* s nepostojanim *a* = pridjev.

Primjer takve tvorbe je opisni pridjev *šaran* koji se rabio usporedno s pridjevom *kromatičan*. Tvorbeno značenje pridjeva *šaran* je 'koji ima šare'. Izveden je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *šara* koja glasi *šar-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*. Danas to ne bi bila tvorbena motivirana riječ na sinkronijskoj razini budući da se imenica ženskoga roda *šara* više ne koristi u značenju 'ono koje je nacrtano u boji', a očuvala se u nesvršenom glagolu IV. vrste *šarati* s drukčijim leksičkim značenjem.

Odnosni pridjev *predmetan* s tvorbenim značenjem 'koji se odnosi na predmet' u razmatranom se razdoblju rabio kao sinonim za pridjev *objektivan*. Pridjev *predmetan* izveden je od morfološke osnove imenice muškoga roda *predmet* koja glasi *predmet-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*.

Istim je tvorbenim obrascem izveden i opisni pridjev *obličan* tvorbenoga značenja 'koji ima oblik', a iz uporabe ga je potisnuo pridjev *formalan* s posuđenom osnovom. Pridjev *obličan* izveden je od morfološke osnove imenice *oblik* koja glasi *oblik-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*, uz provedenu glasovnu promjenu palatalizaciju na tvorbenom šavu.

Opisni pridjev *jakostan* s tvorbenim značenjem 'koji ima jakost' izveden je od morfološke osnove apstraktne imenice ženskoga roda *jakost* koja glasi *jakost-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n*.

U razmatranoj građi je i pridjev *podmetan* koji je izveden od imenice muškoga roda *podmet* u značenju 'subjekt'. Iz uporabe ga je potisnuo pridjev *subjektivan* s posuđenom osnovom. Pridjev *podmetan* izveden je od morfološke osnove imenice muškoga roda *podmet* koja glasi *podmet-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n*.

Plodan je tvorbeni obrazac u čistoj sufiksaloj tvorbi pridjeva:

priložna osnova + sufiks *-(a)n* = opisni pridjev.

Primjer takve tvorbe od priložne osnove *uzduž-* koja služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-(a)n* je opisni pridjev *uzdužan*.

U izvorima se nalazi i tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe pridjeva:

brojevnina osnova + sufiks *-ot(a)n* = pridjev.

Od brojevnine osnove rednoga broja *prvi* koja glasi *prv-* i služi kao tvorbenina osnova i sufiksa *-ot(a)n* izveden je pridjev *prvotan*.

Plodan je tvorbeni obrazac kod izvođenja pridjeva sufiksom *-en*:

morfološka osnova imenice + sufiks *-en* = pridjev.

Tim je tvorbenim obrascem izveden odnosni pridjev *krasoznanstven* tvorbenoga značenja 'koji se odnosi na krasoznanstvo' u značenju *estetičan*. Pridjev je izveden od morfološke osnove imenice srednjega roda *krasoznanstvo* koja glasi *krasoznanstv-* i služi kao tvorbenina osnova koja se veže sa sufiksom *-en*.

U razmatranoj građi je i odnosni pridjev *nadčuvstven* u značenju *metafizički*. Tvorbeno značenje pridjeva *nadčuvstven* je 'koji se odnosi na nadčuvstvo', a izveden je od morfološke osnove imenice *nadčuvstvo* u značenju 'metafizika' koji glasi *nadčuvstv-* i služi kao tvorbenina osnova koja se veže sa sufiksom *-en*.

Po istom je tvorbenom obrascu načinjen pridjev *ćudoredstven* s tvorbenim značenjem 'koji se odnosi na ćudoredstvo'. Izveden je od morfološke osnove imenice *ćudoredstvo* koja glasi *ćudoredstv-* i služi kao tvorbenina osnova koja se veže sa sufiksom *-en*.

Od morfološke osnove imenice srednjega roda *silarstvo*, u značenju koje se rabi posuđenica *mehanika*, izveden je odnosni pridjev *silarstven* s tvorbenim značenjem 'koji se odnosi na silarstvo'. Iz uporabe ga je potisnuo odnosni pridjev *mehanički*. Morfološka osnova polazne imenice *silarstvo* glasi *silarstv-*. Ta morfološka osnova služi kao tvorbenina osnova pri tvorbi odnosnoga pridjeva *silarstven* sa sufiksom *-en*.

Izrazito je plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe pridjeva:

morfološka osnova imenice + sufiks *-skī* = odnosni pridjev.

Veći je broj pridjeva izvedenih čistom sufiksalsnom tvorbom sufiksom *-skī*. Primjerice, odnosni pridjev *sitničarski* tvorbenoga značenja 'koji se odnosi na sitničare', iz uporabe ga je potisnuo pridjev *pedantan* sa stranom osnovom. Izveden je od morfološke osnove *sitničar-* imenice muškoga roda *sitničar* (koja je u razmatranom razdoblju bila u uporabi). Ta se morfološka osnova veže sa sufiksom *-skī*.

U razmatranom vremenskom razdoblju zabilježeni su pridjevi *ćutahan* i *ćutljiv* koji su izvedeni od prezentske osnove *ćut-* glagola IV. vrste *ćutiti* u značenju 'osjećati'. Pridjev *ćutahan* izveden je sufiksom *-ah(a)n*, a pridjev *ćutljiv* sa sufiksom *-ljiv*.

Tvorbeni obrasci koji proizlaze iz navedenih primjera su:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ah(a)n* = opisni pridjev

i općenito plodniji tvorbeni obrazac:

prezentska osnova glagola + sufiks *-ljiv* = opisni pridjev.

5.3.2. Čista prefiksalna tvorba pridjeva

Najplodniji tvorbeni obrazac čiste prefiksalne tvorbe pridjeva jest:

prefiks *ne-* + cjeloviti pridjev = opisni pridjev.

Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste prefiksalne izvedenice jest opisni pridjev *neznan* tvorbenoga značenja 'koji nije znan', a danas se koristi i sinonimni pridjev *nepoznat*. Pridjev *neznan* izveden je plodnim prefiksom *ne-* i cjelovitom riječi *znan* koji znači 'poznat'. Pripada semantičkoj skupini opisnih pridjeva.

Još jedan tvorbeni obrazac, nešto slabije plodan od prethodnoga jest:

prefiks *a-* + cjeloviti pridjev = opisni pridjev.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je pridjev *akataelektičan* koji se danas rabi još samo u književnoj stilistici, a nalazimo ga kao primjer tvorenice nastao prefiksalmom tvorbom prefiksom *a-* i cjelovitom riječju *kataelektičan*. Šulek kao zamjenu za taj pridjev bilježi domaću tvorenice *podpun*.

5.3.3. Prefiksarno-sufiksna tvorba pridjeva

U Mažuranić-Užarevićevu rječniku nekoliko je istoznačnica za riječ *pobožan*.¹⁴ Tvorbeno značenje pridjeva *pobožan* je 'koji živi po pravilima boga'. Izvedena je prefiksom *po-*

---

¹⁴ Mažuranić-Užarević, 1842: 174, *pobožan*, *bogoljuban*, *bogomio*, *bogaboječ*.

koji se veže s morfološkom osnovom imenice *bog* koja glasi *bog-* i služi kao tvorbena osnova, a na drugom se tvorbenom šavu veže sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*, uz provedenu palatalizaciju na drugom tvorbenom šavu. Po tvorbenom načinu pridjev *pobožan* pripada prefiksarno-sufiksnoj tvorbi u okviru skupine opisnih pridjeva.

Plodan tvorbeni obrazac koji valja istaknuti kod prefiksarno-sufiksne tvorbe pridjeva je:

prefiks *bez-* + morfološka osnova imenice + nulti sufiks = opisni pridjev.

Velik je broj tvorenic izvedenih prefiksarno-sufiksnom tvorbom s prefiksom *bez-* i nultim sufiksom, npr. *bezbrad* 'koji je bez brade'. Izveden je prefiksom *bez-* koji se veže s morfološkom osnovom imenice *brada* koja glasi *brad-* i služi kao tvorbena osnova, koja se na drugom tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. *Bezbrad* pripada opisnim pridjevima.

Po istom je tvorbenom obrascu načinjen pridjev *bezcjen* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) s tvorbenim značenjem 'koji je bez cijene'. U tvorbi sudjeluje prefiks *bez-*, morfološka osnova imenica *cijena* koja glasi *cjen-* (s alternacijom *ije* u *je* u osnovi) i nulti sufiks. *Bezcjen* pripada semantičkoj skupini opisnih pridjeva.

Pridjev *bezimen* s tvorbenim značenjem 'koji je bez imena' izveden je prefiksom *bez-* koji se veže s morfološkom osnovom imenice srednjega roda *ime* koja glasi *imen-* i služi kao tvorbena osnova koja se na drugom tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Također je opisni pridjev.

Navedenim je tvorbenim obrascem izveden i opisni pridjev *bezvez* s tvorbenim značenjem 'koji je bez veze'. Izveden je prefiksom *bez-* koji se veže s morfološkom osnovom imenice ženskoga roda *veza* koja glasi *vez-* i služi kao tvorbena osnova, koja se na drugom tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom.

Po istom je tvorbenom obrascu načinjen i pridjev *bežil* s tvorbenim značenjem 'koji je bez žile (bez žila)'. Izveden je prefiksom *bez-* koji se veže s morfološkom osnovom imenice ženskoga roda *žila* koja glasi *žil-* i služi kao tvorbena osnova, koja se na drugom tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom.

Opisni pridjev *bezzub* (bez u pismu provedene glasovne promjene gubljenja suglasnika) s tvorbenim značenjem 'koji je bez zuba' izveden je prefiksom *bez-* koji se veže s morfološkom osnovom imenice muškoga roda *zub* koja glasi *zub-* i služi kao tvorbena osnova, koja se na drugom tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom. Također pripada opisnim pridjevima.

5.4. Slaganje u tvorbi pridjeva

5.4.1 Čista složena tvorba pridjeva

Plodan je tvorbeni obrazac kod čiste složene tvorbe pridjeva:

morfološka osnova pridjeva + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = opisni pridjev.

Čistim je slaganjem tako tvoren pridjev *bjelodan* tvorbenoga značenja 'koji je jasan kao bijel dan' (u razmatranom razdoblju koristio se i sinonimni pridjev *očevidan*). Pridjev *bjelodan* složen je od morfološke osnove opisnoga pridjeva *bijel* koja glasi *bjel-* (s alternacijom *ije/je*) i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s cjelovitom riječi *dan*.

Plodan je i tvorbeni obrazac složenih pridjeva sa zamjениčkom osnovom *sam-*:

slobodna zamjениčka osnova + spojnik *-o-* + cjeloviti pridjev = opisni pridjev.

Slobodnom zamjениčkom osnovom *sam-*, spojnikom *-o-* i cjelovitom riječi *pravan* izveden je opisni pridjev *samopravan* koji je potisnut od pridjeva *autonoman* s posuđenom osnovom. Tvorbeno značenje pridjeva *samopravan* je 'koji je sam (samostalno) pravan'.

Tvorbeni obrazac koji još valja istaknuti je:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = opisni pridjev.

Čistim je slaganjem tako tvoren pridjev *čudolik* koji je potisnut od pridjeva *groteskan* s posuđenom osnovom tvorbenoga značenja 'koji ima lik poput čuda, neobičan'. Pridjev *čudolik* složen je od morfološke osnove imenice srednjega roda *čudo* koja glasi *čud-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* povezana s cjelovitom imenicom muškoga roda *lik*.

Susreće se i tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + pridjev = pridjev.

Po navedenom tvorbenom obrascu složen je pridjev *bogomio* s tvorbenim značenjem 'koji je bogu mio'. Složen je od morfološke osnove imenice *bog* koja glasi *bog-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom *-o-* spojena s cjelovitim pridjevom *mio*. Po tvorbenom načinu pripada čistomu slaganju.

5.4.2. Složeno-sufiksalna tvorba pridjeva

Plodan je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe pridjeva sa sufiksom $-(a)n$:

skraćena morfološka osnova pridjeva + spojnik $-o-$ + prezentska osnova glagola + sufiks $-(a)n$ = opisni pridjev.

Pridjev *bogoljuban* s tvorbenim značenjem 'koji ljubi boga' pripada složeno-sufiksnoj tvorbi. Složen je od morfološke osnove imenice *bog* koja glasi *bog* i služi kao prva tvorbeno osnova koja se spojnikom $-o-$ veže s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *ljubiti* koja glasi *ljub-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže sa sufiksom $-(a)n$ s nepostojanim *a*. Po tvorbenom načinu pripada složeno-sufiksnoj tvorbi.

Primjer takve složeno-sufiksalne tvorbe je i opisni pridjev *krasoćutan* tvorbenoga značenja 'koji krasno ćuti', a danas se u tom značenju rabi pridjev s posuđenom osnovom *estetičan*. Pridjev je složen od skraćene morfološke osnove pridjeva *krasan* koji glasi *kras-* (osnova je skraćena za glas *n*) i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom $-o-$ povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *ćutiti* 'osjećati' koja glasi *ćut-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja je na posljednjem tvorbenom šavu povezana sa sufiksom $-(a)n$ s nepostojanim *a*.

Također plodan tvorbeni obrazac s istim sufiksom je:

morfološka osnova imenice + spojnik $-o-$ + morfološka osnova imenice + sufiks $-(a)n$ = opisni pridjev.

Tvorbeno značenje opisnoga pridjeva *ćudoredan*, koji je u znatnoj mjeri potisnuo pridjev *moralan* s posuđenom osnovom, ima tvorbeno značenje 'kojemu je ćud u redu'. Složen je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *ćud* koja glasi *ćud-* i služi kao prva tvorbeno osnova koja je spojnikom $-o-$ povezana s morfološkom osnovom imenice muškoga roda *red* koja glasi *red-* i služi kao druga tvorbeno osnova, koja je na posljednjem tvorbenom šavu povezana sa sufiksom $-(a)n$.

Primjer takve složeno-sufiksalne tvorbe pridjeva je i složeni pridjev *suncosriedan* (s dvoglasom *ie* u pismu) s tvorbenim značenjem 'koji ima sunce u srijedi (u sredini)'. U današnje se vrijeme taj pridjev ne koristi, nego pridjev *heliocentričan* s posuđenom osnovom. Pridjev *suncosriedan* složen je od morfološke osnove imenice srednjega roda *sunce* koja glasi *sunc-* i

služi kao prva tvorbeni osnovi koja je spojnikom *-o-* povezana s morfološkom osnovom imenice *srijeda* (u značenju 'sredina') koja glasi *sried-*, a na posljednjem tvorbenom šavu veže se sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*.

Primjer tvorbenoga obrasca složenoga sa slobodnom zamjениčkom osnovom *sam* je: zamjениčka osnova *sam-* + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + nulti sufiks = opisni pridjev.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je pridjev *samoživ* (koji je danas djelomice potisnut od pridjeva *egoističan* sa stranom osnovom), a ima tvorbeno značenja 'onaj koji živi samo za sebe'. Nastao je slaganjem slobodne zamjениčke osnove *sam-* koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola III. vrste *živjeti* koja glasi *živ-* i služi kao druga tvorbeni osnovi koja se na posljednjem tvorbenom šavu veže s nultim sufiksom.

5.4.3. Srašćivanje

U razmatranoj građi srašćivanje se kao vrsta složene tvorbe realizira po tvorbenom obrascu:

imenica u dativu + pridjev = opisni pridjev.

Po tom su tvorbenom obrascu nastale sraslice *bogumio* i *bogumrzak* koje su leksički antonimi s tvorbenim značenjima 'koji je Bogu mio' i 'koji je Bogu mrzak'.

Drugi je tvorbeni obrazac:

slobodna zamjениčka osnova + pridjevna zamjenica = pridjev (samo u muškom rodu).

Primjer je pridjev *samsvoj*, koji je načinjen po navedenom tvorbenom obrascu od slobodne zamjениčke osnove *sam* i pridjevne zamjenice *svoj*, a u razmatranom razdoblju rabio se kao sinonim pridjeva *samostalan*, ali samo u muškom rodu.

5.5. Tvorba glagola

U drugoj polovici 19. stoljeća relativno je malo tvorbeno motiviranih glagola koji su u današnje vrijeme stilski obilježeni i slabije poznati. U tvorbi glagola najplodniji tvorbeni načini su prefiksna i sufiksna tvorba glagola. Složena tvorba, kao i prefiksno-sufiksna tvorba glagola rijetka je u suvremenom hrvatskom standardnom jeziku, ali i u razmatranoj građi.

Osnovna semantička skupina kojoj po značenju pripadaju svi glagoli je glagolska radnja pa se zbog toga taj podatak ne navodi za svaku pojedinu tvorenicu.

5.5.1. Čista sufiksna tvorba glagola

Plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksne tvorbe glagola u drugoj polovici 19. stoljeća je:

morfološka osnova imenice + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste.

Čistom sufiksnom tvorbom nastao je tako nesvršeni glagol IV. vrste *korjeniti* tvorbenoga značenja 'vaditi korijen'. Glagol je tvoren od morfološke osnove imenice muškoga roda *korijen* koja je u ovom primjeru *korjen-* (s provedenom alternacijom *ije/je*), a služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*.

Istim je tvorbenim načinom čiste sufiksne tvorbe u razmatranoj građi izveden nesvršeni glagol IV. vrste *značiti* koji za tvorbeno značenje ima 'stavljati znak', a za koji se u razmatranoj građi kao sinonim rabio nesvršeni glagol IV. vrste *bilježiti* (potonji se u tom značenju koristi i u današnje vrijeme). Glagol *značiti* izveden je čistom sufiksnom tvorbom od morfološke osnove imenice muškoga roda *znak* koja glasi *znak-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže s glagolskim sufiksom *-iti* (s provedenom glasovnom promjenom palatalizacijom na tvorbenom šavu).

Također je plodan tvorbeni obrazac:

morfološka osnova imenice + sufiks *-ovati* = glagol VI. vrste.

U značenju posuđenoga glagola *manipulirati*, koji se rabi u današnje vrijeme, u razmatranoj je građi u tom značenju zastupljen nesvršeni glagol VI. vrste *rukovati*. Tvorbeno značenje toga glagola je 'voditi nekoga za ruku (u prenesenom značenju), tj. upravljati kim'. Izveden je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *ruka* koja glasi *ruk-* i služi kao tvorbeno osnova i sufiksa *-ovati*.

Po istom je tvorbenom obrascu izveden glagol VI. vrste *brojkovati* u značenju kojega se danas rabi glagol *obrojčati*. Tvorbeno značenje nesvršenoga glagola VI. vrste *brojkovati* je 'označavati što brojkom'. Izveden je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *brojka* koja glasi *brojk-*, a služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ovati*.

Glagol *sirotovati* je nesvršeni glagol VI. vrste tvorbenoga značenja 'živjeti kao sirota'. Izveden je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *sirota*¹⁵ koja glasi *sirot-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-ovati*. Glagol *sirotovati* u današnje vrijeme se ne rabi.

Rijedak je idući tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe glagola u drugoj polovici 19. stoljeća:

uzvik + sufiks *-kati* = glagolska radnja.

Od uzvika *ajme* izveden je nesvršeni glagol V. vrste *ajmekati* s tvorbenim značenjem 'učestalo uzvikivati ajme'. Tvoren je čistom sufiksalsnom tvorbom od uzvika *ajme* koji se veže sa sufiksom *-kati*.

5.5.2. Čista prefiksalsna tvorba glagola

Glagol *nahitati* načinjen je po tvorbenom obrascu:

prefiks *na-* + cjeloviti glagol = glagol.

Svršeni glagol V. vrste *nahitati* ima tvorbeno značenje 'hitati /bacati/ na zid'. Izveden je čistom prefiksalsnom tvorbom od prefiksa *na-* i cjelovitoga nesvršenoga glagola V. vrste *hitati*. Zanimljivo je da se u razmatranom razdoblju rabio u značenju *žbukati*.

---

¹⁵ Imenica ženskoga roda *sirota* nastala je preobrazbom ženskoga oblika pridjeva *sirot*, *-a*, *-o*.

5.5.3. Prefiksarno-sufiksarna tvorba glagola

Prefiksarno-sufiksarna tvorba glagola je slabije plodan tvorbeni način.

Zbog složenoga prefiksa *o-bez-* zanimljiv je tvorbeni obrazac:

prefiks *o-bez-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste.

U razmatranoj građi na taj su način izvedeni glagoli IV. vrste *obezumiti*, *obezčastiti*, *obeznaditi se*, *obezpametiti* i *obezuspješiti*.

Nesvršeni glagol IV. vrste *obezumiti* 'ostati bez uma' izveden je od složenoga prefiksa *o-bez-* i morfološke osnove imenice muškoga roda *um-* koja glasi *um* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*.

Istim tvorbenim obrascem izveden je i nesvršeni glagol IV. vrste *obezčastiti* koji ima tvorbeno značenje 'ostati bez časti'. Izveden je od složenoga prefiksa *o-bez-* i morfološke osnove imenice ženskoga roda *čast* koja glasi *čast-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*.

Također, tako je izveden i nesvršeni glagol IV. vrste *obeznaditi se* tvorbenoga značenja 'ostati bez nade'. Načinjen je od složenoga prefiksa *o-bez-* i morfološke osnove imenice ženskoga roda *nada* koja glasi *nad-* i koja služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*.

Nesvršeni glagol IV. vrste *obezpametiti* tvorbenoga značenja 'ostati bez pameti' također je izveden istim obrascem prefiksarno-sufiksarne tvorbe. Načinjen je od složenoga prefiksa *o-bez-* i morfološke osnove imenice ženskoga roda *čast* koja glasi *čast-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*.

Po istom je tvorbenom obrascu načinjen nesvršeni glagol IV. vrste *obezuspješiti*. Tvorbeno značenje toga glagola je 'ostati bez uspjeha'. Izveden je od složenoga prefiksa *o-bez-* i morfološke osnove imenice muškoga roda *uspjeh* koja glasi *uspjeh-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*. Na drugom tvorbenom šavu provedena je glasovna promjena palatalizacija.

Babić (2002: 557) navodi slabije plodan tvorbeni način u kojem sudjeluju dva prefiksa *o-* i *bez-*, a primjer takvoga svršenoga glagola IV. vrste koji je danas slabije poznat jest *obezumiti* s tvorbenim značenjem 'učiniti koga bez uma'. Glagol je to koji nije zaživio i zapravo

se može reći da se ne koristi. Srodnoga značenja je svršeni glagol IV. vrste *izbezumiti* koji se rabi u današnje vrijeme. Tvorbeno značenje toga glagola je također 'ostati bez uma', a izveden je od dvaju prefikasa *iz-* i *bez-*.

Još je jedan zanimljiv, ali rijedak tvorbeni obrazac prefiksno-sufiksne tvorbe u razmatranoj građi:

prefiks *po-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste.

Primjer toga tvorbenoga obrasca je svršeni glagol IV. vrste *poosobiti* koji je načinjen prefiksno-sufiksnom tvorbom. Tvorbeno značenje glagola *poosobiti* je 'učiniti što osobom, dati osobine osobe'. Danas se u tom značenju rabi posuđeni glagol V. vrste *personificirati*. Glagol je izveden od prefiksa *po-*, morfološke osnove imenice ženskoga roda *osoba* koja glasi *osob-* i služi kao tvorbeno osnova koja se veže sa sufiksom *-iti*.

Sukladan primjer tvorbenoga načina prefiksno-sufiksne tvorbe je tvorbeni obrazac: prefiks *po-* + morfološka osnova pridjeva + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste.

Tako je tvoren svršeni glagol IV. vrste *poobćiti* (s u pismu neprovedenim jednačenjem po zvučnosti) s tvorbenim značenjem 'učiniti što općim'. Izveden je prefiksno-sufiksnom tvorbom od prefiksa *po-* i morfološke osnove *obć-* pridjeva *obći* koja se veže sa sufiksom *-iti*.

5.6. Ostali tvorbeni postupci

Od ostalih tvorbenih postupaka zanimljiva je frazemska sraslica *žalibog* koja se danas javlja i u inačici *žalibože* u značenju 'uzaludno, besmisleno'. Ta je frazemska sraslica, jednako kao i primjerice *istinabog*, srastanjem u jednu riječ dobila priložno značenje. No, kako Babić navodi (*Ibid.* 565), te sraslice najčešće imaju i osnovno značenje svake pojedine riječi pa se mogu pisati i nesastavljeno. Sraslica *žalibog* nastala je srastanjem glagolskoga oblika i imenice, a sraslica *istinabog* srastanjem dviju imenica.

Još je jedan zanimljiv tvorbeni postupak koji valja istaknuti. Glagolski pridjev sadašnji (particip prezenta) nesvršenoga glagola IV. vrste *jačiti* rabio se u atributnoj službi pa se tako adjektivizirao. Na taj je način preobrazbom glagolskoga priloga nastao glagolski pridjev *jačeći* koji se u sintagmi *jačeći glagol* koristi u jezikoslovnom nazivlju za intenzivne glagole.

5.6.1. Tvorbeni nizovi i prsteni

U drugoj polovici 19. stoljeća realizirali su se pojedini tvorbeni nizovi kojima je ishodište tvorbeno nemotivirana riječ, a koji se više ne rabe. Npr. u to se vrijeme koristila imenica *baj* (u značenju 'mit') i njezine izvedenice (od kojih se *bajoslovan* još uvijek rabi, premda rijetko).

$baj \rightarrow bajoslov \rightarrow bajoslovje$

$baj \rightarrow baj- + -o- + slov- + -\emptyset \rightarrow bajoslov + -je$

$baj \rightarrow bajoslov \rightarrow bajoslovan$

$baj \rightarrow baj- + -o- + slov- + -\emptyset \rightarrow bajoslov + -(a)n$

Od imenice muškoga roda *baj* koju u rječnicima nalazimo u leksičkom značenju 'bajka' ili 'mit' složeno-sufiksalmom je tvorbom izvedena imenica muškoga roda *bajoslov* 'onaj koji slovi o baju, bajkama, mitu', u značenju koje se danas rabi posuđena imenica muškoga roda *mitolog*. Složenica je tvorena od morfološke osnove imenice muškoga roda *baj* koja jednako tako i glasi i služi kao prva tvorbeni osnovi koja je spojnikom *-o-* povezana s prezentskom osnovom nesvršenoga glagola IV. vrste *sloviti* koja glasi *slov-* i služi kao druga tvorbeni osnovi koja se veže s nultim sufiksom. Dobivena je imenica muškoga roda koja po značenju pripada semantičkoj skupini: muška osoba.

Od te je imenice kasnije u dvama različitim tvorbenim nizovima čistom sufiksalmom tvorbom tvoreni odnosni pridjev *bajoslovan* u značenju *mitološki*, tvorbenoga značenja 'onaj koji se odnosi na bajoslove'. Izveden morfološkom osnovom imenice muškoga roda *bajoslov-* koja tako i glasi te služi kao tvorbeni osnovi koja se veže sa sufiksom *-(a)n* s nepostojanim *a*. Pripada semantičkoj skupini odnosnih pridjeva.

Imenica srednjega roda *bajoslovje*, u značenju koje se danas rabi posuđena imenica ženskoga roda *mitologija*, ima tvorbeno značenje 'disciplina kojom se bave bajoslovi'. Izvedena je morfološkom osnovom pridjeva *bajoslov* koja glasi *bajoslov-* i služi kao tvorbeni osnovi i sufiksa *-je* bez provedene epenteze *l* i jotiranja na tvorbenom šavu.

U radu su već spomenuti primjeri kraćih tvorbenih nizova:

okamina → okaminar → okaminarstvo

novac → novčar → novčara

um → umar → umarstvo

vrijeme → vremenar → vremenarstvo

bilje → biljar → biljarstvo.

Primjer tvorbenoga prstena je:

besjediti → besjednik → besjedništvo

besjediti → besjedljiv.

Tvorba imenica *besjednik* i *besjedništvo* te tvorba pridjeva *besjedljiv* zajedno s polaznim glagolom *besjediti* čine tvorbeni prsten. Naime, imenica *besjednik* i pridjev *besjedljiv* tvoreni su od nesvršenoga glagola IV. vrste *besjediti*. Imenica *besjednik* je tvorbenoga značenja 'onaj koji besjedi', a izvedena je od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *besjediti* koja glasi *besjed-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-nik*. Izvedenica pripada semantičkoj skupini: muška osoba. Imenica srednjega roda *besjedništvo* je imenica tvorbenoga značenja 'teorija i pravila besjednika'. Izvedena je u tvorbenom nizu od morfološke osnove imenice muškoga roda *besjednik* koja glasi *besjednik-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-stvo*. Izvedenica pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem.

Od istoga je glagola *besjediti*, također čistom sufiksalskom tvorbom, izveden i opisni pridjev *besjedljiv* u značenju pridjeva 'elokventan' sa stranom osnovom. *Besjedljiv* je pridjev s tvorbenim značenjem 'koji lijepo besjedi', izveden od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *besjediti* koja glasi *besjed-* i služi kao tvorbeni osnov koji se veže sa sufiksom *-ljiv*. Pripada semantičkoj skupini opisnih pridjeva.

To su primjeri tvorbenoga prstena, odnosno kada od jedne riječi istim ili različitim tvorbenim načinima nastaju nove riječi u različitim tvorbenim nizovima.

5.6.2. Rubni tvorbeni načini

Rubni tvorbeni načini slabije su zastupljeni u rječotvorju druge polovice 19. stoljeća s iznimkom preobrazbe, i to najčešće preobrazbe glagolskoga priloga sadašnjega u pridjev, npr. *sjedeći čovjek*, *trčeća djeca* itd.

Rjeđi su drugi primjeri preobrazbe kao što je npr. preobrazba pridjeva *šarovit* u imenicu muškoga roda u značenju 'barok'. Imenica je to koja je nastala poimeničenjem pridjeva (preobrazbom).

Drugi je primjer imenica muškoga roda *domaći* za koju se također rabi i sinonimna imenica muškoga roda *domorodci*, imenica *domaći* nastala je poimeničenjem pridjeva.

Srodan je primjer imenica muškoga roda *maleći* za koju se rabi sinonimna imenica muškoga roda *deminutiv*, a tvorena je preobrazbom kao rubnim tvorbenim načinom od pridjeva *maleći*. Pridjev *maleći* izveden je pak sekundarnom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *mali* koja glasi *mal-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-eći*. Pridjev *maleći* izveden je čistom sufiksalsnom tvorbom, a pripada semantičkoj skupini: opisni pridjev.

5.6.3. Sekundarna tvorba

Primjeri sekundarne tvorbe u analiziranoj građi su:

dohod // dohodak

drvara // drvarnica.

Imenica muškoga roda *dohodak* izvedena je čistom sufiksalsnom tvorbom od morfološke osnove imenice muškoga roda *dohod* i sufiksa *-(a)k* s nepostojanim *a*. Leksičko značenje tih dviju inačica je isto. Jednako tako imenica ženskoga roda *drvarnica* izvedena je od morfološke osnove imenice ženskoga roda *drvara* koja glasi *drvar-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-nica*. Također s istim leksičkim značenjem.

Pridjev *bezlik* imao je sinonimni pridjev *bezličan*. Potonji je izveden od morfološke osnove pridjeva *bezlik* koja glasi *bezlik-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)n* s provedenom glasovnom promjenom palatalizacijom na tvorbenom šavu. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju skupini opisnih pridjeva. Pridjev *bezličan* također je primjer sekundarne tvorbe.

Pridjev *maleći*, od kojega je kasnije preobrazbom nastala imenica muškoga roda *maleći* koja se rabila u značenju imenica muškoga roda *deminutiv* ili *umanjenica*, ima tvorbenu značenje 'onaj koji je mali'. Izveden je sekundarnom tvorbom od morfološke osnove pridjeva *mal* koja glasi *mal-* i služi kao tvorbena osnova i sufiksa *-eći*. Po načinu tvorbe pripada čistoj sufiksalsnoj tvorbi, a po značenju skupini opisnih pridjeva.

5.6.4. Mocijska tvorba

U građi je zanimljiv primjer mocijske tvorbe imenice koja se više ne koristi pa se ovdje navodi.

Primjer je imenica muškoga roda *babak* s tvorbenim značenjem 'muška baba'. Ta je izvedenica u sinonimnom odnosu s imenicom muškoga roda *mužjak*. Izvedena je obrnutom mocijskom tvorbom od imenice ženskoga roda *baba* koja glasi *bab-* i služi kao tvorbena osnova koja se veže sa sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a*. Imenica *babak* pripada semantičkoj skupini imenica: muška osoba, a tvorena je čistom sufiksalsnom tvorbom.

5.7. Tvorba polusloženica

Babić (2002: 47) opisuje polusloženice kao dvije riječi koje su spojene u jednu cjelinu, od kojih svaka čuva svoje značenje i naglasak, ali gube neke gramatičke osobine. Spojnicom se izražava njihova polusloženost.

U razmatranoj građi veći je broj primjera riječi koje su napisane kao polusloženice, ali je pitanje jesu li se u govoru sve tako realizirale, npr.

jedankrat-jedan

jedanput-jedan

namjestnik-kralj

pjesnik-samouk 'narodni pjesnik'

mrav-radilac

kamen-rubnjak

snieg-sušac

stup-spomenik.

6. Analiza plodnosti tvorbenih obrazaca

6.1. Tvorba imenica

U drugoj polovici 19. stoljeća neki su se tvorbeni načini pokazali plodnijima od drugih. Primjerice pri tvorbi imenica tvorbeni način koji je najplodniji je čista sufiksna tvorba. Zbog jednostavnosti tvorbe dodavanjem sufikasa, taj je tvorbeni način plodan i u kasnijim vremenima u kojima se hrvatski književni jezik razvijao.

Plodan tvorbeni način čiste sufiksne tvorbe zamjetan je kod imenica s apstraktnim značenjem koje su izvedene od pridjeva sufiksom *-ost*. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice ženskoga roda: *bokatost, skladnost, razsudnost, predmetnost, trpnost, umnost, nevezanost, mrzkost, bezznačajnost, podmitljivost, istoimenost, podmetnost* i *ćudorednost*.

Plodan je i tvorbeni način izvođenja imenica od imenice sa sufiksom *-stvo*. Primjeri takve tvorbe su imenice srednjega roda *čovječtvo, živinarstvo* i *knjižtvo*.

Istim sufiksom, ali od glagola izvedena je imenica srednjega roda *tumačtvo*.

Primjeri čiste sufiksne tvorbe u kojem sudjeluje sufiks *-(a)k* s nepostojanim *a* i s različitim osnovama također je izrazito plodan.

Primjerice, od imenice s tim sufiksom nastale su imenice muškoga roda *listak* i *pridjevak*.

Od glagola sa sufiksom *-(a)k* tvorene su imenice muškoga roda *dopadak, usuvak, priličak, pripisak, popravak, doumak* i *vrtak*.

Za imenice koje pripadaju semantičkoj skupini stvar sukladno je i često sufiksno izvođenje od okrnjenoga infinitiva sa sufiksom *-(a)k*, npr. imenice muškoga roda *zavitak* i *povitak*.

Sufiksi od kojih se u drugoj polovici 19. stoljeća tvore etnici su sufiksi *-anin* i *-janin*, npr. *Azijanin, Afričanin* i *Američanin*.

U medicinskom nazivlju čest je sufiks *-ica* koji s različitim tvorbenim osnovama tvori imenicu ženskoga roda. Primjerice od glagola s tim je sufiksom nastala imenica *zadavica*, a od imenice je nastala imenica *bedrica*.

Izrazito plodan sufiks kod čiste sufiksalne tvorbe imenica je sufiks *-ār* za mušku osobu vršitelja radnje. Primjeri toga tvorbenoga obrasca u kojima uz sufiks u tvorbi sudjeluje i imenica su imenice muškoga roda *ženar* i *ženskar*, *živinar*, *životinjar*, *žuljar*, *biljar*, *novčar* i *vremenar*, zatim imenice *parovozar*, *pismar*, *umar* i *usudar*.

Od tih imenica često se u tvorbenom nizu tvore dalje imenice sa sufiksom *-stvo*, npr. imenice srednjega roda *živinarstvo*, *biljarstvo*, *vremenarstvo*, *okaminarstvo*, *umarstvo* i *zvjezdarstvo*.

Istim sufiksom *-ār* rjeđe su imenice tvorene od glagola, primjerice imenica muškoga roda *crtar*.

Također plodan tvorbeni način čiste sufiksalne tvorbe je izvođenje sufiksom *-arstvo* s imenicom. Primjeri toga tvorbenoga načina su imenice srednjega roda *silarstvo* i *glumarstvo*.

Već spomenuti sufiks *-stvo* izrazito je plodan u drugoj polovici 19. stoljeća. Tim se sufiksom i pridjevom izvodi primjerice imenica srednjega roda *samoživstvo*.

Istim sufiksom, ali od glagola, izvedene su imenice srednjega roda *mjerstvo*, *naseostvo*, *računstvo* i *razdvojstvo*.

Od imenice sa sufiksom *-stvo* tvori se imenica srednjega roda *usudstvo*.

Nekoliko je tvorbenih obrazaca sa sukladnim sufiksima koji su se istaknuli u drugoj polovici 19. stoljeća.

Jedan od njih je primjer izvođenja imenice od pridjeva sa sufiksom *-njāk*. Na taj način dobivena je imenica muškoga roda *žutnjak*.

Drugi je tvorbeni obrazac izvođenja od imenice sa sufiksom *-enjāk*, primjerice imenica muškoga roda *vjetrenjak*.

U toj skupini sufikasa je i sufiks *-jāk* kojim su od pridjevne osnove izvedene imenice muškoga roda *dobnjak*, *žućak* i *bezimenjak*.

Također plodan tvorbeni način čiste sufiksalne tvorbe imenica je izvođenje od pridjeva sa sufiksom *-ik*. Primjeri takve čiste sufiksalne tvorbe su imenice muškoga roda *zabavnik*, *izvornik*, *izvrstnik*, *zanešenik* i *biljevnik*.

Sukladan je primjer tvorbeni obrazac sa sufiksom *-nik* kada se imenice izvode od imenica, npr. imenice muškoga roda *crtežnik* i *zemljokaznik*.

Sufiksom *-nik* izvode se i imenice od glagola, primjerice imenica muškoga roda *razkolnik*.

Manje je plodan tvorbeni obrazac kada su imenice izvedene od glagola sa sufiksom *-lište*. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *pipalište*.

Nešto češći je tvorbeni obrazac čistoga sufiksalnoga izvođenja imenica od imenice sa sufiksom *-in*, primjerice imenice muškoga roda *čajin* i *kavin*.

Plodan sufiks za čistu sufiksalsnu tvorbu imenica je sufiks *-je*. Tvorbeni obrazac koji valja istaknuti je izvođenje od imenice tim sufiksom. Primjeri takve čiste sufiksalne tvorbe su imenice srednjega roda *doboslovlje*, *različje*, *mudroslovlje*, *grboslovlje* i *naslovlje*.

Više je primjera i čistoga sufiksalnoga izvođenja od glagola i sufiksa *-onica* za imenice koje pripadaju semantičkoj skupini imenica s mjesnim značenjem. Primjer takve čiste sufiksalne tvorbe je imenica ženskoga roda *djelaonica*.

Sukladan je primjer izvođenja imenica od glagola sa sufiksom *-aonica*, primjer takve tvorbe u razmatranoj građi je imenica ženskoga roda *jedaonica*.

Na tom je tragu i tvorbeni obrazac izveden od glagola sa sufiksom *-nica*, npr. imenica ženskoga roda *kitnica*.

Tim je sufiksom izvedena i imenica ženskoga roda *trupnica*, tvorena od imenice i sufiksa *-nica*.

Kod čistoga sufiksalnoga izvođenja imenica plodan je i sufiks *-lo*. Od infinitivne osnove glagola izvedene su sufiksom *-lo* imenice srednjega roda *djelovalo*, *jednačilo*, *sudilo*, *pralo* i *mastilo*.

Također plodan tvorbeni obrazac kod čiste sufiksalne tvorbe imenica su izvedenice tvorene sufiksom *-ina*. Tako od imenice izvedene tim sufiksom ističu se primjeri imenica ženskoga roda *obrazina* i *godiština*.

Od prezentske osnove glagola izvedenih sufiksom *-ina* primjeri su imenice ženskoga roda *stvorina* i *zastarina*.

Od pridjeva s istim sufiksom primjer je imenica ženskoga roda *izvrština*.

Sukladan i plodan tvorbeni obrazac imaju imenice sa sufiksom *-bina* koje su izvedene od prezentske osnove glagola, npr. imenica ženskoga roda *stojbina*.

Također, nerijetko se pojavljuje čisto sufiksarno izvođenje nultim sufiksom od prezentske osnove glagola. Primjeri toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksarne tvorbe su imenice muškoga roda *pripaz*, *nahit*, *obhod* i *šar*.

Imenice koje pripadaju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje imaju čest tvorbeni obrazac izvođenja sufiksom *-(a)c* od prezentske osnove glagola, npr. imenica muškoga roda *razsudac*.

Tim sufiksom izvode se i imenice od imenica. Također pripadaju semantičkoj skupini: muška osoba koja je vršitelj radnje, npr. imenica muškoga roda *ljetopisac*.

Još jedan tvorbeni obrazac istaknuo se kao plodan, a to je čisto sufiksarno izvođenje sufiksom *-ba* od prezentske osnove glagola, obično prefigiranih glagola IV. vrste. Tako su tvorene imenice ženskoga roda *razsudba*, *razlučba* i *uredba*.

Ostvaruje se i tvorbeni obrazac izvođenja imenice od okrnjenoga infinitiva istoga tipa glagola sa sufiksom *-ba*. Primjer toga tvorbenoga obrasca je *razjasnitba*.

Plodan tvorbeni obrazac u izvođenju glagolskih imenica je kao i danas čisto sufiksarno izvođenje imenica od infinitivne osnove glagola i sufiksa *-nje*, npr. imenica ženskoga roda *rukovanje*.

Plodni su još i primjeri čiste sufiksarne tvorbe imenica izvedenih sufiksom *-a*. Tako su primjerice od prezentske osnove prefigiranih glagola izvedene imenice ženskoga roda *zamjeta*, *zaglava* i *oznaka*.

Slijede slabije plodni tvorbeni obrasci čiste sufiksalne tvorbe imenica.

Primjerice imenice izvedene od prezentske osnove nesvršenoga glagola sufiksom *-ēnka*, npr. imenica ženskoga roda *ljepenka*.

Neplodan je tvorbeni obrazac ovoga tipa izvođenja od prezentske osnove nesvršenoga glagola sufiksom *-īnka*. Primjer takve tvorbe je imenica ženskoga roda *žalostinka*.

Relativno rijedak obrazac izvođenja sufiksom *-īvo* je od prezentske osnove nesvršenoga glagola. Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica *gradivo*.

Ni sufiks *-āš* nije plodan u tvorbi imenica u drugoj polovici 19. stoljeća. Od prezentske osnove nesvršenoga glagola tim je sufiksom izvedena primjerice imenica muškoga roda *blistaš*.

Također slabije plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe imenica je od infinitivne osnove glagola izvođenje sufiksom *-će*. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *buknuće*.

Ništa češće nije ni izvođenje od imenice sa sufiksom *-jenje*, npr. imenica srednjega roda *osobljenje*.

Imenica ženskoga roda *pisaljka* također je nastala čistim sufiksalmim izvođenjem rijetkim tvorbenim obrascem od prezentske osnove glagola koja se veže sa sufiksom *-āljka*.

Relativno rijetko je i čisto sufiksalmno izvođenje od imeničkih osnova koje se vežu sa sufiksom *-ōvlje*. Primjer takve čiste sufiksalne tvorbe je imenica srednjega roda *staklovlje*.

Ni tvorbeni način izvođenja sa sufiksom *-or* nije plodan, primjerice imenica muškoga roda *slador* izvedena od imenice.

Rijedak tvorbeni obrazac je i čisto sufiksalmno izvođenje od prezentske osnove glagola koja se veže sa sufiksom *-otina*, npr. imenica ženskoga roda *bacotina*.

Rijedak je i tvorbeni obrazac izvođenja imenica sufiksom *-oš* od pridjevnih osnova, npr. imenica muškoga roda *bjeloš*.

Još su rjeđi tvorbeni obrasci čiste sufiksalne tvorbe imenica sufiksima *-ā*, *-jāj* i *-aja*. Prvi je primjer imenica ženskoga roda *zabilježaj* izvedena od prezentske osnove glagola sufiksom *-āj*.

Srodan mu je tvorbeni obrazac izvođenja sufiksom *-jāj*, također od prezentske osnove glagola. Primjer takve čiste sufiksalne tvorbe je imenica muškoga roda *zamišljaj*.

Treći je tvorbeni obrazac izvođenje sufiksom *-aja* od prezentske osnove glagola. Tako je npr. izvedena imenica ženskoga roda *raspoznaja*.

Tri su tvorbeni obrasca kod tvorbe augmentativa čistom sufiksalsnom tvorbom. Tako su od imeničkih osnova izvedene imenice ženskoga roda *žabenda*, *žabetina* i *žabura* sufiksima *-ēnda*, *-etina* i *-ura*.

Dva su pak tvorbeni obrasca čiste sufiksalsne tvorbe deminutivnih imenica. Ti su tvorbeni obrasci izvedeni također od imeničkih osnova sufiksima *-ica* i *-ić*, npr. imenica ženskoga roda *žabica* te imenica muškoga roda *žabić*.

Imenica *oblič* izvedena je od pridjevne osnove također sufiksom *-ić*.

Pri čistoj prefiksalsnoj tvorbi imenica plodni su tvorbeni obrasci s prefiksom *pra-*. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *pralik* i *praistina*.

Kao i danas, čest je tvorbeni obrazac čistoga prefiksalnoga izvođenja prefiksom *nad-*. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *nadpisalac*.

Također, plodan prefiks kod čiste prefiksalsne tvorbe imenica je prefiks *ne-*. Primjeri takve tvorbe su imenice muškoga roda *nebog* i *nesklad*.

Čistom prefiksalsnom tvorbom na temelju analize građe iz druge polovice 19. stoljeća najčešće su izvedene imenice prefiksima *pra-*, *nad-* i *ne-*.

Velik je broj imenica izveden prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom od imenica. Primjeri takve tvorbe većinom su pojedinačni i rijetko se rabi kombinacija istoga prefiksa i sufiksa pri tvorbi novih imenica. Ostali plodniji prefiksi i sufiksi, koji ponekad sudjeluju u prefiksalsno-sufiksalsnoj tvorbi imenica obrađeni su u prethodnim poglavljima ovoga rada.

Jedan od primjera takve prefiksalsno-sufiksalsne tvorbe imenica od imeničke osnove koja se veže prefiksom *raz-* i sufiksom *-je* jest imenica srednjega roda *razglasje* (u leksičkom značenju 'nesklad').

Tvorbeni obrazac koji valja istaknuti kod ovoga tvorbenoga načina je izvođenje od imenice prefiksom *za-* i sufiksom *-je*. Primjer takvoga obrasca prefiksalsno-sufiksalsne tvorbe je imenica srednjega roda *zadušje*.

Još jedan je tvorbeni obrazac prefiksno-sufiksne tvorbe izveden tim tvorbenim načinom od imenice prefiksom *bez-* i sufiksom *-je*. Primjeri takvoga obrasca prefiksno-sufiksne tvorbe su imenice srednjega roda *bezćuće* i *bezzakonje*.

Nulti sufiks pojavljuje se i kod prefiksno-sufiksne tvorbe imenica. Primjer takvoga tvorbenoga obrasca je imenica izvedena od glagola prefiksno-sufiksnom tvorbom s prefiksom *do-* i nultim sufiksom. Primjer takvoga obrasca prefiksno-sufiksne tvorbe je imenica muškoga roda *dogled*.¹⁶

Tvorbeni način čistoga slaganja imenica u drugoj je polovici 19. stoljeća znatno je rjeđi od složeno-sufiksnoga slaganja imenica. Čiste složenice gotovo uvijek su spojene interfiksom *-o-*.

Plodan tvorbeni obrazac kod čistoga slaganja imenica je slaganje pridjevne osnove i imenice koje su spojene spojnikom *-o-*. Primjeri takvoga čistoga slaganja su imenica ženskoga roda *blagoriječ* i *krasoćut* te imenice muškoga roda *živokam*, *pravolik*, *krasoznanstvo* i *krasoznanac*.

Plodan je i tvorbeni obrazac slaganja dviju imenica spojnikom *-o-*. Tim je tvorbenim obrascem složena primjerice imenica muškoga roda *prirodoznanac*, imenica ženskoga roda *razgoviest* i imenica srednjega roda *jezikoznanstvo*.

Rjeđi su tvorbeni obrasci od ostalih tvorbenih osnova. Primjer takvoga tvorbenoga obrasca imenica su složenice od brojevnih osnova i imenice koje su spojene spojnikom *-o-*.

Tim je tvorbenim obrascem složena imenica muškoga roda *jednostih*.

Još je jedan primjer takvoga tvorbenoga obrasca imenica složena od zamjeničke osnove i imenice, također spojena interfiksom *-o-*. Primjer takve tvorbe je imenica ženskoga roda *samovlast*.

Složeno-sufiksna tvorba u drugoj je polovici 19. stoljeća, kao i u tvorbi suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, najčešći je tvorbeni obrazac kod slaganja.

Čest je tvorbeni obrazac složeno-sufiksne tvorbe imenica složenih od brojne osnove, osobito od brojevnih osnova brojeva *jedan* i *dva*. Primjeri takve tvorbe su imenica

---

¹⁶ U analiziranoj građi nije potvrđen glagol *dogledati* pa stoga nije riječ o čistom sufiksnom izvođenju nultim sufiksom.

srednjega roda *jednobožtvo*, imenica ženskoga roda *jednovlada* i imenica muškoga roda *dvopjev*.

Čest je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe zamjениčkom osnovnom *sam*. Primjeri takve tvorbe su imenice muškoga roda *samokup* i *samovoz* od zamjениčke osnove i prezentske glagolske osnove s nultim sufiksom.

Plodan je i tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe imenica od imeničke i glagolske osnove te nultoga sufiksa. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *daždomjer*, *vodomet*, *zemljokaz*, *parovoz* i *zemljomjer*.

Cijeli je niz primjera tvorbenoga obrasca složeno-sufiksalne tvorbe u kojem je prva tvorbeno osnova imenička, a druga tvorbeno osnova prezentska osnova nesvršenoga glagola V. vrste *pisati* vezana s nultim sufiksom. Takvom složeno-sufiksalsnom tvorbom tvorene su imenice muškoga roda *narodopis*, *knjigopis*, *kamopis*, *vodopis*, *hvalopis*, *plesopis*, *mjestopis*, *moropis*, *sjenopis* i *svjetlopis*.

Plodan je i tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe imenica s prvom pridjevnom i drugom prezentskom osnovnom glagola *pisati* te nultim sufiksom. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *drevnopolis*.

Primjeri čestih složenica nastalih složeno-sufiksalsnom tvorbom su i imenica ženskoga roda *živcobolja* te imenice srednjega roda *živcoslovlje*, *zvukoslovlje* i *čovjekoslovlje*. Tvorbeni obrasci toga tipa složeno-sufiksalne tvorbe su imenica + *-o-* + glagol + *-ja* te imenica + *-o-* + glagol + *-je*.

Susreće se i primjer tvorbenoga obrasca složeno-sufiksalne tvorbe imenica srednjega roda tipa *ćudoredje*, koja je složena od dviju imenica spojenih interfiksom *-o-* i sufiksom *-je*.

Dvije glagolske osnove i nulti sufiks osnovni su dijelovi razmjerno plodnoga tvorbenoga obrasca složeno-sufiksalne tvorbe imenice muškoga roda, npr. imenica muškoga roda *žaropek*.

Kao primjer tvorbenoga obrasca koji je također plodan kod ovoga načina tvorbe mogu poslužiti imeničke složenice sa sufiksom *-nōst*, s prvom pridjevnom i drugom imeničkom osnovom koje su spojene interfiksom *-o-*. Takvim je tvorbenim obrascem tvorena imenica ženskoga roda *blagosrčnost*.

Plodan je i tvorbeni obrazac kojemu je druga tvorbeno osnova prezentska osnova glagola *mjeriti* koja se veže sa sufiksom *-stvo*. Primjer su imenice srednjega roda *zemljomjerstvo* i *plohomjerstvo*.

Plodan je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe imenica od priložne osnove i prezentske glagolske osnove te nultoga sufiksa. Primjeri takvoga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *brzobjav*, *brzopis* i *višebroj*.

Nekoliko je plodnih tvorbenih obrazaca složeno-sufiksalne tvorbe imenica sufiksom *-je*. Jedan od primjera je imenica srednjega roda *zemljoslavlje* složena od imeničke osnove i prezentske glagolske osnove.

Drugi je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe imenica od dviju glagolskih osnova i istoga sufiksa. Primjer takve složenice je imenica srednjega roda *giboslavlje*.

Također, takav tip složeno-sufiksalne tvorbe je i slaganje priloga i glagolske osnove sa sufiksom *-je*. Primjer takve složenice je imenica srednjega roda *krasoslavlje*.

Plodan je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalnoga načina tvorbe slaganje u kombinaciji sa sufiksom *-(a)c*. Primjerice slaganje imeničke i prezentske osnove, a uz potonju se veže sufiks *-(a)c*, npr. imenica muškoga roda *kipoborac*.

Istim sufiksom *-(a)c*, ali od osnove priloga i glagolske osnove složena je imenica muškoga roda *krasoslovac*.

Slabije je pak plodan tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe nastao slaganjem imeničke i pridjevne osnove s kojom se veže nulti sufiks. Primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *ljudomil*.

Pojedinačan, ali zanimljiv primjer složeno-sufiksalne tvorbe u kemijskom nazivlju je imenica muškoga roda *sumporovodikolužnik*, tvorena od složene imenice i pridjeva koji su povezani interfiksom *-o-*, a u tvorbi kojega sudjeluje i sufiks *-tk*.

Prefiksarno-složena tvorba u hrvatskom jeziku je najslabije plodan tvorbeni način. Tvorbeni obrazac koji je također rijedak, ali ga valja istaknuti je: prefiks *ne-* + infinitivna osnova glagola + spojnik *-a-* + cjelovita imenica = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je

imenica srednjega roda *neznabožtvo*. Jediní je to pronađeni primjer prefiksálno-složene tvorbe imenica u razmatranoj građi.

Primjer srašćivanja imenica u izvorima nije pronađen.

6.2. Tvorba pridjeva

Čista sufiksalna tvorba najplodniji je tvorbeni način i u izvođenju pridjeva. Cijeli je niz pridjeva izveden čistom sufiksalsnom tvorbom sufiksom *-(a)n*.

Primjerice tako su od glagolskih osnova sa sufiksom *-(a)n* izvedeni opisni pridjevi *pripazan, razsudan, trpan, povratan* i *sklapan*.

Istim sufiksom tvoreni su i opisni pridjevi *šaran, predmetan, obličan, podmetan* i *jakostan*, ali od imeničkih osnova.

Plodan je i tvorbeni obrazac istim sufiksom *-(a)n* od priložne osnove. Primjer takve izvedenice je pridjev *uzdužan*.

U izvorima se nalazi i tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe pridjeva od osnove rednoga broja i sufiksa *-ot(a)n*. Tim je tvorbenim obrascem izveden pridjev *prvotan*.

Plodan je u drugoj polovici 19. stoljeća i tvorbeni obrazac kod izvođenja pridjeva kojih su osnove tvorbeno motivirane imenice koje se vežu sa sufiksom *-en*. Tim su tvorbenim obrascem izvedeni opisni pridjevi *krasoznanstven, nadčuvstven, čudoredstven* i *silarstven*.

Izrazito je plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe pridjeva sufiksom *-skī*.

Od imenice i sufiksa *-skī* tvoren je odnosni pridjev *sitničarski*.

Tvorbeni obrasci koji su plodni i koje još valja spomenuti sastoje se od kombinacije glagolske osnove i sufiksa *-ah(a)n* i nešto plodniji tvorbeni obrazac u izvođenju pridjeva čistom sufiksalsnom tvorbom od glagolske osnove sa sufiksom *-ljiv*. Primjeri tih tvorbenih obrazaca su opisni pridjevi *ćutahan* i *ćutljiv*.

Prefiksalna tvorba pridjeva također je plodan tvorbeni način u drugoj polovici 19. stoljeća u odnosu na ostale tvorbeno načine.

Najplodniji je tvorbeni obrazac čiste prefiksalne tvorbe pridjeva prefiksom *ne-*. Takvim tvorbenim načinom nastaju tvorbeni antonimi. Primjer toga tvorbenoga obrasca je opisni

pridjev *neznan* tvorbenoga značenja 'koji nije znan', a danas se koristi i sinonimni pridjev *nepoznat*.

Nešto je slabije plodan od prethodnoga tvorbeni obrazac čiste prefiksalne tvorbe pridjeva posuđenim prefiksom *a-*. Veže se s glagolima koji imaju posuđene osnove. Primjer toga tvorbenoga obrasca je pridjev *akataelektičan*.

Kada je riječ o prefiksarno-sufiksnoj tvorbi pridjeva, situacija je ista kao i kod imenica. Sufikse koji sudjeluju u čistoj sufiksnoj tvorbi pridjeva vrlo često nalazimo i u prefiksarno-sufiksnom izvođenju pridjeva. Jednako tako je i s prefiksima koji se koriste kod čiste prefiksalne tvorbe pridjeva.

Plodan tvorbeni obrazac kod prefiksarno-sufiksne tvorbe pridjeva je pridjev izveden od imenice prefiksom *po-* i sufiksom *-(a)n*, primjerice opisni pridjev *pobožan*.

Još je jedan plodan tvorbeni obrazac koji valja istaknuti kod prefiksarno-sufiksne tvorbe pridjeva. Ostvaruje se pri tvorbi pridjeva od imeničke osnove prefiksom *bez-* i nultim sufiksom. Primjer toga tvorbenoga obrasca su opisni pridjevi *bezbrad*, *bezčjen*, *bezimen* te pridjevi *bezvez*, *bezzub* i *bežžil*.

Kod složene tvorbe pridjeva česti su primjeri čistoga slaganja i složeno-sufiksne tvorbe. Primjeri prefiksarno-složene tvorbe nisu pronađeni u izvorima.

Plodan je tvorbeni obrazac kod čiste složene tvorbe pridjeva spajanje pridjevne osnove i imenice interfiksom *-o-*. Tako je tvoren opisni pridjev *bjelodan*.

Plodni su i tvorbeni obrasci složenih pridjeva slaganjem slobodne zamjeničke osnove *sam-* i pridjeva. Primjer takve čiste složene tvorbe je opisni pridjev *samopravan*.

Tvorbeni obrazac koji još valja istaknuti je primjer čiste složene tvorbe tvoren od dviju imenica koje su spojene interfiksom *-o-*. Čistom je složenom tvorbom tako tvoren opisni pridjev *čudolik*.

Primjer čistoga slaganja je i pridjev *bogomio*, složen od imenice i pridjeva.

U složeno-sufiksaloj tvorbi pridjeva uglavnom sudjeluju sufiksi koji su plodni tvorbeni formanti i kod čiste sufiksaloj tvorbe pridjeva.

Plodna je tako složeno-sufiksaloj tvorba pridjeva sufiksom *-(a)n*. Primjeri takve složeno-sufiksaloj tvorbe od pridjeva i glagola su opisni pridjevi *bogoljuban* i *krasoćutan*.

Sukladan je i primjer složeno-sufiksaloj tvorbe slaganjem dviju imenica spojenih interfiksom *-o-* i sufiksa *-(a)n*. Primjeri takve tvorbe su pridjevi *suncosriedan* i *ćudoredan*.

I kod složeno-sufiksaloj tvorbe pridjevi su nerijetko slagani zamjениčkom osnovom *sam-*. Primjer takve složeno-sufiksaloj tvorbe od zamjениčke osnove i glagola složenih interfiksom *-o-* na koje se veže nulti sufiks je pridjev *samoživ*.

U razmatranoj građi srašćivanje pridjeva nije čest tvorbeni način.

Pronađeni primjeri su sraslice *bogumio* i *bogumrzak* složeni od imenice u dativu i pridjeva te sraslica *samsvoj* složena od slobodne zamjениčke osnove i pridjevne zamjenice.

6.3. Tvorba glagola

Kod tvorbe glagola dva su osnovna rječotvorbena načina, to su prefiksalna i sufiksalna tvorba, ostale tvorbe kod glagola su iznimno rijetke.

Glagoli izvedeni čistom sufiksalmom tvorbom u drugoj polovici 19. stoljeća najčešće su izvedeni od imenica.

Plodan tvorbeni obrazac kod čiste sufiksalne tvorbe glagola sastoji se od imeničke osnove i sufiksa *-iti*. Tim tvorbenim obrascem nastaju glagoli IV. vrste. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su glagoli *korjeniti* i *značiti*.

Također plodan tvorbeni obrazac kod čiste sufiksalne tvorbe zapaža se i pri tvorbi glagola koji su izvedeni od imenice sa sufiksom *-ovati*. Takvom tvorbom nastaju glagoli VI. vrste. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su glagoli *rukovati*, *brojkovati* i *sirotovati*.

Rijedak, ali zanimljiv tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe glagola je sufiksalmno izvođenje od uzvika i sufiksa *-kati*. Primjer toga obrasca čiste sufiksalne tvorbe je glagol V. vrste *ajmekati*.

Čistom prefiksalmom tvorbom izveden je veći broj glagola u drugoj polovici 19. stoljeća, ali i u kasnijim razdobljima razvoja hrvatskoga književnoga jezika. U građi se od stilski obilježenih glagola ističu primjeri glagola izvedenih prefiksalmom *na-*. Primjer čiste prefiksalne tvorbe prefiksalmom *na-* je glagol V. vrste *nahitati*.

Prefiksalmno-sufiksalmna tvorba glagola slabo je plodan tvorbeni način jer se rijetko u isto vrijeme događaju i prefiksacija i sufiksacija kod glagola.

Tim se tvorbenim načinom izdvojila slabo plodna prefiksalmno-sufiksalmna tvorba zanimljiva zbog složenoga sufiksa *o-bez-*. Primjeri takve tvorbe su glagoli IV. vrste *obezumiti*, *obezčastiti*, *obeznaditi se*, *obazpametiti* i *obezuspješiti*.

Još je jedan zanimljiv, ali rijedak tvorbeni obrazac prefiksno-sufiksne tvorbe glagola od imeničke ili pak od pridjevne osnove s prefiksom *po-* i sufiksom *-iti*. Primjeri tih tvorbenih obrazaca su glagoli *poosobiti* i *poobćiti*.

6.4. Tvorbeni nizovi i prsteni

U drugoj polovici 19. stoljeća realizirali su se pojedini tvorbeni nizovi kojima je ishodište tvorbeno nemotivirana riječ, a koji se više ne rabe.

Primjeri pronađenih tvorbenih nizova su:

baj → bajoslov → bajoslovje

baj → bajoslov → bajoslovan

okamina → okaminar → okaminarstvo

novac → novčar → novčara

um → umar → umarstvo

vrijeme → vremenar → vremenarstvo

bilje → biljar → biljarstvo

besjediti → besjednik → besjedništvo

besjediti → besjedljiv.

Primjeri tvorbenih nizova:

besjediti → besjednik → besjedništvo i

besjediti → besjedljiv

ujedno su i primjer jednoga tvorbenoga prstena, kada od jedne riječi istim ili različitim tvorbenim načinima nastaju nove riječi u različitim tvorbenim nizovima, koji su također česti u razmatranom razdoblju.

6.5. Rubni tvorbeni načini

Rubni tvorbeni načini slabije su zastupljeni u rječotvorju druge polovice 19. stoljeća s iznimkom preobrazbe, i to najčešće preobrazbe glagolskoga priloga sadašnjega u pridjev, npr. *sjedeći čovjek, trčeća djeca* itd.

Rjeđi su drugi primjeri preobrazbe kao što je npr. preobrazba pridjeva *šarovit* u imenicu muškoga roda u značenju 'barok'.

Drugi je primjer imenica muškoga roda *domaći* koja je nastala poimeničenjem pridjeva.

Srodan primjer je imenica muškoga roda *maleći* tvorena preobrazbom kao rubnim tvorbenim načinom od pridjeva *maleći*.

6.6. Sekundarna tvorba

Primjeri sekundarne tvorbe nisu česti u drugoj polovici 19. stoljeća i kod imenica za koje možemo napomenuti da su nastale i sekundarnom tvorbom su:

dohod // dohodak

drvara // drvarnica.

Primjer sekundarne tvorbe je i pridjev *bezličan* koji je za sinonim imao pridjev *bezlik*.

Još je jedan opisni pridjev tvoren čistom sufiksalsnom tvorbom, a primjer je sekundarne sufiksacije. Riječ je o pridjevu *maleći* koji je izveden od pridjeva *mal*.

7. Usporedba suvremenoga rječotvorja s rječotvorjem u drugoj polovici 19. stoljeća

Tvorbeni obrasci stilski obilježeni riječi, koje uglavnom nisu zaživjele u uporabi, uspoređeni su s istim i približno istim tvorbenim obrascima kod Stjepana Babića (2002.) budući da je riječ o jedinom cjelovitom i sustavnom prikazu rječotvorja suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika. Usporedbom se željelo utvrditi zbog čega tvorenice iz druge polovice 19. stoljeća nisu zaživjele i zbog čega se u današnje vrijeme rabe posuđenice za koje su u razmatranom razdoblju dani značenjski ekvivalenti tvoreni od hrvatskih riječi praslavenskoga podrijetla.

7.1. Tvorba imenica

Babić ističe imenički sufiks *-ost* kao plodan tvorbeni formant (*Ibid.* 54, 310, 315), osobito kada se imenica izvodi od pridjevnice osnovne. Za primjere čiste sufiksne tvorbe sa sufiksom *-ost* navodi imenice ženskoga roda koje pripadaju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem: *ljudskost, muškost, ženskost, agresivnost, književnost, čitljivost, bahatost, darovitost* i druge tvorene od pridjevnice osnovne.

Plodan tvorbeni obrazac u drugoj polovici 19. stoljeća kod čiste sufiksne tvorbe imenica je: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ost* = imenica koja pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem. Primjeri takve čiste sufiksne tvorbe su imenice koje pripadaju semantičkoj skupini imenica ženskoga roda s apstraktnim značenjem *bokatost, skladnost, razsudnost, predmetnost, trpnost, umnost, nevezanost, mrzkost, bezznačajnost, podmetnost, istoimenost, ćudorednost* i *podmitljivost*.

Te su imenice izvedene od pridjeva koji su i danas u uporabi u hrvatskom jeziku, stoga čudi da se umjesto većine ponuđenih imenica rabe posuđenice.

Plodan sufiks Babić ističe i sufiks *-stvo* (*Ibid.* 301, 302) osobito kada se tvorenice izvode od imeničkih osnova. Za primjere navodi imenice *zvjerstvo* i *zdravstvo*, zatim *djevojaštvo, lovstvo, rastrojstvo, ustrojstvo* i *izdajstvo* te imenice *državljanstvo, gospodstvo, građanstvo* i

kršćanstvo. Primjeri tvorbenoga obrasca: morfološka osnova imenice + sufiks *-stvo* u razmatranoj građi su imenice *čovječtvo*, *živinarstvo* i *knjižtvo*.

Sufiks *-(a)k* kod Babića je vrlo plodan (*Ibid.* 71, 105, 302) kod tvorbe imenica muškoga roda koje se tvore od glagolskih, imeničkih, pridjevnih, brojevskih, priložnih i prijedložnih osnova, a najbrojnije su imenice tvorene od glagolskih osnova, ali i od imeničkih.

Čista sufiksalsna tvorba sufiksom *-(a)k* također se nametnula kao plodan tvorbeni način u drugoj polovici 19. stoljeća. Nalazimo tako tvorbeni obrazac: morfološka osnova imenice + sufiks *-(a)k* = imenica. Primjeri takve čiste sufiksalsne tvorbe su imenice muškoga roda *listak* i *pridjevak*.

Sufiksom *-(a)k* s nepostojanim *a* istaknuo se u drugoj polovici 19. stoljeća i tvorbeni obrazac (kao najčešći tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe izveden tim sufiksom): prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)k* = imenica (koje pripadaju različitim semantičkim skupinama). Primjeri takvoga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *dopadak*, *usuvak*, *priličak*, *pripisak*, *popravak*, *doumak* i *vrtak*.

Istim sufiksom *-(a)k*, ali od okrnjenoga infinitiva u razmatranoj su građi izvedene imenice *zavitak* i *povitak*.

Također ostaje nepoznanica zašto pored plodnoga tvorbenoga formanta i u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, ponuđene imenice nisu zaživjele i umjesto njih rabe se posuđenice.

Babić sufiksalsnom tvorbom muške etnike izvodi sufiksima *-(a)c*, *-an(a)c*, *-(j)anin*, *-jan(a)c*, *-j(a)c*, *-ār*, *-āš*, *-in*, *-čanin* (*Ibid.* 79, 88, 89, 135, 223, 239). U izboru prefikasa *-an(a)c* i *-(j)anin* prednost daje etnicima sa sufiksom *-(j)anin*, osim ako mještani ne upotrebljavaju samo etnik sa sufiksom *-an(a)c*.

U drugoj polovici 19. stoljeća različiti su tvorbeni obrasci kod tvorbe muških etnika. Jedan on njih je morfološka osnova toponima + sufiks *-janin* = etnik, primjeri takve tvorbe etnika su *Afričanin* i *Američanin*. Drugi je tvorbeni obrazac morfološka osnova toponima + sufiks *-anin* = etnik, primjer takve tvorbe je etnik *Azijanin*.

Plodan tvorbeni sufiks pri tvorbi imenica kod Babića je sufiks *-otina* (iako manje plodan od sufiksa *-ina*) (*Ibid.* 252, 267, 268, 274). Imenice tvorene tim sufiksom Babić izvodi od prezentskih osnova glagola, a za primjer navodi primjerice imenice ženskoga roda *smrzotina*, *pljuvotina*, *brisetina*, *ogrebotina*, *krhotina* i druge. Tvorbeni obrazac: prezentska osnova

glagola (puna ili skraćena) + sufiks *-otina* = imenica – u drugoj polovici 19. stoljeća nije čest. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica *bacotina* i dobro bi se uklopio među primjere tvorbe imenica sa sufiksom *-otina*.

Babić augmentative uglavnom izvodi od pet značajnijih sufiksa *-ina*, *-čina*, *-etina*, *-urina* i *-usina* (*Ibid.* 273). Sufikse *-ēnda* i *-ura* navodi kao ostale pojedinačne sufikse (*Ibid.* 359, 365).

Tri su tvorbeni obrasca kod tvorbe augmentativa čistom sufiksalsnom tvorbom u drugoj polovici 19. stoljeća. To su morfološka osnova imenice + sufiks *-ēnda* = augmentativ imenice, zatim morfološka osnova imenice + sufiks *-etina* = augmentativ imenice i morfološka osnova imenice + sufiks *-ura* = augmentativ imenice. Primjeri tih tvorbenih obrazaca su augmentativi *žabenda*, *žabetina* i *žabura*. Budući da je augmentativ *žabetina* izveden tvorbenim obrascem čiste sufiksalsne tvorbe koji i Babić ističe kao plodan, ne čudi da je jedino taj augmentativ i dalje u uporabi.

Kod Babića se deminutivi najčešće tvore sufiksima *-ica*, *-ić* i *-čić* (*Ibid.* 60, 109). Dva su istaknuta tvorbeni obrasca čiste sufiksalsne tvorbe deminutivnih imenica u drugoj polovici 19. stoljeća. Ti su tvorbeni obrasci: morfološka osnova imenice + sufiks *-ić* = deminutiv imenice i morfološka osnova imenice + sufiks *-ica* = deminutiv imenice. Primjeri tih tvorbenih obrazaca su deminutivi imenice ženskoga roda *žabica* i imenice muškoga roda *žabić*, te deminutiv imenice muškoga roda *oblič* koji je izveden od pridjevnice osnove. Imenica ženskoga roda *žabica* rabi se i danas kao stilski neutralna, dok se umanjene *žabić* i *oblič* više uopće ne rabe.

Babić navodi sufiks *-ica* jednim od najplodnijih imeničkih sufikasa i njime se tvore riječi od imenica, pridjeva, brojeva, glagola i priloga, a također i svim tvorbenim načinima u kojima sudjeluje sufiks (čista sufiksalsna tvorba, prefiksalsno-sufiksalsna tvorba i složeno-sufiksalsna tvorba) (*Ibid.* 166). U drugoj polovici 19. stoljeća više je primjera čiste sufiksalsne tvorbe sufiksom *-ica* u općem medicinskom nazivlju. Primjer je tvorbeni obrazac: prezentska osnova glagola + sufiks *-ica* = imenica.

Idući tvorbeni obrasci su: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ica* = imenica te morfološka osnova imenice + sufiks *-ica* = imenica. Primjeri takve sufiksalsne tvorbe imenica prema svim trima navedenim tvorbenim obrascima su imenice ženskoga roda *zadavica*, *odvodnica* i *bedrica*, za koje se neovisno o plodnosti tvorbenoga formanta u tom načinu tvorbe, i dalje u suvremenom hrvatskom književnom jeziku rabe posuđenice.

Sufiks *-jača* još je jedan tvorbeni formant koji Babić navodi kao plodan, osobito pri izvođenju od pridjevnih osnova koje završavaju na glas *n* (*Ibid.* 100). U drugoj polovici 19. stoljeća plodan je tvorbeni obrazac: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-jača* = imenica. Primjer takve tvorbe je imenica ženskoga roda *vatrenjača* koja također nije zaživjela u uporabi.

U popisu imeničkih sufikasa kod Babića kao plodan tvorbeni formant navodi se i sufiks *-ār*, a semantičke skupine kojima mogu tako izvedene imenice pripadati su osoba, životinja, biljka i stvar. Među njima najbrojnije su izvedenice koje označavaju mušku osobu (*Ibid.* 72, 124).

Tim je plodnim tvorbenim obrascem: morfološka osnova imenice + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, često vršitelj radnje) izveden čitav niz imenica u drugoj polovici 19. stoljeća. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *ženar* i *ženskar*, *živinar*, *životinjar*, *žuljar*, *biljar*, *novčar* i *vremenar*, zatim imenice *parovozar*, *pismar*, *umar* i *usudar*.

Također plodan tvorbeni obrazac imaju od tih imenica u tvorbenom nizu izvedene imenice čistom sufiksalsnom tvorbom sufiksom *-stvo*. Primjeri takve tvorbe su imenice srednjega roda *živinarstvo*, *biljarstvo*, *vremenarstvo*, *okaminarstvo*, *umarstvo* i *zvjezdarstvo*.

Sufiks *-stvo* kod Babića se također navodi kao plodan tvorbeni formant (*Ibid.* 70, 217), ali svejedno za navedene izvedenice sufiksom *-ār* iz druge polovice 19. stoljeća, kao i one od njih izvedene sufiksom *-stvo*, danas rabimo posuđene imenice.

Sufiks *-ār* stranoga je podrijetla, ali je toliko plodan i raširen u uporabi da tvorenice koje su s njim tvorene prema Babiću ne smatramo hibridnima (*Ibid.* 64).

Slabije plodnim tvorbenim obrascem sa sufiksom *-ār*: prezentska osnova glagola + sufiks *-ār* = imenica (semantička skupina muška osoba, vršitelj radnje) izvedena je u drugoj polovici 19. stoljeća imenica *crtar* koja nije zaživjela i u tom značenju rabimo posuđenicu *dizajner*.

Već spomenuti sufiks *-stvo* izrazito je plodan u drugoj polovici 19. stoljeća. Tim se sufiksom ističe i tvorbeni obrazac: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-stvo* = imenica (koje pripadaju semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem). Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *samoživstvo* koja također nije zaživjela.

Kod Babića taj je sufiks izrazito plodan i sudjeluje pri tvorbi od imeničkih, pridjevnih, glagolskih, zamjениčkih, brojevnih i priložnih osnova (*Ibid.* 301).

Drugi je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe izveden istim sufiksom *-stvo* u drugoj polovici 19. stoljeća: prezentska osnova glagola + sufiks *-stvo* = imenica (koja pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem). Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice srednjega roda *mjerstvo*, *naseostvo*, *računstvo* i *razdvojestvo*.

Treći je onodobni obrazac čiste sufiksalne tvorbe istim sufiksom *-stvo*: morfološka osnova imenice + sufiks *-stvo* = imenica (koja pripada semantičkoj skupini imenica s apstraktnim značenjem). Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *usudstvo*.

Plodnim tvorbenim obrascem čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća pokazao se obrazac: morfološka osnova imenice + sufiks *-arstvo* = imenica (semantička skupina imenica s apstraktnim značenjem, koja obično označava zanimanje). Primjeri toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe su imenice srednjega roda *silarstvo* i *glumarstvo*.

Kod Babića nema toga sufiksa, a imenice apstraktnoga značenja koje označavaju zanimanje tvori sufiksom *-stvo* (*Ibid.* 217). Međutim, imenice srednjega roda *silarstvo* i *glumarstvo* nije moguće izvoditi sufiksom *-ār* zato što u drugoj polovici 19. stoljeća nema u uporabi imenica muškoga roda *glumar* i *silar*.

Sufiks *-njāk* kod Babića je plodan sufiks (*Ibid.* 71, 112). Nekoliko je tvorbenih obrazaca sa srodnim sufiksima koji su se istaknuli u drugoj polovici 19. stoljeća. Jedan od njih je: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-njāk* = imenica. Primjer takve čiste sufiksalne tvorbe je imenica muškoga roda *žutnjak*.

Drugi je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe sa srodnim sufiksom u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova imenice + sufiks *-enjāk* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *vjetrenjak*. Kod Babića se primjerice taj sufiks uopće ne navodi.

Treći je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-jāk* = imenica. Primjeri takvoga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *dobnjak*, *žućak* i *bezimenjak*. Sufikse *āk*, *-jāk* i *-njāk* Babić navodi kao izrazito plodne (*Ibid.* 112).

Jedan od čestih tvorbenih obrazaca čiste sufiksalne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća sačinjavaju obrasci sa sufiksom *-īk* i to ponajprije: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-īk* = imenica. Primjeri takve čiste sufiksalne tvorbe su imenice muškoga roda *zabavnik*,

izvornik, izvrstnik, zanešenik i biljevnik. Babić taj sufiks, zajedno sa sufiksom *-nīk*, navodi kao vrlo plodan (*Ibid.* 229).

Srodan je primjer tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe sufiksom *-nīk* u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova imenice + sufiks *-nīk* = imenica. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice *crtežnik* i *zemljokaznik*.

Drugi je primjer tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe sufiksom *-nīk*: prezentska osnova glagola + sufiks *-nīk* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *razkolnik*.

Neovisno o plodnosti tih sufikasa, imenice izvedene u razmatranom razdoblju jednostavno nisu zaživjele.

Sufiks *-āj* kod Babića se navodi kao plodan tvorbeni formant, a dolazi uz prezentske osnove glagola (*Ibid.* 71, 104). Nekoliko je srodnih, ali nešto rjeđih tvorbenih obrazaca čiste sufiksalne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća od kojih je jedan: prezentska osnova glagola + sufiks *-āj* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe je imenica muškoga roda *zabilježaj*.

Drugi tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je: prezentska osnova glagola + sufiks *-jāj* = imenica. Primjer takve čiste sufiksalne tvorbe je imenica muškoga roda *zamišljaj*.

Treći je sukladan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe iz razmatranoga razdoblja: prezentska osnova glagola + sufiks *-aja* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca sadrži imenica *raspoznaja*. Tim je sufiksom kod Babića izvedeno tek nekoliko imenica (*Ibid.* 357). Ni jedna od izvedenih imenica u razmatranom razdoblju nije zaživjela u suvremenom hrvatskom književnom jeziku.

Plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća je u okviru izvođenja sa sufiksom *-a*: prezentska osnova glagola + sufiks *-a* = imenica. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice ženskoga roda *zamjeta*, *oznaka* i *zaglava*.

Kod Babića sufiksom *-a* tvore se imenice od imenica, glagola, pridjeva i uzvika te navodi plodan tvorbeni obrazac od glagola i toga sufika (*Ibid.* 72, 73). Neovisno o tome, za imenice ženskoga roda *zamjeta* i *zaglava* danas rabimo posuđene imenice.

Nešto rjeđi tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća je: morfološka osnova pridjeva + sufiks *-oš* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *bjeloš*.

Kod Babića sufiks *-oš* dolazi uz osnove tvorbeno motiviranih imenica koje su izvedene sufiksom *-ār* ili pri tvorbi stilski obilježenih riječi od skraćene morfološke osnove imenice, npr. imenica muškoga roda *studoš*.

Čest je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća: skraćena infinitivna osnova glagola + sufiks *-ana* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica ženskoga roda *trgovana*.

Drugi je tvorbeni obrazac istim sufiksom *-ana*: imenička osnova + sufiks *-ana*. Primjer takve izvedenice je imenica *cvjetana*.

Babić sufiks *-ana* navodi kao plodan tvorbeni formant, osobito kada se njime tvore imenice koje označavaju zatvoren prostor (*Ibid.* 349).

Slabije plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je: infinitiva osnova glagola + sufiks *-lište* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *pipalište*. Babić navodi sufikse *-īšte* i *-lište* kao plodne tvorbene formante i navodi da se i jednim i drugim tvore mjesne imenice (*Ibid.* 152, 155). Imenica srednjega roda *pipalište* pripada semantičkoj skupini imenica koje označavaju stvar.

Babić navodi sufiks *-će* koji se nadovezuje na infinitivnu osnovu glagola II. vrste. Za primjere navodi glagole *dokinuće*, *dostignuće*, *ganuće*, *iščeznuće*, *ginuće*, *sahnuće* (*Ibid.* 157).

Također slabije plodan tvorbeni obrazac u drugoj polovici 19. stoljeća je: infinitivna osnova glagola II. vrste + sufiks *-će* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *buknuće* koja, neovisno o tvorbenom obrascu koji se rabi i u novije doba, nije zaživjela u uporabi.

Nešto češći tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća je: morfološka osnova imenice + sufiks *-īn* = imenica. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *čajin* i *kavin*. Kod Babića se ne nalazi takav tvorbeni obrazac i imenice koje označavaju biljku ili jelo ne izvode se sufiksom *-īn* u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Prema Babiću, u današnje se vrijeme sufiks *-īn* rabi samo pri tvorbi pojedinih etnika i pri sekundarnoj sufiksaciji (*Ibid.* 2002: 251).

Kod Babića je sufiks *-aš* plodan sufiks pri tvorbi imenica od imeničkih, glagolskih, pridjevnih, brojevnih i priložnih osnova (*Ibid.* 132). Taj sufiks nije plodan u tvorbi imenica u drugoj polovici 19. stoljeća, ali tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe koji se može istaknuti je: prezentska osnova glagola + sufiks *-aš* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *blistaš*.

Plodan sufiks za čistu sufiksalsnu tvorbu imenica je sufiks *-je* i kod Babića (*Ibid.* 160) i u drugoj polovici 19. stoljeća. Tvorbeni obrazac koji valja istaknuti iz toga doba je: morfološka osnova imenice + sufiks *-je* = imenica. Primjeri takve čiste sufiksalne tvorbe su imenice srednjega roda *doboslovlje*, *različje*, *mudroslovlje*, *grboslovlje* i *naslovlje*.

Iako Babić navodi čitav niz imenica izvedenih tim sufiksom, za ponuđene izvedenice iz 19. stoljeća i dalje se rabe posuđenice.

Babić navodi sufiks *-aonica* kao slabo tvorbeno plodan (*Ibid.* 166, 195), a od primjera izvođenja tim sufiksom navodi primjer imenica ženskoga roda *jedaonica*, koji je pronađen i u razmatranoj građi.

Na tom je tragu i tvorbeni obrazac iz druge polovice 19. stoljeća: prezentska osnova glagola + sufiks *-nica* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe je imenica ženskoga roda *kitnica*.

Babić navodi da se sufiksom *-nica* imenice tvore od imeničkih osnova, rijetko od kojih drugih (*Ibid.* 192).

Još jedan je tvorbeni obrazac izveden sufiksom *-nica* u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova imenice + sufiks *-nica* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe je imenica ženskoga roda *trupnica*.

Takve primjere nalazimo i kod Babića, npr. imenice ženskoga roda *alatnica*, *knjižnica*, *mesnica*, koji ističe da su izvedenice sufiksom *-nica* raznovrsne i značenjima i tvorbenim odnosima (*Ibid.* 191).

Među plodnijim sufikasima koji završavaju na *-o*, Babić ističe sufiks *-lo* kojim se tvore izvedenice koje označuju osobe, stvari ili što apstraktno (*Ibid.* 295, 300). Kod izvođenja imenica u razmatranom razdoblju plodan je sufiks *-lo*. Ističe se tako plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe: infinitivna osnova glagola + sufiks *-lo* = imenica. Primjeri toga

tvorbenoga obrasca su imenice srednjega roda *djelovalo*, *jednačilo*, *sudilo*, *pralo* i *mastilo* od kojih se u tom značenju ni jedna nije zadržala u uporabi.

Ne tako čest tvorbeni obrazac u drugoj polovici 19. stoljeća je: prezentska osnova glagola + sufiks *-īnka* = imenica. Primjer takve tvorbe je imenica ženskoga roda *žalostinka*. Također, Babić navodi da sufiks *-īnka* nije plodan tvorbeni formant (*Ibid.* 277).

Sufiks *-ina* plodan je sufiks kod izvođenja imenica i kod Babića (*Ibid.* 252) i u drugoj polovici 19. stoljeća, a jedan od tvorbenih obrazaca je: morfološka osnova imenice + sufiks *-ina* = imenica. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice ženskoga roda *obrazina* i *godiština* koje nisu zaživjele pa se u tom značenju i dalje rabe posuđenice *krinka* i *anuitet*, od kojih je jedna domaća riječ (izvedenica od glagola *kriti se*, a druga posuđenica).

Drugi je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe istim sufiksom u drugoj polovici 19. stoljeća: prezentska osnova glagola + sufiks *-ina* = imenica. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice ženskoga roda *stvorina* i *zastarina*. Babić (*Ibid.* 262) navodi čitav niz tako tvorenih imenica, primjerice imenice ženskoga roda *iscjedina*, *krivotvorina*, *kupovina*, *trgovina*, *iskopina*, *rastopina* i druge.

Treći je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe istim sufiksom: (skraćena) morfološka osnova pridjeva + sufiks *-ina* = imenica. Primjer takve izvedenice je imenica ženskoga roda *izvrština*. I za taj tvorbeni obrazac Babić (*Ibid.* 260) navodi da je plodan u suvremenom hrvatskom književnom jeziku.

Tvorbeni obrazac koji se također često javlja u drugoj polovici 19. stoljeća je: prezentska osnova glagola + sufiks *-bina* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica ženskoga roda *stojbina*. Kod Babića taj sufiks nije plodan, a za primjer navodi imenicu ženskoga roda *naseobina*. Plodniji je sufiks *-ina* (*Ibid.* 252, 271).

Također čest tvorbeni obrazac u razmatranom razdoblju je: morfološka osnova imenice + sufiks *-āč* = imenica. Primjer takve čiste sufiksalne izvedenice je imenice muškoga roda *igropjevač*. Kod Babića je sufiks *-āč* plodniji kada sudjeluje u tvorbi od glagolske osnove (*Ibid.* 99).

Često je izvođenje imenica nultim sufiksom u drugoj polovici 19. stoljeća. Jedan od tvorbenih obrazaca je: prezentska osnova glagola + nulti sufiks = imenica (imenice koje

pripadaju različitim semantičkim skupinama). Primjeri toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe su imenice muškoga roda *pripaz*, *nahit*, *obhod* i *šar*. Babić za primjere navodi imenice *govor*, *dogovor* i druge (*Ibid.* 330).

Za semantičku skupinu muška osoba, vršitelj radnje, čest je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća kao i danas: prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)c* = imenica. Primjer takve izvedenice je imenica muškoga roda *razsudac*. I kod Babića je taj sufiks izrazito plodan (*Ibid.* 79).

Sukladan je tvorbeni obrazac istim sufiksom *-(a)c*: morfološka osnova imenice + sufiks *-(a)c* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe je imenica muškoga roda *ljetopisac*. Babić navedeni sufiks navodi kao plodan tvorbeni formant, a izvedenice s imeničkom osnovom i tim sufiksom dijeli u tri skupine: umanjenice, etnici i ostale imenice (*Ibid.* 79).

Tvorbeni obrazac koji je čest u čistoj sufiksaloj tvorbi glagolskih imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je: prezentska osnova glagola + sufiks *-ba* = imenica. Tako su tvorene imenice ženskoga roda *razsudba*, *razlučba* i *uredba*. I Babić navodi taj sufiks kada se veže s prezentskom osnovom kao čest tvorbeni obrazac (*Ibid.* 142).

Sukladan je tvorbeni obrazac: okrnjeni infinitiv glagola + sufiks *-ba* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste sufiksalne tvorbe je imenica ženskoga roda *razjasnitba*.

Pri tvorbi imenica koje pripadaju semantičkoj skupini stvar čest je tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća: okrnjeni infinitiv + sufiks *-(a)k* = imenica. Primjer takve čiste sufiksalne tvorbe su imenice muškoga roda *zavitak* i *povitak*. Babić (*Ibid.* 106) za taj tip tvorbe navodi primjere imenica muškoga roda *ovitak*, *povitak*, *razvitak*, *savitak*, *uvitak* i *zavitak* te ističe da je to plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe imenica.

Nešto rjeđi tvorbeni obrazac čiste sufiksalne tvorbe u razmatranom razdoblju je: prezentska osnova glagola + sufiks *-ēnka* = imenica. Primjer takve sufiksalne izvedenice je imenica ženskoga roda *ljepenka*. Kod Babića taj imenički sufiks navodi se tek u popisu sufikasa (*Ibid.* 71, 277) te Babić ističe kako za razliku od sufikasa *-ka*, *-āljka* i *-ika*, sufiks *-ēnka* nije plodan.

Plodan tvorbeni obrazac u izvođenju glagolskih imenica čistom sufiksalsnom tvorbom u drugoj polovici 19. stoljeća je kao i danas: infinitivna osnova glagola + sufiks *-nje* = glagolska imenica. Primjer takve čiste sufiksalsne tvorbe je imenica srednjega roda *rukovanje*. Babić (*Ibid.* 143) također sufiks *-nje* opisuje kao plodan tvorbeni formant i navodi primjerice imenice srednjega roda *naoružanje*, *blagovanje*, *cjelivanje*, *pomilovanje* i druge.

Tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe: prezentska osnova glagola + sufiks *-ivo* = imenica, u drugoj polovici 19. stoljeća relativno je rijedak u izabranoj građi. Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica srednjega roda *gradivo*. Babić za primjere navodi imenice srednjega roda *cjepivo*, *gnojivo*, *pletivo* i druge (*Ibid.* 311).

Također rijedak tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je: morfološka osnova imenice + sufiks *-jenje* = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica srednjega roda *osobljenje*. Kod Babića sufiks *-jenje* dolazi na prezentske osnove (*Ibid.* 157), npr. *buđenje*, *cviljenje*, *kipljenje* i druge.

Još jedan rijedak tvorbeni obrazac u drugoj polovici 19. stoljeća je: prezentska osnova glagola + sufiks *-aljka* = imenica. Tim je tvorbenim postupkom izvedena imenica ženskoga roda *pisaljka*. Babića za primjere toga tvorbenoga obrasca navodi imenice *brizgaljka*, *hvataljka*, *pištaljka*, *pucaljka*, *štipaljka* i druge (*Ibid.* 190).

Relativno rijedak je i tvorbeni obrazac u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova imenice + sufiks *-ovlje* = imenica. Primjer takve čiste sufiksalsne tvorbe je imenica srednjega *staklovlje*. Babić za primjere izvođenja imenica tim sufiksom *-ovlje* navodi imenice *bukovlje* i *crtovlje* (*Ibid.* 166).

Posljednji rijedak tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe imenica u razmatranom razdoblju je: morfološka osnova imenice + sufiks *-or* = imenica. Tim je tvorbenim obrascem izvedena imenica muškoga roda *slador*. Babić ga spominje kao slabo plodan sufiks, a od sukladnih sufikasa plodniji je jedino sufiks *-ator* (*Ibid.* 313–314). Za primjere navodi imenice muškoga roda *atentator*, *falsifikator*, *plagijator*, *revizor* i druge te napominje da su najčešće izvedene od posuđene imenice.

Kad je riječ o tvorbenom načinu čiste prefiksalne tvorbe čest je tvorbeni obrazac kod prefiksalne tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća: prefiks *pra-* + imenica = imenica. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *pralik* i *praistina*. Tako je i kod Babića koji navodi za primjere imenice *prabiće*, *prastanovnik*, *praotac*, *prašuma* i druge (*Ibid.* 379).

Kao i danas, čest je tvorbeni obrazac čiste prefiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća: prefiks *nad-* + imenica = imenica. Primjer toga tvorbenoga obrasca je imenica muškoga roda *nadpisalac*. Babić (*Ibid.* 377) navodi da se prefiks *nad-* veže na imenice koje označavaju zanimanje, čin ili viši položaj.

Plodan prefiks kod izvođenja imenica u razmatranom razdoblju je prefiks *ne-* i tvorbeni obrazac: *ne-* + imenica = imenica. Primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *nebog*. Prefiks *ne-* negira značenje, Babić (*Ibid.* 377) navodi primjere imenica *nebiće*, *neborac*, *nesporazum*, *nepažnja* i druge.

Velik je broj imenica izveden prefiksalno-sufiksalnom tvorbom. Primjeri takve tvorbe većinom su pojedinačni i rijetko se rabi ista kombinacija prefiksa i sufiksa kod tvorbe novih imenica. Također, kod Babića nije posebno obrađena prefiksalno-sufiksalna tvorba, nego su posebno obrađeni pojedini prefiksi i sufiksi pa je teško govoriti o plodnosti obrazaca prefiksalno-sufiksalne tvorbe.

Primjeri imenica izvedenih prefiksalno-sufiksalnom tvorbom u drugoj polovici 19. stoljeća su imenice *razglasje*, *zadušje*, *bezćuće*, *bezzakonje*, *bezkišnica*, *bezdan* i *dogled*.

Kao općenite primjere prefiksalno-sufiksalne tvorbe imenica Babić primjerice navodi *bezemljaš*, *zapećak*, *bezbožac*, *bezvjerac*, *bezmozgaš*, *podrepaš*, *pomorac*, *zabrdac*, *povečerač*, *pokućar*, *pomodar*, *povjetarac* i druge (*Ibid.* 49, 86, 110, 119, 140, 144).

Zaključiti se može da je prefiksalno-sufiksalna tvorba plodan tvorbeni način pri izvođenju imenica te da su i u suvremenom hrvatskom književnom jeziku korišteni uglavnom isti prefiksi i sufiksi kao i u drugoj polovici 19. stoljeća, ali da su i dalje u komunikaciji učestalije posuđenice od izvedenica hrvatskim riječima.

Babić navodi da su čiste složenice imenica zapravo rijetke, a kao primjere navodi imenice *bratoubojstvo*, *jugoistok*, *minobacač*, *kućevlasnik*, *kućepazitelj*, *polukat*, *poluotok*, *polupismen*, *kažiprst*, *palikuća*, *nazovibrat* i druge (*Ibid.* 46). Kod Babića se dijele čiste složenice prema osnovi u prvom dijelu.

Plodan je tvorbeni obrazac kod Babića: morfološka osnova imenice + spojnik + cjelovita imenica = imenica. Taj je obrazac plodan i u drugoj polovici 19. stoljeća u kojem je u prvom dijelu morfološka osnova imenice (ili pak skraćena morfološka osnova imenice). Primjeri takve tvorbe su imenice *prirodoznanac*, *prirodoznanstvo* i *razgoviest* koje nisu zaživjele u uporabi.

Plodan tvorbeni obrazac kod čistoga slaganja imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je: morfološka osnova pridjeva (ili skraćena morfološka osnova pridjeva) + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = imenica. Primjeri takvoga slaganja su imenice *blagoriječ*, *živokam* i *pravolik* te *krasoznanstvo*, *krasoćut* i *krasoznanac*. Kod Babića je puno primjera za taj tvorbeni obrazac (*Ibid.* 371), primjerice navodi imenice *bjelokost*, *maloprodaja*, *brzovlak*, *novogradnja*, *sladoled*, *visoravan* i još mnoge druge.

Babić navodi da je kod čistih složenica složenih brojevnim prvom tvorbenom osnovom uvijek spojnik *-o-* (ako ga ima) onaj koji spaja osnove (*Ibid.* 372). Takav tvorbeni obrazac nije čest u drugoj polovici 19. stoljeća. Primjer za taj tvorbeni obrazac čiste složene tvorbe je imenica *jednostih*.

Što se tiče slobodnih zamjeničkih osnova, kod Babića su to zamjenice *sam* i *sav* i vezana osnova *auto-* (*Ibid.* 372). Primjer takve tvorbe imenica u drugoj polovici 19. stoljeća je imenica ženskoga roda *samovlast*. Babić ih navodi čitav niz, primjerice imenice ženskoga roda *samodisciplina*, *samohvala*, *samoizgradnja*, *samozaštita* i druge.

Složeno-sufiksalna tvorba u drugoj polovici 19. stoljeća, kao i u tvorbi suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, najčešći je tvorbeni način kod slaganja. Tvorbenih obrazaca toga tvorbenoga načina je puno različitih s različitim sufiksima, tako da je ponovno teško uspoređivati učestalost pojedinih tvorbenih obrazaca budući da je riječ o dvama sustavima.

Čest tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća sačinjavaju imenice složene od brojevne osnove, osobito brojevne osnove brojeva *jedan* i *dva*. Primjeri takve tvorbe su imenice *jednobožstvo*, *jednovlada* i *dvopjev*.

Također čest tvorbeni obrazac je sa zamjeničkom osnovom *sam*. Primjeri su imenice muškoga roda *samokup* i *samovoz*.

Pojedinačni primjer složeno-sufiksalne tvorbe je imenica *sumporovodikolužnik*, koja je složena od imenice, pridjeva i sufiksa *-ik*.

Plodan tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe u razmatranom razdoblju je složen od imenice i glagola te nultoga sufiksa. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su imenice muškoga roda *daždomjer*, *vodomet*, *zemljokaz*, *parovoz* i *zemljomjer*.

Cijeli je niz primjera toga tvorbenoga obrasca u kojem je druga tvorbeno osnova prezentska osnova glagola *pisati*. Primjeri su imenice muškoga roda *narodopis*, *knjigopis*, *kamopis*, *vodopis*, *hvalopis*, *plesopis*, *mjestopis*, *moropis*, *sjenopis* i *svjetlopis* te *brzopis* i *drevnopis*.

Kombinacija imenice i glagola s raznim sufiksima također je česta u drugoj polovici 19. stoljeća, primjerice imenice *živcobolja* i *živcoslovlje*, *zvukoslovlje* i *čovjekoslovlje*. Zatim kombinacija dviju imenica, npr. imenica srednjega roda *ćudoredje*, ali i kombinacija dvaju glagola, primjerice imenica muškoga roda *žaropek*.

Tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe sa sufiksom *-nost* realiziran je primjerice pri tvorbi imenice srednjega roda *blagosrčnost*.

Plodan je obrazac složeno-sufiksalne tvorbe sa sufiksom *-stvo* u drugoj polovici 19. stoljeća, npr. imenice srednjega roda *zemljomjerstvo* i *plohomjerstvo*.

Od priložne osnove koja predstavlja prvu tvorbeno osnovu u razmatranom razdoblju tvoreni su tako primjeri imenica muškoga roda *brzovav* i *višebroj*. Imenica muškoga roda *brzovav* jedna je od rijetkih navedenih koja se može pronaći i kod Babića (*Ibid.* 345).

Više je tvorbenih obrazaca složeno-sufiksalne tvorbe vrlo plodnim sufiksom *-je*. Rezultati takvih tvorbenih postupaka su imenice srednjega roda *zemljioslovlje*, *giboslovlje* i *krasoslovlje*.

Također, i kod ovoga načina tvorbe vrlo je plodan sufiks *-(a)c*. Primjeri iz druge polovice 19. stoljeća su imenice muškoga roda kao npr. *kipoborac* i *krasoslovac*.

Rjeđi je tvorbeni obrazac složeno-sufiksalne tvorbe u drugoj polovici 19. stoljeća složen od morfoloških osnova imenice i pridjeva te nultoga sufiksa, primjer takve tvorbe je imenica muškoga roda *ljudomil*.

Babić složeno-sufiksalsnu tvorbu navodi kao čest tvorbeni način (pogotovo u odnosu na čisto slaganje) (*Ibid.* 46, 78). Primjera imeničkih tvorenica složenih složeno-sufiksalsnom tvorbom navodi jako puno. Samo neke od njih su imenice *ženomrzac*, *rukopis*, *suncokret*, *gologlav*, *pivopija*, *ljubomora* i još mnoge druge. Zanimljivo je da je većina tvorenica, koje nisu zaživjele u uporabi, složena na isti tvorbeni način koji će Babić u idućem stoljeću sustavno popisati i opisati u okviru tvorbenoga sustava hrvatskoga standardnoga jezika.

Prefiksalsno-složena tvorba u hrvatskom je jeziku najslabije plodan tvorbeni način kako u drugoj polovici 19. stoljeća, tako i u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Primjer toga tvorbenoga načina je imenica srednjega roda *neznabožtvo*. Jedini je to primjer prefiksalsno-složene tvorbe imenica pronađen u izvorima. I Babić ističe slabu plodnost toga tvorbenoga načina (*Ibid.* 557).

Primjer srašćivanja imenica u izvorima nije pronađen. Babić za primjere srašćivanja imenica navodi primjerice *blagdan*, *Očenaš*, *Zdravomarija* (*Ibid.* 46–47) i navodi da taj tvorbeni način također nije plodan te da su mnoge riječi koje su nekoć tako nastale obično netvorbene na sinkronijskoj razini.

7.2. Tvorba pridjeva

Babić navodi da je tvorba pridjeva s obzirom na načine tvorbe i na više raznovrsnih tvorbenih elemenata i obrazaca vrlo složena, ali je kao i kod imenica najčešći tvorbeni način čista sufiksalna tvorba, a u tom načinu tvorbe sudjeluje 160 sufikasa (*Ibid.* 381–382).

Cijeli je niz pridjeva izveden čistom sufiksalsnom tvorbom u drugoj polovici 19. stoljeća tvorbenim obrascem: prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)n* s nepostojanim *a* = opisni pridjev. Primjeri takve čiste sufiksalsne tvorbe su opisni pridjevi *pripazan*, *razsudani*, *trpan*, *povratani* i *sklapani*.

Također, puno je primjera čiste sufiksalsne tvorbe nastale tvorbenim obrascem: morfološka osnova imenice + sufiks *-(a)n* s nepostojanim *a* = opisni pridjev. Primjeri takve tvorbe su opisni pridjevi *šarani*, *predmetani*, *obličani*, *podmetani* i *jakostani*.

Babić navodi sufiks *-(a)n* plodnim sufiksom pri tvorbi pridjeva, ali također ističe da je za neke pridjeve teško utvrditi jesu li tvoreni sufiksom *-(a)n* ili sufiksom *-ni* te imaju li prema tome opisno ili odnosno značenje (*Ibid.* 432).

U izvorima se nalazi i tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe pridjeva: brojeva osnova + sufiks *-ot(a)n* = pridjev. Tim je tvorbenim obrascem izveden opisni pridjev *prvotani*. Babić taj sufiks promatra kao dio sufiksa *-(a)n* (*Ibid.* 458).

Plodan je tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe kod izvođenja pridjeva sufiksom *-en* u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova imenice + sufiks *-en* = opisni pridjev. Tim su tvorbenim obrascem izvedeni opisni pridjevi *krasoznanstveni*, *nadžuvstveni*, *silarstveni* i *čudoredstveni*. Babić navodi da je sufiks *-en* čest sufiks u tvorbi pridjeva, ali da se značenje nekih pridjeva podudara sa značenjem pridjeva sa sufiksom *-(a)n* (*Ibid.* 447, 450–451).

Izrazito plodan tvorbeni obrazac čiste sufiksalsne tvorbe pridjeva je: morfološka osnova imenice + sufiks *-skī=* odnosni pridjev. Primjer takve tvorbe je odnosni pridjev *sitničarski*. Taj

je sufiks, prema Babiću, jedan od najplodnijih i u rječotvorju suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika (*Ibid.* 54, 398).

Tvorbeni obrasci čiste sufiksalne tvorbe pridjeva u razmatranom razdoblju koje još valja spomenuti su: prezentska osnova glagola + sufiks *-ah(a)n* = opisni pridjev i nešto plodniji tvorbeni obrazac u izvođenju pridjeva čistom sufiksalmom tvorbom: prezentska osnova glagola + sufiks *-ljiv* = opisni pridjev. Primjeri tih tvorbenih obrazaca čiste sufiksalne tvorbe su pridjevi *ćutahan* i *ćutljiv*.

Babić ističe kako je sufiksom *-ah(a)n* izvedeno tek petnaestak pridjeva, a da se češće rabi samo pridjev *živahan*, ostale koje navodi su primjerice pridjevi *dobrahan*, *punahan*, *lagahan*, *malahan* i *uzahan* (*Ibid.* 496). Kod Babića sufiks *-ljiv* kada dolazi iza prezentske osnove označava mogućnost, primjer su pridjevi *bodljiv*, *kradljiv*, *lomljiv* i drugi (*Ibid.* 474).

Čista prefiksalna tvorba čest je tvorbeni način izvođenja pridjeva. Najplodniji tvorbeni obrazac čiste prefiksalne tvorbe pridjeva u drugoj polovici 19. stoljeća je: prefiks *ne-* + cjeloviti pridjev = opisni pridjev. Primjer toga tvorbenoga obrasca čiste prefiksalne tvorbe je opisni pridjev *neznan* tvorbenoga značenja 'koji nije znan', a danas se koristi i sinonimni pridjev *nepoznat*.

Babić prefiksom *ne-* tvori odnosne pridjeve prefiksalmom tvorbom. Sa značenjskoga aspekta negira se osnovno značenje opisnih pridjeva i to je čest tvorbeni način u tvorbi pridjeva u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Kao primjere Babić navodi pridjeve *nečitak*, *neslan*, *nepismen*, *neslužben*, *nelijep* ili *nepošten* (*Ibid.* 446, 473).

Još je jedan tvorbeni obrazac, nešto slabije plodan od prethodnoga u drugoj polovici 19. stoljeća: prefiks *a-* + cjeloviti pridjev = opisni pridjev. Primjer toga tvorbenoga obrasca je pridjev *akataelektičan*. Babić navodi da je samo prefiks *ne-* u tvorbi pridjeva plodan prefiks u čistoj prefiksalmoj tvorbi, dok je prefiks *a-* neplodan, sinoniman je prefiksima *bez-* i *ne-* i dolazi na pridjeve stranoga podrijetla, primjerice *adinamičan*, *alogičan*, *amoralan*, *anormalan*, *apolitičan* i slično (*Ibid.* 472).

U drugoj polovici 19. stoljeća plodan tvorbeni obrazac prefiksalmno-sufiksalne tvorbe pridjeva je prefiks *po-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-(a)n* = opisni pridjev. Primjer takve tvorbe je pridjev *pobožan*.

Također, plodan je tvorbeni obrazac: prefiks *bez-* + morfološka osnova imenice + nulti sufiks = opisni pridjev. Primjeri toga tvorbenoga obrasca prefiksarno-sufiksarne tvorbe su pridjevi *bezbrad*, *bezčjen*, *bezimen* te pridjevi *bezvez*, *bezzub* i *bežil*.

Kod Babića najplodniji obrazac prefiksarno-sufiksarne tvorbe sadrži prefiks *bez-* i sufiks *-(a)n*. Navodi tako pridjeve *besciljan*, *bespravan*, *besputan*, *besraman* i *bestidan*.

U suvremenom hrvatskom književnom jeziku prefiksarno-sufiksarni način tvorbe prefiksom *po-* nešto je plodniji, primjerice *pobočan*, *pobožan*, *pomodan*, *povoljan* ili *površan*. Babić (*Ibid.* 460–461, 468), još ističe da je prefiksarno-sufiksarnom tvorbom nultim sufiksom izvedeno znatno manje pridjeva te također navodi primjere pridjeva *bescjen*, *bezbrad*, *bezzub* i *bezimen*.

Plodan je tvorbeni obrazac čiste složene tvorbe pridjeva u drugoj polovici 19. stoljeća: morfološka osnova pridjeva + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = opisni pridjev. Čistim je slaganjem tako tvoren opisni pridjev *bjelodan*.

Drugi je plodan tvorbeni obrazac: slobodna zamjenička osnova + spojnik *-o-* + cjeloviti pridjev = opisni pridjev. Primjer takve tvorbe je opisni pridjev *samopravan*.

U analiziranoj građi navodi se i tvorbeni obrazac: morfološka osnova imenice + spojnik *-o-* + cjelovita imenica = opisni pridjev. Čistim je slaganjem tako tvoren pridjev *čudolik*.

U složenoj tvorbi opisnih pridjeva, Babić (*Ibid.* 500–501) navodi kao plodnije složenice složene riječima *vele-* i *visoko-*, primjerice *velečasni*, *velelijep*, *velemožni*, *velepoštovan*, *veleučan*, *velevrijedan* i *visokokaloričan*, *visokokvalificiran*, *visokoosjetljiv*, *visokoproduktivan*, *visokoučen* i druge.

Kod Babića je složeno-sufiksarnom tvorbom izveden velik broj pridjeva, najčešće spojnikom *-o-*, a često i nultim sufiksom, primjer su pridjevi *cvrenokos*, *debelovrat* i *četveronog* (*Ibid.* 466).

U drugoj polovici 19. stoljeća plodan je tvorbeni obrazac: skraćena morfološka osnova pridjeva + spojnik *-o-* + prezentska osnova glagola + sufiks *-(a)n* = opisni pridjev. Primjeri takve složeno-sufiksarne tvorbe su opisni pridjevi *krasoćutan* i *bogoljuban*.

Pridjev *ćudoredan* moguće je analizirati na način: morfološka osnova imenice + spojnik -o- + morfološka osnova imenice + sufiks -(a)n = opisni pridjev. Uz taj primjer, istim je tvorbenim obrascem složen pridjev *suncosriedan*.

Primjeri prefiksarno-složene tvorbe pridjeva u izvorima nisu pronađeni, a ne nalazi ih se ni kod Babića.

Srašćivanjem, kao slabije plodnim tvorbenim načinom, složeni su u drugoj polovici 19. stoljeća pridjevi *bogumio* i *bogumrzak* te pridjev *samsvoj*. Tvorbeni obrazac tvorbenoga načina kojim su izvedeni pridjevi *bogumio* i *bogumrzak* je: imenica u dativu + pridjev = opisni pridjev.

Primjer pridjeva nastaloga srašćivanjem od zamjenice i pridjeva je pridjev u obliku muškoga roda *samsvoj*.

Babić (*Ibid.* 472) također navodi nekoliko pridjeva koji su nastali tvorbenim načinom srašćivanjem imenice u određenom padežu i pridjeva, to su pridjevi *boguugodan*, *hvalevrijedan*, *zlurad* i *bogomdan*.

Također navodi složenice od priloga i pridjeva koje se mogu smatrati sraslicama, primjerice *blagonaklon*, *čistosrdačan*, *tamnozelen*, *pravovaljan*, *raznoražni*, *punovaljan* i drugi (*Ibid.* 472).

7.3. Tvorba glagola

Kod Babića 61 sufiks sudjeluje u nekom obliku sufiksarne tvorbe glagola, od kojih ih je plodno 19 (*Ibid.* 503). Plodan tvorbeni obrazac kod čiste sufiksarne tvorbe glagola u drugoj polovici 19. stoljeća je: morfološka osnova imenice + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su *korjeniti* i *značiti*.

Taj tvorbeni obrazac sufiksarne tvorbe od imenice sa sufiksom *-iti* i Babić (*Ibid.* 504) navodi kao plodan.

Također plodan tvorbeni obrazac kod čiste sufiksarne tvorbe glagola u drugoj polovici 19. stoljeća jest: morfološka osnova imenice + sufiks *-ovati* = glagol VI. vrste. Primjeri toga tvorbenoga obrasca su glagoli *rukovati*, *brojkovati* i *sirotovati*.

Rijedak pak tvorbeni obrazac u analiziranoj građi je: uzvik + sufiks *-kati* = glagol V. vrste. Primjer takve sufiksarne tvorbe je glagol *ajmekati*. Babić (*Ibid.* 514–515) navodi da se glagoli od usklika tvore između ostaloga i sufiksom *-kati*, a kao primjere navodi *ukati*, *nijekati*, *cijukati*, *pijukati* i tako dalje.

Čest je tvorbeni obrazac čiste prefiksarne tvorbe svršenih glagola u drugoj polovici 19. stoljeća: prefiks *na-* + cjeloviti glagol = glagol. Primjer takve tvorbe je glagol *nahitati*.

Babić (*Ibid.* 536) navodi da je prefiksarna tvorba najčešći tvorbeni način kod tvorbe glagola te da je tim načinom tvoreno više od polovice svih glagola. Dalje navodi 28 prefikasa od kojih se tvore glagoli među kojima je i spomenuti prefiks *na-*.

Prefiksarno-sufiksarna tvorba glagola je slabije plodan tvorbeni način. Zbog složenoga prefiksa *o-bez-* zanimljiv je tvorbeni obrazac: prefiks *o-bez-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste. U razmatranoj građi na taj su način izvedeni glagoli IV. vrste *obezumiti*, *obezčastiti*, *obeznaditi se*, *obezpametiti* i *obezuspješiti*.

Babić (*Ibid.* 557) navodi slabije plodan tvorbeni obrazac u kojem sudjeluju dva prefiksa *o-* i *bez-*, a primjer takvoga svršenoga glagola IV. vrste koji je danas slabije poznat jest *obezumiti* s tvorbenim značenja 'učiniti koga bez uma'. Glagol je to koji nije zaživio i zapravo se može reći da se ne koristi. Srodnoga značenja je svršeni glagol IV. vrste *izbezumiti* koji se rabi u današnje vrijeme. Tvorbeno značenje toga glagola je također 'ostati bez uma', a izveden je od dvaju prefikasa *iz-* i *bez-*.

Još je jedan zanimljiv, ali rijedak tvorbeni obrazac prefiksarno-sufiksarne tvorbe u razmatranoj građi: prefiks *po-* + morfološka osnova imenice + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste. Primjer toga tvorbenoga obrasca je svršeni glagol IV. vrste *poosobiti*.

Sukladan primjer tvorbenoga načina prefiksarno-sufiksarne tvorbe je tvorbeni obrazac: prefiks *po-* + morfološka osnova pridjeva + sufiks *-iti* = glagol IV. vrste. Tako je tvoren svršeni glagol IV. vrste *poobćiti*.

Može se zaključiti da neovisno o plodnosti pojedinoga tvorbenoga obrasca i tvorbenoga formanta, glagoli koji su ponuđeni u drugoj polovici 19. stoljeća kao značenjski ekvivalenti posuđenih glagola, jednostavno nisu zaživjeli u uporabi.

7.4. Rubni tvorbeni načini

Rubni tvorbeni načini slabije su zastupljeni u rječotvorju druge polovice 19. stoljeća s iznimkom preobrazbe, i to najčešće preobrazbe glagolskoga priloga sadašnjega u pridjev, npr. *sjedeći čovjek, trčeća djeca* itd.

Rjeđi su drugi primjeri preobrazbe kao što je npr. preobrazba pridjeva *šarovit* u imenicu muškoga roda u značenju 'barok'.

Drugi je primjer imenica muškoga roda *domaći* koja je nastala poimeničenjem pridjeva. Srodan je primjer imenica muškoga roda *maleći*, a tvorena je preobrazbom kao rubnim tvorbenim načinom od pridjeva *maleći*.

Babić (*Ibid.* 52, 313, 346, 413) kao primjere nastale poimeničenjem pridjeva navodi imenice *mlad* i *ravan*, zatim pridjeve *ukleti* i *krezubi*, imenicu *cijelo* te imenice *Hrvatska*, *Slovačka*, *Francuska* i druge.

7.5. Sekundarna tvorba

Primjeri sekundarne tvorbe nisu česti ni u Babićevoj *Tvorbi*, ali ni u drugoj polovici 19. stoljeća.

Imenice za koje možemo napomenuti da su nastale i sekundarnom tvorbom u razmatranom razdoblju su:

dohod // dohodak
drvara // drvarnica.

Primjeri pridjeva koji su nastali sekundarnom tvorbom u drugoj polovici 19. stoljeća su:

bezlik // bezličan
mali // maleći.

Babić navodi da sekundarnom tvorbom nastaju tvorenice kojima je značenje isto kao i osnovnoj riječi (*Ibid.* 44). Kao primjere navodi:

tren // trenutak
bus // busen
nesvijest // nesvjestica
mlak // mlačan
lasta // lastavica
žerava // žeravica
Bokelj // Bokeljac
epileptik // epileptičar
suprug // supružnik.

7.6. Tvorba polusloženica

U razmatranoj građi veći je broj primjera riječi koje su napisane kao polusloženice, ali je pitanje jesu li se u govoru sve tako realizirale, npr.

jedankrat-jedan, jedanput-jedan, namjestnik-kralj, pjesnik-samouk 'narodni pjesnik', mrav-radilac, kamen-rubnjak, snieg-sušac, stup-spomenik.

Babić (*Ibid.* 47, 370, 416, 567) navodi da su polusloženice dvije riječi združene u jednu cjelinu tako da gube neke gramatičke osobine, a svaka zadržava svoj naglasak, uglavnom i značenje. Kao primjere navodi polusloženice:

rak-rana, lovor-vijenac, spomen-ploča, izvor-voda, remek-djelo, spomen-dom, spomen-ploča, zatim francusko-njemački, vojno-politički te pošto-poto i više-manje.

8. Zaključak

Već je spomenuto da se vitalnost pojedinoga jezika, a posebice književnoga jezika mjeri mogućnošću toga jezika da tvori nove riječi na temelju postojećih. Cilj istraživanja koje je provedeno za potrebe ovoga rada bio je dati sustavan pregled nastanka stilski obilježenih tvorenica na sinkronijskoj razini koje su zastupljene u književnom jeziku druge polovice 19. stoljeća, a koje nisu zaživjele u uporabi i umjesto kojih se i danas rabe posuđenice.

Tomu je prethodila analiza zastupljenosti rječotvorja u hrvatskim gramatikama od ilirizma do kraja 19. stoljeća kojemu je pristupljeno prema izboru gramatika Sande Ham u monografiji *Povijest hrvatskih gramatika* (2006.), a preuzeta je i njezina podjela na slovnice zagrebačke filološke škole i na gramatike hrvatskih vukovaca. U analiziranim gramatikama tvorba riječi zastupljena je u nekoj mjeri u *Ilirskoj slovnici* Vjekoslava Babukića (1854.) u opsežnom dijelu *Rečoslovlje* (uz etimologiju i morfologiju), zatim kod Antuna Mažuranića tek u 3. i 4. izdanju u *Slovnici Hèrvatskoj za gimnazije i realne škole, Dio I. Rečoslovlje* (1859., 1869.), u *Slovnici hèrvatskoj za srednja učilišta* (1871.) te u *Slovnici za četvrti razred katoličkih glavnih učionah u carevini austrijskoj* (1862.), također u *Slovnici hèrvatskoj za srednja učilišta* (1871., 1876.) te u 3. izdanju *Slovnice za četvrti razred katoličkih glavnih učionah u carevini austrijskoj* (1862.) Adolfa Vebera, u gramatici Ivana Danila *Grammatica della lingua illirica* (1855.), u slovnicama Frana Volarića *Ilirska slovnica za početne učionice* (1852., 1854.), zatim kod Dragutina Antuna Parčića u *Grammatica della lingua slava (illirica)* (1978.) te kod Tome Maretića u *Gramatici i stilistici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* (1899.).

Rječotvorje nije obrađeno u gramatikama Vjekoslava Babukića (1836.), Antuna Mažuranića (1839., 1842.), Adolfa Vebera (1859., 1862.), Rudolfa Frölicha Veselića (1840., 1847., 1850.), Ilije Rukavine Ljubačkoga (1843.), Lavoslava Fürholzer (1850.), Vinka Pacela (1860., 1865.), Andrije Stazića (1855.) i Mirka Divkovića (1879., 1895., 1898.).

Komparativnom i kvalitativnom obradom podataka može se zaključiti da se rječotvorje u gramatikama obrađuje tek od 1852. godine, ali kod mnogih autora nije obrađeno ni u gramatikama budućega razdoblja.

Zapravo nastankom novih riječi povećala se potreba za sustavnim obrađivanjem rječotvorja kao dijela jezikoslovlja koji treba biti zastupljen u gramatikama. Prema tome, rječotvorje će kao jezikoslovna disciplina u gramatikama dobiti zasluženno mjesto tek u stoljeću kasnije.

Istraživanja tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku, izuzev onih Stjepana Babića, najvećim su se dijelom (ali ne isključivo) usmjeravala na tvorbu riječi pojedinih autora, na tvorbu riječi određenih govornih područja i struka ili na pojedini tvorbeni način u rječotvorju.

Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku Stjepana Babića (1986., 1991., 2002.) prvi je i jedini dosad objavljen cjeloviti pregled tvorbe riječi u suvremenom hrvatskom književnom jeziku u cjelini.

Od suvremenih cjelovitijih pristupa rječotvorju treba istaknuti *Hrvatski rječotvornik* (2011.) Ivana Branka Šamije koji, kako sam ističe, za svrhu ima pokazati tvorbeni potencijal hrvatskoga jezika.

Važan je prinos istraživanju rječotvorja dala Eugenija Barić nizom objavljenih radova, primjerice o mocijskoj tvorbi (1987., 1988., 1989.), o problemu polusloženica (1976.), o tvorenicama s elementom *sve-* (1984.), o imeničkim složenicama neprefiksalne i nesufiksne tvorbe (1980.), ali je i obradila rječotvorje u *Hrvatskoj gramatici* skupine autora (1995.).

Velik je broj jezikoslovaca koji su objavili radove o pojedinim dijelovima rječotvorja, između ostaloga i Stjepan Babić koji je tako primjerice objavio radove o iterativizaciji glagola (1978.), o mocijskoj tvorbi (1980.), o spornom sufiksu *-telj* (1968.), o tvorbi riječi sa sufiksima *-ina* (1981.), o sinkroniji i dijakroniji u tvorbi riječi (1989.), o vrstama riječi i preobrazbi (1988.) i o etimologiji i tvorbi riječi u etimološkim rječnicima (1985.).

Problem mocijske tvorbe obrađivala je i Milica Mihaljević (2013.), Marijana Horvat i Barbara Štebih Golub (2012.) analizirale su rječotvorbene procese u hrvatskim dopreporodnim gramatikama, a Stanko Žepić pisao je o samoj tvorbi riječi (1969.) i o izvedenicama sa sufiksima za tvorbu mjesnih imenica (1970.).

Barbara Štebih Golub u suautorstvu s Kristianom Lewisom pisala je o tvorbi riječi i reklamnom diskursu (2014.). Ana Mikić Čolić i Maja Glušac analizirale su polisemiju sufikasa u hrvatskom jeziku (2020.), Mikić Čolić je proučavala i semantičku tvorbu (2017.) te tvorbu glagolskih neologizama (2015.), Branka Tafra i Petra Košutar obradile su rječotvorbene obrasce (modele) u hrvatskom jeziku (2009.), o nazivlju u tvorbi riječi pisao je Branko Kuna (2006.), a proučavao je i tvorbu riječi u hrvatskom jeziku u 20. stoljeću (2009.).

Branimir Belaj značenjski je analizirao hrvatski glagolski prefiks *raz-* (2004.), a Mate Hraste pisao je o značenju i uporabi imenica na *-ište* (1957.). Valentin Putanec proučavao je

funkcionalnost sufiksa *-aći* (1978.), a Tomislav Trezner glagolske imenice na *-nje* (1970.). Vinko Friščić proučavao je tvorbu pridjeva hrvatskim dometcima od imenica latinskoga i grčkoga podrijetla (1969.), Ana Mikić Čolić proučavala je miješanje hrvatskih i stranih riječi pri tvorbi novih riječi (2015.), a Amir Kapetanović raspravlja o tvorbenim uzorcima imeničkih složenica u hrvatskom jeziku (2007.).

Sanja Vulić objavila je čitav niz radova o rječotvorju u pojedinim hrvatskih pisaca iz različitih razdoblja (i onih koji pišu lokalnim idiomima, ali i onih koji pišu književnim jezikom). Neke od tih radova objavila je u suautorstvu s Gordanom Laco. Vulić je također pisala o tvorbi riječi u gradišćansko-hrvatskim idiomima, od samoga odnosa tvorbe riječi prema drugim granama jezikoslovlja, do prikaza tvorbenih načina i rubnih tvorbenih načina pojedinih vrsta riječi, a napisala je i prilog izradbi kontrastivne gramatike gradišćansko-hrvatskoga književnoga jezika i suvremenoga književnoga jezika na primjeru tvorbe riječi (2004.).

Od 80-ih godina prošloga stoljeća pa nadalje objavljuju se npr. radovi o rječotvorju nazivlja pojedinih struka. Neda Borić je analizirala tvorbene načine u hrvatskom nazivlju arhitekture i urbanizma s osobitim obzirom na značenje (2020.), Milica Mihaljević proučavala je tvorbene obrasce (modele) u novom hrvatskom tehničkom nazivlju (2001.), Vlatka Štimac Ljubas pisala je o sufikslnim tvorenica u tvorbi modno-odjevnih naziva (2011.), Milica Mihaljević i Ermina Ramadanović analizirale su tvorbene načine u nazivlju, a posebno su se osvrnule na odnos među složenicama bez spojnika *-o-*, sraslicama i riječima tvorenim prefiksoidima (2006.). Anuška Štambuk u svojim se radovima bavila tvorbom elektroničkoga nazivlja (1999., 1984.).

Svaki je od tih radova doprinos cjelokupnomu proučavanju rječotvorja, ali je, ako se sagleda u širini, zapravo u odnosu na neke druge jezikoslovne discipline, rječotvorje prilično zanemareno. U tome se može tražiti dijelom razlog nekorištenja tvorbenoga potencijala hrvatskoga jezika, pogotovo kada je riječ o preuzimanju posuđenica iz stranih jezika (najčešće iz engleskoga jezika) u novije vrijeme.

U radu je, po uzoru na Babićevu *Tvorbu riječi*, opisno-analitički opisana tvorba imenica, pridjeva, glagola i priloga. Za analizu su izabrane stilski obilježene i slabije poznate riječi iz rječničkoga blaga druge polovice 19. stoljeća koje nisu zaživjele u današnjem suvremenom hrvatskom književnom jeziku, a dane su kao ekvivalenti za posuđenice koje se i danas koriste. Odstupanje od Babićeva pristupa tvorbi riječi učinjeno je u pristupu čistoj prefikslnoj tvorbi, koja se razmatrala kao dio izvođenja, prema modelu Sanje Vulić (2003., 2007.).

Nakon narodnoga preporoda hrvatska književna i znanstvena produkcija 2. polovice 19. stoljeća ubrzano se razvija, što je utjecalo na razvoj jezika. U to doba i terminologija postupno doživljava svoj uzlet, a tvorbom novih riječi obogaćen je hrvatski književni jezik.

Kao temeljni izvori za istraživanje korišteni su rječnici objavljeni u 2. polovici 19. stoljeća, konkretno *Němačko-ilirski slovar* (1842.) Ivana Mažuranića i Jakova Užarevića, zatim dva rječnika Dragutina Antuna Parčića *Rječnik ilirsko-talijski, polag najnovijih izvorah* (1858.) i *Rječnik talijansko-slovinski (hrvatski)* (1887.) te rječnici Bogoslava Šuleka *Němačko-hrvatski rječnik* (1860.) i *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja, osobito za srednja učilišta* (1874.–1875.).

Autore rječnika toga doba zapravo možemo s pravom smatrati začetnicima tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku koji su svojim djelima postavili temelje za razvoj hrvatskoga književnoga jezika kakav nam je danas poznat, elastično stabilan koji se i dalje, u nešto manjoj mjeri, razvija (ili bolje rečeno mijenja, ali ne u dobrom smjeru).

U radu je analizirana tvorba riječi na sinkronijskoj razini. Izbor načina na koji je provedena tvorbena analiza objašnjen je na početku rada. U obzir su uzete tvorbene motivirane riječi na sinkronijskoj razini, dok tvorbene nemotivirane riječi nisu analizirane jer nisu predmetom ovoga rada.

Prikupljenoj građi iz navedenih rječnika pristupljeno je opisno-analitički s naglaskom na tvorbenu analizu izabranih tvorenica, među kojima je veći broj stilski obilježenih riječi. Izabrana građa temelji se na stilski obilježenim tvorbena motiviranim riječima koje su u drugoj polovici 19. stoljeća ponuđene kao značenjski ekvivalenti za posuđenice koje su se u to doba koristile ili se rabe danas. U razmatranom su pak razdoblju ponuđene tvorbene motivirane hrvatske riječi sa sastavnicama praslavenskoga podrijetla.

Napravljeno je svojevrsno razlikovno rječotvorje druge polovice 19. stoljeća u odnosu na suvremeno stanje u hrvatskom književnom jeziku. Tvorenice iz druge polovice 19. stoljeća izvedene su i složene od hrvatskih riječi kojima podrijetlo možemo tražiti u praslavenskom dobu. Navedene tvorenice iz druge polovice 19. stoljeća slabije su zaživjele u razdoblju koje je slijedilo ili nažalost uopće nisu zaživjele u uporabi u hrvatskom književnom jeziku. Tvorbena analiza tih tvorenica provedena je na primjerima izvođenja i slaganja imenica, pridjeva i glagola.

Znanstvenim pristupom i obradom izvora analizirane su stilski obilježene tvorenice iz druge polovice 19. stoljeća i analizirana je plodnost tvorbениh elemenata i načina na koji su te tvorenice nastale.

Pristup analiziranoj građi uključivao je kvalitativnu obradu podataka, također komparativnu i opisno-analitičku obradu te analizu i sintezu spoznaja dobivenih istraživanjem. Cjelovita analiza i sinteza isključivo je temeljena na konkretnim primjerima tvorbeno motiviranih, stilski obilježenih riječi iz književnoga jezika druge polovice 19. stoljeća.

Najčešći tvorbeni način pri tvorbi u drugoj polovici 19. stoljeća je, kao uostalom i u rječotvorju suvremenoga književnoga hrvatskoga jezika, čista sufiksalna tvorba. Već iz samoga izbora primjera razvidno je da je sufiksalna tvorba dominantan tvorbeni način, ponajprije zbog jednostavnosti nastanka novih riječi. Zbog toga je najviše primjera takvoga tvorbenoga načina i analize njegovih tvorbenih obrazaca i primjera. Kod izvođenja najviše je analiziranih tvorenica izvedenih čistom sufiksalsnom tvorbom, dok je u tvorbenom načinu slaganja najčešći tvorbeni postupak složeno-sufiksalna tvorba. Iznimka je tvorba glagola u kojoj je više od polovice glagola izvedeno čistom prefiksalsnom tvorbom. Prefiksarno-složena tvorba najslabije je plodan tvorbeni način, kako u rječotvorju suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, tako i u rječotvorju druge polovice 19. stoljeća. Sukladno je i sa sračivanjem za koje nisu pronađeni primjeri u izvorima iz druge polovice 19. stoljeća.

Od rubnih je tvorbenih načina nešto više primjera preobrazbe, točnije poimeničenja kao dijela preobrazbe. Ostali su rubni tvorbeni načini slabije plodni u drugoj polovici 19. stoljeća.

Komparativnom analizom i kvalitativnom obradom podataka može se utvrditi da je u drugoj polovici 19. stoljeća dobro korišten tvorbeni potencijal hrvatskoga jezika. Međutim, mnoge od tada u jeziku uspostavljenih tvorenica nisu ostale u uporabi i nisu postupno istisnule posuđenice.

Velik je broj posuđenica koje se i danas koriste, a umjesto njih su se u drugoj polovici 19. stoljeća koristile ili su se nastojale koristiti tvorbeno motivirane riječi načinjene od sastavnica koje su hrvatske riječi praslavenskoga podrijetla.

Neki od primjera ponuđenih tvorenica su:

razsudnost // kritičnost, umnost // inteligencija, mrzkoća // antipatija, čovječtvo // humanizam, knjižtvo // literatura, tumačtvo // hermeneutika, pridjevak // epitet, priličak // model, doumak // silogizam, vrtak // vida, odvodnica // arterija, biljar // botaničar, novčar // bankar, vremenar // meteorolog, pismar // arhivist, umar // racionalist, usudar // fatalist, crtar // dizajner, samoživstvo // egoizam, mjerstvo // geometrija, vjetrenjak // ventilator, zanešenik // entuzijast, zemljokaznik // atlas, crtežnik // mapa, razkolnik // separatist,

zaglava // depozit, bjeloš // albin, cvjetana // flora, različje // kontrast, grboslovlje // heraldika, djelaonica // atelje, trupnica // pijedestal, djelovalo // reagens, jednačilo // regulator, žalostinka // elegija, stvarina // produkt, stobina // habitat, razlučba // analiza, razjasnitba // deklaracija, zadušje // fondacija, blagoriječ // eufemizam, jednovlada // monarhija, kamopis // litografija, plesopis // koreografija, zvukoslovje // akustika, igropjev // opera, krasoslovje // beletristika, neznabožtvo // ateizam, suncosriedan // heliocentričan.

Nakon analize plodnosti tvorbenih obrazaca, tvorbeni obrasci stilski obilježeni riječi koje uglavnom nisu zaživjele u uporabi uspoređeni su s istim i sukladnim tvorbenim obrascima kod Stjepana Babića (2002.) budući da je riječ o jedinom cjelovitom i sustavnom prikazu rječotvorja suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika.

Usporedbom se željelo utvrditi zbog čega tvorenice iz druge polovice 19. stoljeća nisu zaživjele i u današnje vrijeme koriste se posuđenice za koje su u razmatranom vremenskom razdoblju načinjene tvorenice od hrvatskih riječi praslavenskoga podrijetla.

Također, usporedbom rječotvorja druge polovice 19. stoljeća s rječotvorjem suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika dan je pregled iskorištenosti jezičnoga bogatstva hrvatskoga jezika te je prikazana jezična mogućnost rječotvorja i tvorbeni potencijal hrvatskoga jezika, ali i raščlamba sličnosti i razlika u samim tvorbenim postupcima.

Rječotvorje druge polovice 19. stoljeća u znatnoj se mjeri može usporediti s tvorbenim obrascima iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika. Tvorbeni postupci uglavnom su isti. Tvorbeni obrasci razmatranoga razdoblja također su uglavnom isti.

Kao primjer mogu poslužiti imenice tvorene sufiksom *-ost* koji se u suvremenom hrvatskom književnom jeziku smatra plodnim tvorbenim formantom, osobito kada se nove riječi izvode od pridjevnih osnova. Stjepan Babić navodi primjere *ljudskost, muškost, ženskost, gadost, mrzost, agresivnost, književnost, čitljivost, bahatost, darovitost, budućnost*. U razmatranoj pak građi iz druge polovice 19. stoljeća sukladni su primjeri *bokatost, skladnost, razsudnost, predmetnost, trpnost, umnost, nevezanost, mrzkost, bezznačajnost, podmitljivost, istoimenost i ćudorednost*. Te su imenice u drugoj polovici 19. stoljeća izvedene od pridjeva koji su i danas u uporabi u hrvatskom jeziku pa stoga čudi da se umjesto većine ponuđenih imenica i dalje rabe posuđenice *harmonija, kritičnost, objektivnost, psivnost, inteligencija, asidenton, antipatija, korupcija, homonimija*, a ponuđene hrvatske tvorenice nisu zaživjele.

Sukladni primjeri mogu se navesti i pri tvorbi pridjeva, npr. sufiksom *-(a)n*. Iako Babić navodi da je za neke pridjeve teško utvrditi jesu li tvoreni sufiksom *-(a)n* ili sufiksom *-ni* te

prema tome imaju li opisno ili odnosno značenje, taj je tvorbeni način izvođenja i sufixs *-(a)n* plodan i u suvremenom hrvatskom književnom jeziku i u drugoj polovici 19. stoljeća. Primjeri toga tvorbenoga načina iz druge polovice 19. stoljeća su *pripazan, razsudan, trpan, povratan, sklapan, šaran, predmetan, obličan, uzdužan* i *jakostan*. Od navedenih tvorenicu u uporabi u suvremenom hrvatskom književnom jeziku zadržala se samo tvorenicu *uzdužan*, a umjesto ostalih i dalje rabimo posuđene pridjeve *kontrolan, kritičan, pasivan, periodičan, kompatibilan, kromatičan, objektivan* i *formalan*.

Polazna pretpostavka da je u književnom jeziku druge polovice 19. stoljeća bilo više nego danas tvorbeno motiviranih riječi koje su tvorene od hrvatskih riječi praslavenskoga podrijetla, a koje nisu zaživjele u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, ili su se s vremenom izgubile, pokazala se točnom. U novije vrijeme velik je broj posuđenica, najviše iz engleskoga jezika, koje svakodnevno ulaze u hrvatski jezik, a tvorbeni potencijal koji hrvatski jezik ima ili se uopće ne iskorištava, ili vrlo slabo.

Danas je taj postupak ulaska novih posuđenica u jezik ubrzaniji od prošlih vremena, uglavnom zbog utjecaja medija i dostupnosti podataka. Posuđenice, umjesto kojih su autori rječnika iz druge polovice 19. stoljeća, na čelu s Bogoslavom Šulekom, ponudili rječotvorbena rješenja, većim se dijelom i danas koriste, ali za razliku od druge polovice 19. stoljeća, danas su pokušaji da se ponudi hrvatska riječ minimalni i često izvrgnuti ruglu.

Metodološki postupci na kojima se temeljilo istraživanje, a koji su kao zadatak imali osvijetliti ulogu tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku toga razdoblja, analitički su interpretativni, komparativni i deskriptivni. Znanstveni doprinos istraživanja upotpunio je i osvijestio dosadašnje spoznaje o ulozi tvorbe riječi u 2. polovici 19. stoljeća, a usto jednim dijelom odredio njezinu ulogu u formiranju onodobnoga hrvatskoga književnoga jezika te posredno i književnoga jezika kasnijih razdoblja.

Analizirana građa znatnim je dijelom pokazala i tvorbeni potencijal hrvatskoga književnoga jezika. Potvrđena je teza da je rječotvorje u razmatranom razdoblju imalo važnu ulogu u formiranju leksika hrvatskoga književnoga jezika.

9. Abecedni popis izabраниh primjera s izvorima

A

absolutizam (Šulek, 1990: 8)¹⁷

adresant (Šulek, 1990: 17)

Afričanin (Šulek, 1990: 19)

afričanski (Šulek, 1990: 19)

Afrika (Šulek, 1990: 19)

ajmekati (Parčić, 1901: 2)¹⁸

akataelektičan (Šulek, 1990: 21)

aksiom (Šulek, 1990: 22)

albino (Šulek, 1990: 22)

alveola (Šulek, 1990: 26)

Američanin (Šulek, 1990: 27)

američki (Šulek, 1990: 27)

analiza (Šulek, 1990: 30)

antipatija / antipathia (Šulek, 1990: 39)

antropologija (Šulek, 1990: 39)

apatija / apathia (Šulek, 1990: 40)

arhaizam (Šulek, 1990: 46)

arhiv (Šulek, 1990: 46)

aritmetika (Šulek, 1990: 46)

---

¹⁷ Šulek, 1990. u dvama svescima reprint je njegova rječnika *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja* iz 1874.-1875.

¹⁸ Parčić, 1901. treće je „popravljeno i pomnožano izdanje“ njegova rječnik *Rječnik hrvatsko-talijanski* (I. izdanje tiskano je 1868., a II. izdanje tiskano je 1874.).

arteria (Šulek, 1990: 48)
astronomija / astronomia (Šulek, 1990: 52)
ateizam (Šulek, 1990: 53)
atelje / atelier (Šulek, 1990: 53)
atlas (Parčić, 1901: 6)
Azija (Šulek, 1990: 67)
Azijanin (Šulek, 1990: 67)
azijanski (Šulek, 1990: 67)
azijski (Šulek, 1990: 67)

B

baba (Parčić, 1901: 7; Šulek, 1990: 68)
babak (Parčić, 1901: 7; Šulek, 1990: 68)
baciti (Parčić, 1901: 8; Parčić, 1858: 8)
bacotina (Parčić, 1901: 8; Parčić, 1858: 8)
bačva (Parčić, 1901: 8; Parčić, 1858: 8; Šulek, 1990: 68)
bačvak (Parčić, 1901: 8; Parčić, 1858: 8)
baj (Parčić, 1901: 10; Šulek, 1990: 69)
bajoslov (Šulek, 1990: 70)
bajoslovan (Šulek, 1990: 70)
bajoslovje (Parčić, 1901: 10; Šulek, 1990: 70)
banka (Šulek, 1990: 72)
bankar / bankir (Šulek, 1990: 72)
bedrica (Parčić, 1901: 16; Parčić, 1858: 13; Šulek, 1990: 78)
bedrnjača (Šulek, 1990: 78)
bedro (Parčić, 1901: 16; Parčić, 1858: 13; Šulek, 1990: 78)

beletrist (Šulek, 1990: 81)

besjediti / besiediti (Parčić, 1901: 17; Parčić, 1858: 17; Šulek, 1990: 86)

besjedljiv (Parčić, 1901: 17; Šulek, 1990: 86)

besjedništvo / besjedništvo (Parčić, 1901: 17; Šulek, 1990: 87)

besjednik (Parčić, 1901: 17; Parčić, 1858: 17; Šulek, 1990: 87)

bezbrad (Parčić, 1901: 18; Šulek, 1990: 91)

bezcjen (Parčić, 1901: 18; Šulek, 1990: 91)

bezćuće (Šulek, 1990: 91)

bezdan (Parčić, 1901: 18; Šulek, 1990: 91)

bezimen (Šulek, 1990: 91)

bezimenjak (Parčić, 1901: 19; Šulek, 1990: 92)

bezkišnica (Parčić, 1901: 19; Šulek, 1990: 92)

bezličan (Parčić, 1901: 19; Šulek, 1990: 92)

bezlik (Parčić, 1901: 19; Šulek, 1990: 92)

bezvez (Šulek, 1990: 91)

bezzakonje (Parčić, 1901: 22; Šulek, 1990: 93)

bezznačajnost (Parčić, 1901: 22; Šulek, 1990: 93)

bezzub (Parčić, 1901: 22; Šulek, 1990: 93)

bezžil (Šulek, 1990: 93)

bibliografija / bibliografija (Šulek, 1990: 93)

bijel / biel (Parčić, 1901: 23; Parčić, 1858: 20; Šulek, 1990: 94)

biljar (Parčić, 1901: 23; Parčić, 1858: 22; Šulek, 1990: 96)

biljarstvo (Parčić, 1901: 24; Šulek, 1990: 96)

bilje (Parčić, 1901: 24; Parčić, 1858: 22; Šulek, 1990: 96)

biljevni (Parčić, 1901: 24; Parčić, 1858: 22; Šulek, 1990: 96)

biljevnik (Parčić, 1901: 24; Šulek, 1990: 96)

bilježiti (Parčić, 1901: 24; Šulek, 1990: 96)

bjelodan (Parčić, 1901: 28; Šulek, 1990: 100)

bjeloš (Parčić, 1901: 28; Šulek, 1990: 100)
blag (Parčić, 1901: 29; Šulek, 1990: 100)
blagoriječ / blagorieč (Šulek, 1990: 100)
blagosrčnost (Parčić, 1901: 30; Šulek, 1990: 100)
blistaš (Šulek, 1990: 103)
bog (Parčić, 1901: 35; Parčić, 1858: 28; Šulek, 1990: 107)
bogoljuban (Mažuranić-Užarević, 1842: 174; Parčić, 1901: 36; Parčić, 1858: 29)
bogomio (Mažuranić-Užarević, 1842: 174; Parčić, 1901: 36; Parčić, 1858: 29)
bogumio (Parčić, 1901: 37)
bogumrzak (Parčić, 1901: 37)
boja (Parčić, 1901: 37; Šulek, 1990: 108)
bokat (Parčić, 1901: 37; Šulek, 1990: 108)
bokatost (Šulek, 1990: 109)
boljeti (Parčić, 1901: 38)
boriti se (Parčić, 1901: 39)
botaničar (Šulek, 1990: 111)
botanika (Šulek, 1990: 111)
božtvo (Mažuranić-Užarević, 1842: 196; Šulek, 1860: 598)
brada (Parčić, 1901: 40; Šulek, 1990: 112)
brojiti (Parčić, 1901: 47; Šulek, 1990: 119)
brojka (Parčić, 1901: 47; Šulek, 1990: 119)
brojkovati (Parčić, 1901: 47; Šulek, 1990: 119)
brz (Parčić, 1901: 49; Šulek, 1990: 122)
brzjav (Parčić, 1901: 49; Šulek, 1990: 123)
brzopis (Parčić, 1901: 49; Šulek, 1990: 123)
buknuće (Šulek, 1990: 125)
buknuti (Parčić, 1901: 52; Šulek, 1990: 125)
burza (Parčić, 1901: 55; Šulek, 1990: 127)

C

cedulja (Parčić, 1901: 57; Šulek, 1990: 141)

cijena / ciena (Parčić, 1901: 58; Šulek, 1990: 152)

crtar (Parčić, 1901: 64; Šulek, 1990: 185)

crtati (Parčić, 1901: 64; Šulek, 1990: 185)

crtež (Parčić, 1901: 64; Šulek, 1990: 185)

crtežnik (Parčić, 1901: 64; Šulek, 1990: 185)

cvijet / cviet (Parčić, 1901: 66; Šulek, 1990: 189)

cvjetana / cvietana (Parčić, 1901: 66; Parčić, 1858: 49; Šulek, 1990: 189)

Č

čaj (Parčić, 1901: 67; Šulek, 1990: 191)

čajin (Šulek, 1990: 191)

čovječtvo (Parčić, 1901: 81; Šulek, 1990: 198)

čovjek / čoviek (Parčić, 1901: 81; Parčić, 1858: 60)

čovjekoslovlje / čovjekoslovje (Parčić, 1901: 81; Šulek, 1990: 198)

čudo (Parčić, 1901: 82; Šulek, 1990: 198)

čudolik (Šulek, 1990: 198)

Ć

ćud (Parčić, 1901: 87; Šulek, 1990: 200)

ćudoredan (Parčić, 1901: 87; Šulek, 1990: 200)

ćudoredje (Parčić, 1901: 87; Šulek, 1990: 200)

ćudorednost (Parčić, 1901: 87; Šulek, 1990: 200)

ćudoredstven (Šulek, 1990: 200)

ćudoredstvo (Šulek, 1990: 200)

ćut (Parčić, 1901: 88; Šulek, 1990: 200)

ćutahan (Šulek, 1990: 200)

ćutiti (Šulek, 1990: 200)

ćutljiv (Parčić, 1901: 88; Šulek, 1990: 200)

D

dan (Parčić, 1901: 90; Šulek, 1990: 204)

dažd (Parčić, 1901: 92; Šulek, 1990: 206)

daždomjer (Parčić, 1901: 92; Šulek, 1990: 206)

deminutiv (Šulek, 1990: 210)

depozit (Šulek, 1990: 211)

diktatura (Šulek, 1990: 219)

dinamika (Šulek, 1990: 220)

djelaonica / dielaonica (Parčić, 1901: 99; Parčić, 1858: 73)

djelati / dielati (Parčić, 1901: 99; Parčić, 1858: 74)

djelovalo (Šulek, 1990: 931)

djelovati (Parčić, 1901: 100)

dno (Parčić, 1901: 102; Šulek, 1990: 229)

dobni (Parčić, 1901: 103; Šulek, 1990: 230)

dobnjak (Parčić, 1901: 103; Šulek, 1990: 230)

doboslov (Šulek, 1990: 230)

doboslovlje / doboslovje (Parčić, 1901: 103; Šulek, 1990: 230)

dogled (Parčić, 1901: 106; Šulek, 1990: 231)

dohod (Parčić, 1901: 107; Šulek, 1990: 232)
dohodak (Parčić, 1901: 107; Šulek, 1990: 232)
domaći (Parčić, 1901: 112; Šulek, 1990: 234)
domorodci (Parčić, 1901: 113; Šulek, 1990: 235)
dopadak (Parčić, 1901: 115; Šulek, 1990: 236)
dopasti (Parčić, 1901: 115)
doumak (Parčić, 1901: 124; Šulek, 1990: 240)
doumiti se (Parčić, 1901: 124; Šulek, 1990: 240)
drevni (Parčić, 1901: 129; Šulek, 1990: 243)
drevnopis (Parčić, 1901: 130; Šulek, 1990: 243)
drvara (Parčić, 1901: 134; Šulek, 1990: 246)
drvarnica (Parčić, 1901: 134; Šulek, 1990: 246)
duet (Šulek, 1990: 248)
duša (Parčić, 1901: 140; Šulek, 1990: 252)
dva (Parčić, 1901: 142; Šulek, 1990: 253)
dvopjev / dvopiev (Parčić, 1901: 144; Parčić, 1858: 101; Šulek, 1990: 256)

E

egoističan (Šulek, 1990: 261)
egoizam (Šulek, 1990: 261)
elegija / elegia (Šulek, 1990: 271)
entuzijast (Šulek, 1990: 278)
epenteza (Šulek, 1990: 279)
epitet (Šulek, 1990: 280)
erupcija (Šulek, 1990: 286)
estetičan (Šulek, 1990: 289)

estetik (Šulek, 1990: 289)

estetika (Šulek, 1990: 289)

etnografija / etnografia (Šulek, 1990: 291)

eufemizam (Šulek, 1990: 291)

F

fatalist (Šulek, 1990: 300)

fatalizam (Šulek, 1990: 300)

filozofija (Šulek, 1990: 308)

flora (Šulek, 1990: 313)

fontana (Šulek, 1990: 316)

formalan (Šulek, 1990: 317)

fotografija / fotografia (Šulek, 1990: 321)

G

galanteria (Šulek, 1990: 330)

geodezija (Šulek, 1990: 342)

geometar (Šulek, 1990: 343)

geometria (Šulek, 1990: 343)

gibati se (Parčić, 1901: 158; Šulek, 1990: 351)

giboslovlje / giboslovje (Parčić, 1901: 158; Šulek, 1990: 351)

glas (Parčić, 1901: 163; Šulek, 1990: 353)

gledati (Parčić, 1901: 167; Šulek, 1990: 356)

glumarstvo (Parčić, 1901: 170; Šulek, 1990: 360)

glumiti (Parčić, 1901: 170)
glup (Parčić, 1901: 170)
glupak (Parčić, 1901: 170)
glupan (Parčić, 1901: 170)
godište (Parčić, 1901: 170; Šulek, 1990: 362)
godištna (Parčić, 1901: 173; Šulek, 1990: 362)
graditi (Parčić, 1901: 184; Šulek, 1990: 368)
gradivo (Parčić, 1901: 184; Šulek, 1990: 368)
grboslovlje (Parčić, 1901: 187; Šulek, 1990: 372)

H

habitat (Šulek, 1990: 383)
harmonija / harmonia (Šulek, 1990: 388)
heliocentričan (Šulek, 1990: 392)
heraldika (Šulek, 1990: 393)
herbarij (Šulek, 1990: 393)
hermeneutika (Šulek, 1990: 393)
hidraulika (Šulek, 1990: 394)
hitati (Parčić, 1901: 211; Parčić, 1858: 137)
homonimija / homonimia (Šulek, 1990: 401)
humanist (Šulek, 1990: 404)
humanizam (Šulek, 1990: 404)
hvala (Parčić, 1901: 223; Šulek, 1990: 405)
hvalopis (Šulek, 1990: 405)

I

- idol* (Šulek, 1990: 408)
igropjev (Šulek, 1990: 409)
igropjevač (Šulek, 1990: 409)
ikonoklast (Šulek, 1990: 410)
ime (Parčić, 1901: 226; Šulek, 1990: 411)
inteligencija (Šulek, 1990: 426)
istina (Parčić, 1901: 229; Šulek, 1990: 434)
istoimen (Parčić, 1901: 230; Šulek, 1990: 434)
istoimenost (Parčić, 1901: 230; Šulek, 1990: 434)
izvoran (Parčić, 1901: 288; Šulek, 1990: 449)
izvornik (Parčić, 1901: 288; Šulek, 1990: 449)
izvrstan (Parčić, 1901: 289; Šulek, 1990: 449)
izvrstnik (Parčić, 1901: 289; Šulek, 1990: 449)
izvrština (Parčić, 1901: 290; Šulek, 1990: 449)

J

- jačeći* (Šulek, 1990: 450)
jačiti (Parčić, 1901: 292; Parčić, 1858: 173)
jakost (Parčić, 1901: 295; Šulek, 1990: 451)
jakostan (Parčić, 1901: 295; Šulek, 1990: 451)
javiti (Parčić, 1901: 301; Šulek, 1990: 453)
jedan (Parčić, 1901: 302; Šulek, 1990: 453)
jedankrat-jedan (Šulek, 1990: 453)
jedanput-jedan (Šulek, 1990: 453)

jednačilo (Šulek, 1990: 455)
jednačiti (Parčić, 1901: 304; Šulek, 1990: 455)
jednobožstvo (Parčić, 1901: 304; Šulek, 1990: 455)
jednostih (Šulek, 1990: 456)
jednovlada (Parčić, 1901: 306; Šulek, 1990: 457)
jesti (Parčić, 1901: 309)
jezik (Parčić, 1901: 311; Šulek, 1990: 459)
jezikoznanstvo (Parčić, 1901: 311; Šulek, 1990: 459)

K

kam (Parčić, 1901: 321; Parčić, 1858: 189; Šulek, 1990: 465)
kamen-rubnjak (Šulek, 1990: 964)
kamopis (Parčić, 1901: 322; Šulek, 1990: 467)
karton (Šulek, 1990: 470)
kataelektičan (Šulek, 1990: 470)
kava (Parčić, 1901: 328)
kavin (Šulek, 1990: 472)
kazati (Parčić, 1901: 329; Šulek, 1990: 472)
kip (Parčić, 1901: 333; Šulek, 1990: 477)
kipoborac (Parčić, 1901: 333; Šulek, 1990: 477)
kišni (Parčić, 1901: 334; Šulek, 1990: 479)
kititi (Parčić, 1901: 334; Parčić, 1858: 202)
kitnica (Parčić, 1901: 334; Šulek, 1990: 479)
knjiga (Parčić, 1901: 342; Šulek, 1990: 486)
knjigopis (Parčić, 1901: 342; Šulek, 1990: 486)
knjižtvo (Parčić, 1901: 342; Šulek, 1990: 486)

koncept (Šulek, 1990: 494)
kontingent (Šulek, 1990: 495)
kontrast (Šulek, 1990: 495)
kontrola (Šulek, 1990: 495)
koltrolan (Šulek, 1990: 495)
korijen / korien (Parčić, 1901: 351; Šulek, 1990: 498)
korjeniti (Šulek, 1990: 499)
krasan (Parčić, 1901: 359; Šulek, 1990: 507)
krasno (Parčić, 1901: 359; Šulek, 1990: 507)
krasoćut (Parčić, 1901: 359; Šulek, 1990: 507)
krasoćutan (Šulek, 1990: 507)
krasoslov (Šulek, 1990: 507)
krasoslovac (Parčić, 1901: 359; Šulek, 1990: 507)
krasoslovlje (Parčić, 1901: 359; Šulek, 1990: 507)
krasoznanac (Šulek, 1990: 507)
krasoznanstven (Šulek, 1990: 507)
krasoznanstvo (Šulek, 1990: 507)
krinka (Parčić, 1901: 364)
kriterij (Šulek, 1990: 512)
kritičan (Šulek, 1990: 513)
kritičar / kritik (Šulek, 1990: 513)
kritičnost (Šulek, 1990: 513)
kritika (Šulek, 1990: 513)
kromatičan (Šulek, 1990: 515)
kronologija (Šulek, 1990: 516)
kupiti (Parčić, 1901: 378; Šulek, 1990: 525)
kuverta (Šulek, 1990: 527)

L

lijepiti / liepiti (Parčić, 1901: 391; Šulek, 1990: 548)

lik (Parčić, 1901: 392; Šulek, 1990: 549)

lingvistika (Šulek, 1990: 550)

list (Parčić, 1901: 393; Šulek, 1990: 552)

listak (Parčić, 1901: 393; Šulek, 1990: 552)

literatura (Šulek, 1990: 554)

litografija (Šulek, 1990: 554)

lokomotiva (Šulek, 1990: 556)

lužni (Šulek, 1990: 564)

LJ

ljepenka (Parčić, 1901: 396; Šulek, 1990: 565)

ljetopis (Parčić, 1901: 396; Šulek, 1990: 566)

ljetopisac (Parčić, 1901: 396; Šulek, 1990: 566)

ljubiti (Parčić, 1901: 397)

ljudi (Parčić, 1901: 398; Šulek, 1990: 566)

ljudomil (Šulek, 1990: 566)

M

mal (Parčić, 1901: 409; Šulek, 1990: 573)

maleći (Šulek, 1990: 573)

manipulacija (Šulek, 1990: 576)

mapa (Šulek, 1990: 577)
mast (Parčić, 1901: 412; Šulek, 1990: 581)
mastilo (Parčić, 1901: 412; Šulek, 1990: 582)
mastiti (Parčić, 1901: 412; Šulek, 1990: 582)
mehanički (Šulek, 1990: 587)
mehanika (Šulek, 1990: 587)
metafizički (Šulek, 1990: 592)
metati (Parčić, 1901: 418; Parčić, 1858: 264; Šulek, 1990: 594)
meteorolog (Šulek, 1990: 594)
meteorologija / meteorologia (Šulek, 1990: 594)
mikroskop (Šulek, 1990: 1031)
mio (Parčić, 1901: 422; Parčić, 1858: 267; Šulek, 1990: 600)
mitolog (Šulek, 1990: 603)
mitološki (Šulek, 1990: 70)
mjerilo (Parčić, 1901: 425; Šulek, 1990: 607)
mjeriti (Parčić, 1901: 425; Šulek, 1990: 608)
mjerstvo (Parčić, 1901: 425; Šulek, 1990: 608)
mjesto (Parčić, 1901: 426; Šulek, 1990: 609)
mjestopis (Parčić, 1901: 426; Šulek, 1990: 609)
množina (Parčić, 1901: 430; Šulek, 1990: 612)
model (Šulek, 1990: 613)
monarhija (Šulek, 1990: 617)
monopol (Šulek, 1990: 618)
monoteizam (Šulek, 1990: 619)
moral (Šulek, 1990: 619)
moralan (Šulek, 1990: 619)
moralnost (Šulek, 1990: 620)
more (Parčić, 1901: 432; Šulek, 1990: 620)

moropis (Parčić, 1901: 432; Šulek, 1990: 620)
mrav-radilac (Šulek, 1990: 906)
mrzak (Parčić, 1901: 437)
mrzkoća (Parčić, 1901: 437; Šulek, 1990: 625)
mrzkost (Parčić, 1901: 437; Šulek, 1990: 625)
mudroslov (Šulek, 1990: 625)
mudroslovlje / mudroslovje (Parčić, 1901: 439; Šulek, 1990: 625)
mužjak (Parčić, 1901: 442; Parčić, 1858: 278; Šulek, 1990: 631)

N

nadčuvstven (Šulek, 1990: 635)
nadčuvstvo (Šulek, 1990: 593)
nadpisalac (Šulek, 1990: 636)
nahit (Šulek, 1990: 639)
nahitati (Šulek, 1990: 639)
namjestnik-kralj (Šulek, 1990: 643)
narod (Parčić, 1901: 479; Šulek, 1990: 647)
narodopis (Parčić, 1901: 479; Šulek, 1990: 648)
naseliti (Parčić, 1901: 480; Šulek, 1990: 649)
naseostvo (Šulek, 1990: 649)
naslov (Parčić, 1901: 482; Šulek, 1990: 650)
naslovlje / naslovje (Parčić, 1901: 482; Šulek, 1990: 650)
naturalist (Šulek, 1990: 653)
nebog (Parčić, 1901: 496; Parčić, 1858: 324)
nepoznat (Parčić, 1901: 506; Šulek, 1990: 662)
nesklad (Parčić, 1901: 509; Šulek, 1990: 664)

neurologija (Parčić, 1991: 1196)
neuroza (Parčić, 1991: 1196)
nevezan (Šulek, 1990: 666)
nevezanost (Šulek, 1990: 667)
neznabožtvo (Parčić, 1901: 515; Šulek, 1990: 667)
neznán (Parčić, 1901: 515; Šulek, 1990: 667)
novac (Parčić, 1901: 520; Šulek, 1990: 674)
novčar (Parčić, 1901: 520; Šulek, 1990: 675)
novčara (Parčić, 1901: 520; Parčić, 1858: 341; Šulek, 1990: 675)

O

obao (Parčić, 1901: 523; Šulek, 1990: 679)
obežčastiti (Parčić, 1901: 525)
obeznaditi se (Parčić, 1901: 525)
obezpametiti (Parčić, 1901: 525)
obezumiti (Parčić, 1901: 525; Parčić, 1858: 346; Šulek, 1990: 682)
obezuspješiti (Parčić, 1901: 525)
obhod (Parčić, 1901: 526; Šulek, 1990: 682)
obhoditi (se) (Parčić, 1901: 526; Parčić, 1858: 346)
objektivan (Šulek, 1990: 683)
objektivnost (Šulek, 1990: 683)
obličan (Parčić, 1901: 530; Šulek, 1990: 684)
oblič (Parčić, 1901: 530; Šulek, 1990: 684)
oblik (Parčić, 1901: 530; Šulek, 1990: 684)
obraz (Parčić, 1901: 534; Šulek, 1990: 687)
obrazina (Parčić, 1901: 534; Parčić, 1858: 353; Šulek, 1990: 687)

obrojčati (Šulek, 1990: 688)
obzor (Parčić, 1901: 540; Šulek, 1990: 692)
oceanografija (Šulek, 1990: 693)
očevidan (Parčić, 1901: 542; Šulek, 1990: 694)
odvodan (Parčić, 1901: 565)
odvodnica (Parčić, 1901: 565; Šulek, 1990: 704)
okamina (Parčić, 1901: 573; Šulek, 1990: 708)
okaminarstvo (Šulek, 1990: 708)
original (Šulek, 1990: 725)
ortotip (Šulek, 1990: 726)
osoba (Parčić, 1901: 604; Šulek, 1990: 731)
osobljenje (Šulek, 1990: 765)
označiti (Parčić, 1901: 618; Šulek, 1990: 739)
oznaka (Parčić, 1901: 618; Šulek, 1990: 739)

P

paleografija /paleografia (Šulek, 1990: 743)
panegirik (Šulek, 1990: 405)
para (Parčić, 1901: 626; Šulek, 1990: 747)
parafraza (Šulek, 1990: 748)
parovoz (Parčić, 1901: 628; Šulek, 1990: 752)
parovozar (Šulek, 1990: 752)
pasivan (Šulek, 1990: 753)
pasivnost (Šulek, 1990: 753)
peći (Parčić, 1901: 632; Šulek, 1990: 757)
pedantan (Šulek, 1990: 758)

pediker (Parčić, 1991: 1199)
percepcija (Šulek, 1990: 761)
personificirati (Šulek, 1990: 765)
personifikacija (Šulek, 1990: 765)
pipalište (Šulek, 1990: 775)
pipati (Parčić, 1901: 640; Šulek, 1990: 775)
pisalac (Parčić, 1901: 641)
pisaljka (Parčić, 1901: 641; Šulek, 1990: 776)
pisati (Parčić, 1901: 641; Šulek, 1990: 776)
pismar (Parčić, 1901: 642; Šulek, 1990: 777)
pismara (Parčić, 1901: 642; Šulek, 1990: 777)
pismo (Parčić, 1901: 642; Šulek, 1990: 777)
pjesnik-samouk (Šulek, 1990: 780)
pjevati (Parčić, 1901: 645)
planimetrija (Šulek, 1990: 781)
ples (Parčić, 1901: 648; Šulek, 1990: 786)
plesopis (Šulek, 1990: 786)
ploha (Parčić, 1901: 652; Šulek, 1990: 789)
plohomerstvo (Parčić, 1901: 652; Šulek, 1990: 789)
pobožan (Mažuranić-Užarević, 1842: 174; Parčić, 1901: 656; Šulek, 1990: 791)
podmet (Parčić, 1901: 667; Šulek, 1990: 796)
podmetan (Parčić, 1901: 667; Šulek, 1990: 796)
podmetnost (Parčić, 1901: 667; Šulek, 1990: 797)
podmitljiv (Parčić, 1901: 667)
podmitljivost (Parčić, 1901: 667; Šulek, 1990: 797)
podpun (Parčić, 1901: 671; Šulek, 1990: 799)
poobćiti (Šulek, 1990: 816)
poosobiti (Parčić, 1901: 701; Šulek, 1990: 816)
popravak (Parčić, 1901: 703; Šulek, 1990: 817)

popravit (Parčić, 1901: 704; Šulek, 1990: 817)
postolje (Parčić, 1901: 716; Parčić, 1858: 488)
povitak (Parčić, 1901: 729; Šulek, 1990: 831)
poviti (Parčić, 1901: 729; Šulek, 1990: 831)
povratan (Parčić, 1901: 730; Šulek, 1990: 832)
povratiti (Parčić, 1901: 730; Šulek, 1990: 832)
praistina (Parčić, 1901: 735; Šulek, 1990: 836)
pralik (Parčić, 1901: 735; Šulek, 1990: 836)
pralo (Parčić, 1901: 736; Šulek, 1990: 836)
prati (Parčić, 1901: 737; Šulek, 1990: 837)
prav (Parčić, 1901: 738; Šulek, 1990: 837)
pravolik (Parčić, 1901: 739; Šulek, 1990: 839)
predmet (Parčić, 1901: 744; Šulek, 1990: 842)
predmetan (Parčić, 1901: 744; Šulek, 1990: 842)
predmetnost (Šulek, 1990: 842)
pridjev (Parčić, 1901: 770; Šulek, 1990: 856)
pridjevak (Parčić, 1901: 770; Šulek, 1990: 856)
priličak (Parčić, 1901: 778; Šulek, 1990: 863)
priličiti (Parčić, 1901: 778; Šulek, 1990: 863)
pripaz (Parčić, 1901: 782; Šulek, 1990: 866)
pripaziti (Parčić, 1901: 782; Šulek, 1990: 866)
pripisak (Parčić, 1901: 782; Šulek, 1990: 866)
pripisati (Parčić, 1901: 782; Šulek, 1990: 866)
priroda (Parčić, 1901: 784; Šulek, 1990: 867)
prirodoznanac (Parčić, 1901: 785; Šulek, 1990: 868)
produkt (Šulek, 1990: 874)
prvi (Parčić, 1901: 820; Šulek, 1990: 890)
prvotan (Parčić, 1901: 821; Šulek, 1990: 890)

R

- racionalist* (Šulek, 1990: 902)
- racionalizam* (Šulek, 1990: 902)
- računati* (Parčić, 1901: 830; Šulek, 1990: 904)
- računstvo* (Parčić, 1901: 830; Šulek, 1990: 904)
- razdvojiti* (Parčić, 1901: 840)
- razglasje* (Parčić, 1901: 840; Šulek, 1990: 916)
- razgoviest* (Parčić, 1901: 841; Šulek, 1990: 916)
- razgovor* (Parčić, 1901: 841; Šulek, 1990: 916)
- razjasnitba* (Parčić, 1901: 843; Šulek, 1990: 917)
- razjasniti* (Parčić, 1901: 843; Šulek, 1990: 917)
- razkolnik* (Šulek, 1990: 918)
- različje* (Parčić, 1901: 847; Šulek, 1990: 919)
- razlika* (Parčić, 1901: 847; Šulek, 1990: 919)
- razlučba* (Parčić, 1901: 847; Šulek, 1990: 920)
- razlučiti* (Parčić, 1901: 847; Šulek, 1990: 920)
- razsudac* (Parčić, 1901: 859; Šulek, 1990: 926)
- razsudana* (Parčić, 1901: 859; Šulek, 1990: 926)
- razsudba* (Parčić, 1901: 859; Šulek, 1990: 926)
- razsuditi* (Parčić, 1901: 859; Šulek, 1990: 926)
- razsudnost* (Parčić, 1901: 859; Šulek, 1990: 926)
- reagens* (Šulek, 1990: 931)
- red* (Parčić, 1901: 866; Šulek, 1990: 934)
- reforma* (Šulek, 1990: 935)
- regulacija* (Šulek, 1990: 937)
- regulator* (Šulek, 1990: 937)
- riječ / rieč* (Parčić, 1901: 870; Šulek, 1990: 947)

ruka (Parčić, 1901: 879; Šulek, 1990: 967)

rukovanje (Parčić, 1901: 880; Šulek, 1990: 967)

rukovati (Parčić, 1901: 880; Šulek, 1990: 967)

S

sam (Parčić, 1901: 887; Šulek, 1990: 975)

samokup (Parčić, 1901: 888; Šulek, 1990: 976)

samopravan (Šulek, 1990: 976)

samostalan (Parčić, 1901: 889; Šulek, 1990: 977)

samovlast (Parčić, 1901: 890; Šulek, 1990: 977)

samovoz (Parčić, 1901: 890; Šulek, 1990: 977)

samoživ (Parčić, 1901: 890; Šulek, 1990: 977)

samoživstvo (Parčić, 1901: 890)

samsvoj (Parčić, 1901: 890; Šulek, 1990: 977)

sat (Parčić, 1901: 893; Šulek, 1990: 981)

separatist (Šulek, 1990: 1017)

sila (Parčić, 1901: 905; Šulek, 1990: 1025)

silarstven (Šulek, 1990: 1026)

silarstvo (Parčić, 1901: 905; Šulek, 1990: 1026)

silogizam (Šulek, 1990: 1027)

silueta (Šulek, 1990: 1027)

sirota (Parčić, 1901: 907; Parčić, 1858: 608)

sirotovati (Parčić, 1901: 908; Parčić, 1858: 608)

sitan (Parčić, 1901: 908; Šulek, 1990: 1030)

sitničar (Parčić, 1901: 909)

sitničarski (Šulek, 1990: 1031)

sitnozor (Parčić, 1901: 909; Šulek, 1990: 1031)
sjena (Parčić, 1901: 911; Šulek, 1990: 1034)
sjenopis (Šulek, 1990: 1034)
sklad (Parčić, 1901: 914; Šulek, 1990: 1035)
skladan (Parčić, 1901: 914; Šulek, 1990: 1035)
skladnost (Parčić, 1901: 914; Šulek, 1990: 1035)
sklapan (Šulek, 1990: 1035)
sklapati (Parčić, 1901: 914; Šulek, 1990: 1036)
slad (Parčić, 1901: 921; Parčić, 1858: 614; Šulek, 1990: 1039)
slador (Parčić, 1901: 922; Šulek, 1990: 1039)
sloviti (Parčić, 1901: 927; Parčić, 1858: 617)
snieg-sušac (Šulek, 1990: 1050)
srce (Parčić, 1901: 947; Šulek, 1990: 1076)
srijeda / srieda (Parčić, 1901: 950; Šulek, 1990: 1079)
stajati (Parčić, 1901: 951; Šulek, 1990: 1082)
staklo (Parčić, 1901: 952; Šulek, 1990: 1083)
staklovlje (Šulek, 1990: 1083)
stenografija / stenografija (Šulek, 1990: 1092)
stih (Parčić, 1901: 956; Šulek, 1990: 1095)
stojbina (Parčić, 1901: 958; Šulek, 1990: 1098)
stup-spomenik (Šulek, 1990: 1112)
stvorina (Parčić, 1901: 967; Šulek, 1990: 1113)
stvoriti (Parčić, 1901: 967; Šulek, 1990: 1113)
subjektivan (Šulek, 1990: 1114)
subjektivnost (Šulek, 1990: 1114)
sudilo (Parčić, 1901: 968; Šulek, 1990: 1117)
suditi (Parčić, 1901: 968; Šulek, 1990: 1117)
sumporovodik (Šulek, 1990: 1122)

sumporovodikolužnik (Šulek, 1990: 1122)
sunce (Parčić, 1901: 972; Šulek, 1990: 1122)
suncosriedan (Šulek, 1990: 1123)
svevladstvo (Šulek, 1990: 1129)
svjetlo (Šulek, 1990: 1132)
svjetlopis (Parčić, 1901: 982; Šulek, 1990: 1132)

Š

šar (Mažuranić-Užarević, 1842: 114; Parčić, 1901: 987; Parčić, 1858: 659; Šulek, 1990: 1137)
šara (Parčić, 1901: 987; Parčić, 1858: 659)
šaran (Parčić, 1901: 987; Parčić, 1858: 659)
šarati (Parčić, 1901: 987; Šulek, 1990: 1137)
šarovit (Parčić, 1901: 988; Parčić, 1858: 660; Šulek, 1990: 1138)
šećer (Parčić, 1901: 989; Parčić, 1858: 661; Šulek, 1990: 1138)

T

tastatura (Šulek, 1990: 1152)
tein (Šulek, 1990: 1154)
telegraf (Šulek, 1990: 1155)
tinta (Šulek, 1990: 1169)
titula (Mažuranić-Užarević, 1842: 360)
topografija / *topografia* (Šulek, 1990: 1176)
trgovana (Parčić, 1901: 1029; Šulek, 1990: 1187)
trgovati (Parčić, 1901: 1029; Šulek, 1990: 1187)

trpan (Parčić, 1901: 1034)

trpjeti (Parčić, 1901: 1034)

trpnost (Šulek, 1990: 1195)

trup (Parčić, 1901: 1036; Šulek, 1990: 1196)

tumačiti (Parčić, 1901: 1039; Šulek, 1990: 1199)

tumačstvo / tumaštvo (Parčić, 1901: 1039; Šulek, 1990: 1199)

U

um (Parčić, 1901: 1062; Šulek, 1990: 1216)

uman (Parčić, 1901: 1062; Šulek, 1990: 1216)

umar (Parčić, 1901: 1062; Šulek, 1990: 1216)

umarstvo (Parčić, 1901: 1062; Šulek, 1990: 1216)

umnost (Parčić, 1901: 1064; Šulek, 1990: 1219)

uredba (Parčić, 1901: 1072; Šulek, 1990: 1229)

urediti (Parčić, 1901: 1072; Šulek, 1990: 1229)

usud (Parčić, 1901: 1079; Šulek, 1990: 1234)

usudar (Parčić, 1901: 1079; Šulek, 1990: 1234)

usudstvo (Šulek, 1990: 1234)

usuvak (Parčić, 1901: 1079; Parčić, 1858: 725; Šulek, 1990: 1234)

usuvati (Parčić, 1901: 1079)

uzdužan (Parčić, 1901: 1090; Šulek, 1990: 1239)

V

- vatren* (Parčić, 1901: 1103; Parčić, 1858: 743)
- vatrenjača* (Parčić, 1901: 1103; Parčić, 1858: 743)
- ventilator* (Šulek, 1990: 1254)
- veterinar* (Šulek, 1990: 1267)
- veza* (Parčić, 1901: 1106; Šulek, 1990: 1268)
- vida* (Parčić, 1901: 1107; Šulek, 1990: 1269)
- vijak* (Parčić, 1901: 1108)
- vijest / viest* (Parčić, 1901: 1108; Šulek, 1990: 1271)
- virtuoz* (Šulek, 1990: 1272)
- virtuoznost* (Šulek, 1990: 1272)
- višebroj* (Parčić, 1901: 1111; Šulek, 1990: 1274)
- vjetar* (Parčić, 1901: 1114; Šulek, 1990: 1278)
- vjetrenjak* (Parčić, 1901: 1114; Šulek, 1990: 1278)
- vladati* (Parčić, 1901: 1115; Šulek, 1990: 1279)
- vlakovođa / vlakovodja* (Parčić, 1901: 115)
- vlast* (Parčić, 1901: 1116; Šulek, 1990: 1280)
- voda* (Parčić, 1901: 1117; Šulek, 1990: 1281)
- vodomet* (Parčić, 1901: 1118; Šulek, 1990: 1283)
- vodopis* (Parčić, 1901: 1118; Šulek, 1990: 1284)
- voziti* (Parčić, 1901: 1121; Šulek, 1990: 1291)
- vremenar* (Šulek, 1990: 1293)
- vremenarstvo* (Parčić, 1901: 1121; Šulek, 1990: 1293)
- vrijeme / vrieme* (Parčić, 1901: 1125; Šulek, 1990: 1294)
- vrtak* (Parčić, 1901: 1127; Šulek, 1990: 1295)
- vrtjeti* (Parčić, 1901: 1127; Šulek, 1990: 1296)
- vulkan* (Šulek, 1990: 1297)

Z

- zabavni* (Parčić, 1901: 1130; Šulek, 1990: 1314)
- zabavnik* (Parčić, 1901: 1130; Parčić, 1858: 763)
- zabilježaj* (Parčić, 1901: 1130)
- zabilježiti* (Parčić, 1901: 1130; Šulek, 1990: 1314)
- zadavica* (Parčić, 1901: 1133)
- zadaviti* (Parčić, 1901: 1133)
- zadušje* (Parčić, 1901: 1136; Šulek, 1990: 1316)
- zaglava* (Parčić, 1901: 1136; Šulek, 1990: 1317)
- zaglaviti* (Parčić, 1901: 1136; Šulek, 1990: 1317)
- zaklada* (Parčić, 1901: 1142; Šulek, 1990: 1321)
- zakon* (Parčić, 1901: 1142; Šulek, 1990: 1322)
- zamijetiti / zamietiti* (Parčić, 1901: 1149; Šulek, 1990: 1324)
- zamisliti* (Parčić, 1901: 1149; Šulek, 1990: 1324)
- zamišljaj* (Parčić, 1901: 1149; Šulek, 1990: 1324)
- zamjeta* (Parčić, 1901: 1150; Šulek, 1990: 1325)
- zanesen / zanešen* (Parčić, 1901: 1152; Šulek, 1990: 1326)
- zanešenik* (Parčić, 1901: 1152; Šulek, 1990: 1326)
- zastarina* (Parčić, 1901: 1164; Šulek, 1990: 1331)
- zastarjeti* (Parčić, 1901: 1164)
- zavitak* (Parčić, 1901: 1171; Šulek, 1990: 1333)
- zaviti* (Parčić, 1901: 1171; Šulek, 1990: 1333)
- zemlja* (Parčić, 1901: 1177; Šulek, 1990: 1338)
- zemljokaz* (Parčić, 1901: 1177; Šulek, 1990: 1339)
- zemljokaznik* (Šulek, 1990: 1339)
- zemljomjer* (Parčić, 1901: 1177; Šulek, 1990: 1339)
- zemljomjerstvo* (Parčić, 1901: 1177; Šulek, 1990: 1339)

zemljioslovje / zemljioslovje (Parčić, 1901: 1177; Šulek, 1990: 1339)
značiti (Parčić, 1901: 1182; Šulek, 1990: 1347)
znak (Parčić, 1901: 1182; Šulek, 1990: 1347)
znan (Parčić, 1901: 1183; Parčić, 1858: 806 Šulek, 1990: 1348)
znanac (Parčić, 1901: 1183; Šulek, 1990: 1348)
znanstvo (Parčić, 1901: 1183; Šulek, 1990: 1348)
znati (Parčić, 1901: 1183; Šulek, 1990: 1348)
zoolog (Šulek, 1860: 1622)
zoolit (Šulek, 1860: 1622)
zriti / zoriti (Parčić, 1901: 1184; Parčić, 1858: 806)
zub (Parčić, 1901: 1185; Šulek, 1990: 1351)
zubište (Parčić, 1901: 1185; Šulek, 1990: 1352)
zvjezdar (Parčić, 1901: 1187; Šulek, 1990: 1355)
zvjezdarstvo (Parčić, 1901: 1187; Šulek, 1990: 1356)
zvuk (Parčić, 1901: 1188; Šulek, 1990: 1356)
zvukoslovje (Parčić, 1901: 1188)

Ž

žaba (Parčić, 1901: 1188; Parčić, 1858: 810)
žabenda (Parčić, 1901: 1188)
žabetina (Parčić, 1901: 1188; Parčić, 1858: 810)
žabica (Parčić, 1901: 1188; Parčić, 1858: 810; Šulek, 1990: 1359)
žabić (Parčić, 1901: 1188; Parčić, 1858: 810)
žabura (Parčić, 1901: 1188)
žalibog (Parčić, 1901: 1189; Parčić, 1858: 810)
žalostinka (Parčić, 1901: 1189; Šulek, 1990: 1359)

žalostiti (Parčić, 1901: 1189)
žariti (Parčić, 1901: 1190; Šulek, 1990: 1359)
žaropek (Parčić, 1901: 1190)
žbukati (Parčić, 1901: 1190; Šulek, 1990: 1360)
žena (Parčić, 1901: 1192)
ženar (Parčić, 1901: 1192; Parčić, 1858: 812)
žila (Parčić, 1901: 1194; Šulek, 1990: 1364)
živ (Parčić, 1901: 1195; Šulek, 1990: 1365)
živac (Parčić, 1901: 1195; Šulek, 1990: 1365)
živcobilja (Parčić, 1901: 1196)
živcoslovlje / živcoslovje (Parčić, 1901: 1196)
živina (Parčić, 1901: 1196; Šulek, 1990: 1366)
živinar (Parčić, 1901: 1196; Šulek, 1990: 1366)
živinarstvo (Parčić, 1901: 1196)
živjeti (Parčić, 1901: 1196)
živokam (Parčić, 1901: 1196)
životinja (Parčić, 1901: 1197; Šulek, 1990: 1366)
životinjar (Parčić, 1901: 1197; Šulek, 1990: 1366)
žućak (Parčić, 1858: 817; Šulek, 1990: 1368)
žulj (Parčić, 1901: 1199; Šulek, 1990: 1368)
žuljar (Parčić, 1901: 1199)
žut (Parčić, 1901: 1200; Šulek, 1990: 1369)
žutnjak (Parčić, 1901: 1200)

10. Izvori i literatura

10.1. Izvori

- Mažuranić, Ivan, Jakov Užarević. 1842. *Deutsch-illyrisches Wörterbuch / Němačko-ilirski slovar*. Dr. Ljudevit Gaj, Zagreb.
- Parčić, Dragutin Antun. 1901. *Rječnik hrvatsko – talijanski – Vocabolario croato – italiano*. Treće popravljeno i pomnožano izdanje. Tisak i naklada „Narodnoga Lista“, Zadar.¹⁹
- Parčić, Dragutin Antun. 1887. *Rječnik talijansko-slovenski (hrvatski)*. Tisak i naklada H. Luster, Senj.
- Parčić, Dragutin Antun. 1858. *Rječnik ilirsko-talijanski, polag najnovijih izvora*. Petar Abdelić, Zadar (II. izdanje 1874.).
- Šulek, Bogoslav. 1990.a *Hrvatsko–njemačko–talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*. A–N, sv. 1. Biblioteka rječnici. Reprint izdanja: Zagreb, 1874. – 1975. Globus, Zagreb.
- Šulek, Bogoslav. 1990.b *Hrvatsko–njemačko–talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*. O–Ž, sv. 2. Biblioteka rječnici. Reprint izdanja: Zagreb, 1874. – 1975. Globus, Zagreb.
- Šulek, Bogoslav. 1860. *Němako-hrvatski rěčnik*. Verlag der F. Suppan'schen Buchhandlung, Zagreb.

---

¹⁹ Prvo izdanje objavljeno je 1868., a drugo izdanje 1874.

10.2. Literatura

- Babić, Stjepan. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Treće, poboljšano izdanje. Velika hrvatska gramatika, kn. 2. Biblioteka Jezični priručnici, knj. 2. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus, Zagreb.
- Babić, Stjepan. 1989. „Sinkronija i dijakronija u tvorbi riječi“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXXVII, br. 1, Zagreb, str. 1–9.
- Babić, Stjepan. 1988. „Vrste riječi i preobrazba“, *Filologija*, br. 16, Zagreb, str. 25–33.
- Babić, Stjepan. 1985. „Etimologija i tvorba riječi u etimološkim rječnicima“, *Zbornik u čast Petru Skoku*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 69–89.
- Babić, Stjepan. 1981. „Tvorba riječi sa sufiksima na -ina“, *Rad JAZU*, Zagreb, str. 25–33.
- Babić, Stjepan. 1979. „Kako se kaže kad je žena sudac?“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXVII, br. 2–3, Zagreb, str. 86–87.
- Babić, Stjepan. 1978. „Iterativizacija i srodne pojave u tvorbi glagola“, *Filologija*, br. 8, Zagreb, str. 37–48.
- Babić, Stjepan. 1968. „Sporni sufiks -telj“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXV, br. 3, Zagreb, str. 69–76.
- Babić, Stjepan, Dalibor Brozović, Milan Moguš, Slavko Pavešić, Ivo Škarić, Stjepko Težak. 1991. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus, Zagreb.
- Babukić, Vėkoslav. 1854. *Ilirska slovnica*. Tiskarnica Dra Ljudevita Gaja, Zagreb.
- Babukić, Vėkoslav. [1836.] *Osnova slovnice slavjanske narėčja ilirskoga*. U Zagrebu kod Milana Hiršfelda, Zagreb.
- Barić, Eugenija. 2005. „Tvorba riječi“²⁰, *Hrvatska gramatika*. 4. izdanje, ur. Dunja Merkler. Školska knjiga, Zagreb, str. 285–371 i 387–389.
- Barić, Eugenija. 1989. „Ženski mocijski parnjak kao funkcionalna komunikacijska kategorija“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXXVII, br. 1, Zagreb, str. 12–21.

---

²⁰ Osim odjeljka „Tvorba glagola“.

- Barić, Eugenija. 1988. „Tvorbeni status ženskog mocijskog parnjaka“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XIV, br. 1, Zagreb, str. 43–49.
- Barić, Eugenija. 1987. „Mocijski parnjaci i njihova upotreba“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XIII, br. 1, Zagreb, str. 9–18.
- Barić, Eugenia, 1984. „Tvorenice s elementom sve-“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, X/XI, br. 1, Zagreb, str. 55–64.
- Barić, Eugenija. 1981. „Mogućnosti zamjene višičlanog naziva *stroj za pranje*“, *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXIX, br. 3, Zagreb, str. 77–80.
- Barić, Eugenija, 1980.a *Imeničke složenice neprefiksalne i nesufiksalne tvorbe*. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Barić, Eugenia. 1980.b „Imeničke složenice s glagolskim prvim dijelom“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, VI/VII, br. 1, Zagreb, str. 17–30.
- Barić, Eugenija. 1979. „Dosadašnje proučavanje složenica u hrvatskom i srpskom jeziku“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, IV/V, br. 1, Zagreb, str. 17–29.
- Barić, Eugenija. 1975. „Šivenje ili šivanje“, *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXIII, br. 2, Zagreb, str. 59–60.
- Barić, Eugenija, Dragica Malić. 1976. „O problemu polusloženica“, *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXIV, br. 3–4, Zagreb, str. 90–104.
- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Vesna Zečević, Marija Znika. 1995. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga, Zagreb.
- Belaj, Branimir. 2004. „Značenjska analiza hrvatskoga glagolskog prefiksa *raz-* i njegovih alomorfa *ras-*, *raš-*, *raž-*, *raza-*, *ra-*“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XXX, br. 1, Zagreb, str. 1–16.
- Borić, Neda. 2020. „Analiza tvorbenih načina u hrvatskome nazivlju arhitekture i urbanizma s osobitim obzirom na značenje“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XLVI, br. 1, Zagreb, str. 29–48.
- Brlobaš, Željka. 2015. „Hrvatske gramatike u 19. stoljeću“, *Povijest hrvatskoga jezika*, 4. knjiga: 19. stoljeće, ur. Ante Bičanić. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 431–467.
- Danilo, Ivan. 1855. *Grammatica della lingua illirica*. Fratelli Battara. Zadar.
- Divković, Mirko. 1898. *Oblici i sintaksa hrvatskoga jezika za srednje škole*. Dionička tiskara, Zagreb.

- Divković, Mirko. 1895. *Oblici hrvatskoga jezika za srednje škole*. Zagreb.
- Divković, Mirko. 1879. *Hrvatske gramatike I. dio. Oblici za srednje i nalike im škole*. Dionička tiskara, Zagreb.
- Dukat, Vladoje. 1937. „Rječnik Mažuranića i Užarevića“, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. 257. Nadbiskupska tiskara, Zagreb, str. [83]–132.
- Friščić, Vinko. 1969. „Tvorba pridjeva hrvatskim domecima od imenica latinskog i grčkog podrijetla“, *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XVII, br. 1, Zagreb, str. 11–20.
- Frölich Veselić, Rudolf. 1850. *Teoretisch-praktische der ilirischen Sprache. Mit vielen Sesprachen*. Albert A. Benedikt, Beč.
- Frölich Veselić, Rudolf. 1847. *Kurz Gesetze tabelarisch*. Jos. Wenedikt Witwe und Sohn, Beč.
- Frölich Veselić, Rudolf. 1840. *Mali ilir*. Verlag von Ignaz Klang, Beč.
- Fürholzer, Lavoslav. 1850. *Horvatsko-slavonska slovnica za početnike*. C. kr. povl. tiskarnica Jos. Platzer, Varaždin.
- Hadrovics, László. 1985. *Ungarische Elemente im Serbokroatischen*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Ham, Sanda. 2006. *Povijest hrvatskih gramatika*. Nakladni zavod Globus, Zagreb.
- Horvat, Marijana, Barbara Štebih Golub. 2012. „Tvorba riječi u hrvatskim dopreporodnim gramatikama“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XXXVIII, br. 2, Zagreb, str. 295–326.
- Horvat, Marijana, Lana Hudeček, Milica Mihaljević. 2015. „Jezik hrvatskih znanstvenih tekstova u 19. stoljeću“, *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante Bičanić. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 301–355.
- Hraste, Mate. 1957. „O značenju i upotrebi imenica na -ište“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, V, br. 1, Zagreb, str. 1–3.
- Jonke, Ljudevit. 1971. *Hrvatski književni jezik 19. i 20. stoljeća*. Matica hrvatska, Zagreb.
- Kapetanović, Amir. 2007. „Jesu li endocentrične imeničke složenice tvorbena inovacija u hrvatskom jeziku 19. stoljeća“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XXXIII, br. 1, Zagreb, str. 235–343.
- Katičić, Radoslav. 2015. „Hrvatski jezik od narodnoga preporoda do kraja 19. stoljeća“, *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante Bičanić. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 35–75.

- Kuna, Branko. 2006.a „Nazivlje u tvorbi riječi“, *Filologija*, br. 46–47, str. 165–182.
- Kuna, Branko. 2006.b „Proučavanje tvorbe riječi u hrvatskom jeziku tijekom 20. stoljeća“, *Hrvatski jezik u XX. stoljeću*, ur. Marko Samardžija i Ivo Pranjković. Matica hrvatska, Zagreb, str. 339–365.
- Laco, Gordana, Sanja Vulić. 2021. „O tvorenica u don Mihovila Pavlinovića“, *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, LXVIII, br. 1, Zagreb, str. 12–31.
- Lewis, Kristian, Barbara Štebih Golub. 2014. „Tvorba riječi i reklamni diskurs“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XL, br. 1, Zagreb, str. 133–147.
- Maretić, Tomo. 1899. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Knjižara L. Hartmana. Zagreb.
- Mažuranić, Antun. 1859. 1869.² *Slovnica Hěrvatska za gimnazije i realne škole, Dio I. Rečoslovje*. Běrzotiskom Karla Albrechta, Zagreb.
- Mažuranić, Antun. 1839. 1842.² *Temelji ilirskoga i latinskoga jezika za početnike*. Tiskarna Ljudevita Gaja, Zagreb.
- Mihaljević, Milica. 2013. „Mocijska tvorba kao leksikografski problem“, *Od indoeuropeistike do kroatistike*, ur. Ranko Matasović. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 361–373.
- Mihaljević, Milica. 2001. „Tvorbeni modeli u novome hrvatskom tehničkom nazivlju“, *Zbornik radova I. – Drugi hrvatski slavistički kongres*, ur. Dubravka Sesar. Hrvatsko filološko društvo – Zagreb, Zagreb, str. 519–526.
- Mihaljević, Milica, Ermina Ramadanović. 2006. „Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama prefiksoidima)“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XXXII, br. 1, Zagreb, str. 193–211.
- Mikić Čolić, Ana. 2017. „Semantička tvorba u osječkom gradskom govoru“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XLIII, br. 1, Zagreb, str. 79–94.
- Mikić Čolić, Ana. 2015.a „Word formation of blends“, *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, XIX, br. 2, str. 21–36.
- Mikić Čolić, Ana. 2015.b „Tvorba glagolskih neologizama i uklapanje u jezični sustav“, *Fluminensia – časopis za filološka istraživanja*, XXVII, br. 1, Rijeka, str. 87–102.

- Mikić Čolić, Ana, Maja Glušac. 2020. „Polisemija sufiksa u hrvatskom jeziku“, *Značenje u jeziku od individualnoga do kolektivnoga. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 16. do 18. svibnja 2019. u Rijeci*, ur. Mihaela Matešić i Blaženka Martinović. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, str. 3–17.
- Pacel, Vinko. 1865. *Oblici književne Hrvaštine*. Karlovac.
- Pacel, Vinko. 1860. *Slovnica jezika Hrvatskoga ili Srbskoga*. Brzotisak pečatnje Karla Albrechta, Zagreb.
- Parčić, Dragutin Antun. 1873. 1878.² *Grammatica della lingua slava (illirica)*. Spiridone Artale, Zadar.
- Pranjić, Krunoslav. 1986. *Jezikom i stilom kroza književnost*. Školska knjiga, Zagreb.
- Pranjeković, Ivo. 2015. „Filološke škole i hrvatski standardni jezik u drugoj polovici 19. stoljeća“, *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante Bičanić. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 77–111.
- Putanec, Valentin. 1977.–1978. „Bilješka o funkcionalnosti sufiksa -aći“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XXV, br. 1, Zagreb, str. 20–22.
- Putanec, Valentin. 1967. „O našem pridjevskom sufiksu -an<-en“, *Filologija*, br. 5, Zagreb, str. 117–122.
- Putanec, Valentin. 1959. „Sufiks -ora u hrvatskoj antroponimiji“, *Filologija*, br. 2, Zagreb, str. 75–81.
- Rišner, Vlasta. 2015. „Jezik hrvatskih novina i časopisa u 19. stoljeću“, *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante Bičanić, Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 245–299.
- Rukavina Ljubački, Ilija. 1843. *Kroatische Abänderungs- und Abwandlungs- Formen nebst den Regeln der Aussprache und Rechtshreibung, ein Leitfaden für Lehrer und Lernende im Königreiche Kroatien, Slavonien und Dalmatien, so wie in den agränzenden Provinzen: Istrien, Serbien und Bosnien, ec*. Gedruckt bei Marenigh, Trst.
- Samardžija, Marko. 2015. „Hrvatski jezik od početaka 19. stoljeća do narodnoga preporoda“, *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante Bičanić. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 9–33.

- Samardžija, Marko. 1997. *Iz triju stoljeća hrvatskoga standardnog jezika*. Matica hrvatska, Zagreb.
- Stazich, Andrija. 1855. *Grammatica illirica pratica secondo il metodo di Ahn e di Ollendorff spiegata dal maestro della III classe nella scuola normale*. Tipografia M. V. Piperata ef., Split.
- Šamija, Ivan Branko. 2011. *Hrvatski rječotvornik*. Društvo Lovrećana Zagreb, Zagreb.
- Štambuk, Anuška. 1999. „Imenička sufiksalna tvorba u elektroničkom nazivlju“, *Suvremena lingvistika*, 47–48, br. 1, Zagreb, str. 165–180.
- Štambuk, Anuška. 1984. „O tvorbi nazivlja elektroničkih računala“, *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnoga jezika*, XXXI, br. 4, Zagreb, str. 119–124.
- Štimac Ljubas, Vlatka. 2011. „Sufiksalne tvorenice u postanku modno-odjevnih naziva“, *Tabula: časopis Filozofskog fakulteta, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli*, br. 9, str. 212–223.
- Tafra, Branka. 1993. *Gramatika u Hrvata i Vjekoslav Babukić*. Matica hrvatska, Zagreb.
- Tafra, Branka, Petra Košutar. 2009. „Rječotvorni modeli u hrvatskom jeziku“, *Suvremena lingvistika*, XXXV, br. 67, Zagreb, str. 87–107.
- Trezner, Tomislav. 1970. „Glagolske imenice na -nje“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XVIII, br. 2, Zagreb, str. 50–54.
- Turk, Marija. 2013. *Jezično kalkiranje u teoriji i praksi – Prilog lingvistici jezičnih dodira*. Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Zagreb–Rijeka.
- Veber, Adolfo. 1871. 1876.³ *Slovnica Hèrvatska za srednja učilišta*. Zagreb.
- Veber, Adolfo. 1862. *Slovnica za četvèrti razred katoličkih glavnih učionah u Carevini austrijanskoj*. Beč.
- Vince, Zlatko. 1990. *Putovima hrvatskoga književnog jezika*. Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
- Vince, Zlatko. 1975. „Zaokret u hrvatskom književnom jeziku potkraj 19. stoljeća“, *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, VI, br. 6, Zagreb, str. 131–159.
- Volarić, Fran. 1852. 1854.² *Ilirsku slovnica za početne učionice*. Vladateljna tiskarnica, Trst.
- Vulić, Sanja. 2020. „Tvorbeno motivirane riječi u suvremenim gradišćansko-hrvatskim književnim djelima“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XLVIII, br. 1–2, Književni krug Split, Split, str. 9–31.

- Vulić, Sanja. 2018. *Jedinstvo različitosti, Radovi iz hrvatske filologije*. Književni krug Split, Split.
- Vulić, Sanja. 2008. „Čista složena tvorba u gradišćanskohrvatskim idiomima“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XXXVI, br. 1–2, Književni krug Split, Split, str. 9–31.
- Vulić, Sanja. 2007.a „Čista prefiksna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim idiomima“, *Croatica et Slavica Iadertina*, III, br. 3, Zadar, str. 81–93.
- Vulić, Sanja. 2007.b „Odnos tvorbe riječi prema drugim granama jezikoslovlja na primjeru gradišćanskohrvatskih idioma“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XXXV, br. 1, Split, str. 85–103.
- Vulić, Sanja. 2007.c „Prefiksno-sufiksna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim idiomima“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XXXV, br. 1, Split, str. 121–138.
- Vulić, Sanja. 2006.a „Imeničke sraslice u gradišćanskohrvatskim govorima“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XXXIV, br. 1–2, Split, str. 115–119.
- Vulić, Sanja. 2006.b „Sintaktičko-semantička tvorba kao rubni tvorbeni način pri tvorbi imenica u gradišćanskohrvatskim idiomima“, *Croatica et Slavica Iadertina*, III, br. 3, Zadar, str. 73–82.
- Vulić, Sanja. 2005.a „Složeno-sufiksna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim čakavskim govorima“, *Croatica et Slavica Iadertina*, I, br. 1, Zadar, str. 47–60.
- Vulić, Sanja. 2005.b „Preobrazba kao rubni tvorbeni način pri tvorbi imenica u gradišćanskohrvatskim čakavskim govorima“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XXXIII, br. 1–2, Split, str. 213–229.
- Vulić, Sanja. 2004. „Prilog izradbi kontrastivne gramatike gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika i suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika na primjeru tvorbe riječi“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XXXII, br. 2, Split, str. 13–20.
- Vulić, Sanja. 2003. „Tvorba riči u Gramatici gradišćanskohrvatskoga jezika“, *Gramatika gradišćanskohrvatskoga jezika*, ur. Ivo Sučić. Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, Željezno, str. 245–390.

- Vulić, Sanja, Gordana Laco. 2015. „Jezik hrvatskih književnih djela u 19. stoljeću“, *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante Bičanić. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, Zagreb, str. 179–243.
- Weber, Adolfo. 1859. 1862.² *Skladnja ilirskoga jezika, za niže gimnazije*. C. k. naklada školskih knjigah, Beč.
- Žepić, Stanko. 1970.a „Izvedenice sa sufiksima za tvorbu mjesnih imenica“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XVIII, br. 4, Zagreb, str. 105–114.
- Žepić, Stanko. 1970. „Izvedenice sa sufiksima za tvorbu mjesnih imenica“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XVIII, br. 3, Zagreb, str. 83–91.
- Žepić, Stanko. 1969. „O tvorbi riječi“, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, XVII, br. 2, Zagreb, str. 179–243.

Životopis autorice s popisom objavljenih djela

Lidija Bogović (matični broj znanstvenice: 383235) na Hrvatskim studijima diplomirala je kroatologiju (znanstveni i nastavnički smjer) obranom diplomskoga rada na temu *Bliskoznačnost u hrvatskom jeziku*. Nakon završenoga studija, također na Hrvatskim studijima, upisala je Poslijediplomski doktorski studij kroatologije, a 2021. pod mentorstvom prof. dr. sc. Sanje Vulić Vranković obranila je temu doktorskoga rada *Uloga rječotvorja u hrvatskom jeziku u drugoj polovici 19. stoljeća*. Od 2019. zaposlena je na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na radnom mjestu asistentice na Odsjeku za kroatologiju. Od 2018. suradnica je na projektu Suradnja s hrvatskim autohtonim zajednicama u dijaspori. U okviru projekta održala je nekoliko predavanja za nastavnike hrvatskoga jezika u hrvatskim autohtonim manjinskim zajednicama u Mađarskoj. Tajnica je Ljetne škole hrvatskoga jezika i kulture za nastavnike hrvatskoga jezika iz dijaspore. Na toj Školi od početka drži jezične vježbe prilagođene znanju polaznika. Na Fakultetu hrvatskih studija asistentica je na predmetima Fonologija hrvatskoga jezika, Hrvatska dijalektologija i Hrvatski pravopis na preddiplomskoj razini studija te na predmetima Književnost i kultura Hrvata u dijaspori, Leksikologija i leksikografija hrvatskoga jezika i Tvorba riječi u hrvatskom jeziku na Diplomskom studiju kroatologije. Bila je suradnica na projektima: Sociolingvističko istraživanje i analiza govora različitih naraštaja Hrvata u Milanu (2023.), Identitet i održivost Hrvata od Bara do Herceg Novoga s demografskoga i jezično-kulturološkoga aspekta (2023.), Istraživanje razine znanja hrvatskoga jezika kod djece koja pohađaju Hrvatsku nastavu u Ludwigsburgu (2023.) i Istraživanje razine znanja hrvatskoga jezika kod djece koja pohađaju Hrvatsku nastavu u Münchenu i Baden-Württembergu (2022.).

Popis objavljenih radova autorice

Znanstveni radovi

Bogović, Lidija. 2018. „Pitanje autorstva prikazanja koja se pripisuju Maruliću u Medinijevoj *Povjesti hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*“, *Zbornik o Miloradu Mediniju – Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Zagreb – Dubrovnik, 9. – 11. studenoga 2017.*, ur.

Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari, Znanstveni zbornici, sv. 16. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb str. 305–320.

Bogović, Lidija, Jasmina Pavić. 2016. „Vitezovićeve *Hervatkinga* i *Dolmacia* – identiteti identiteta“, *Pavao Ritter Vitezović i njegovo doba (1652–1713)*, Zbornik radova s 3. međunarodne kroatološke konferencije, ur. Alojz Jembrih i Ivana Jukić. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 243–262.

Bogović, Lidija, Jasmina Pavić. 2014. „Terminološki uzlet Pavićeve doba“, *Zbornik o Emeriku Paviću*, Knjižnica Tihi pregaoci, ur. Pavao Knezović i Marko Jerković. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 383–396.

Stručni radovi

Bogović, Lidija, Tomislav Vodička. 2023. „Kronika hrvatskih književnih povjesničara“, *Slatkost baščine – Zbornik u čast Tihomilu Maštroviću*, ur. Robert Bacalja. Sveučilište u Zadru – Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zadar, str. 449–467.

Bogović, Lidija. 2022. „Bibliografija Slavka Ježića“, *Zbornik o Slavku Ježiću – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Slavku Ježiću (Zagreb – Zadar, 7. – 9. listopada 2021.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 18. Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 525–563.

Bogović, Lidija. 2022. „Literatura o Slavku Ježiću“, *Zbornik o Slavku Ježiću – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Slavku Ježiću (Zagreb – Zadar, 7. – 9. listopada 2021.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 18. Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb str. 565–593.

Bogović, Lidija. 2018. „Bibliografija Milorada Medinija“, *Zbornik o Miloradu Mediniju – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Miloradu Mediniju (Zagreb – Dubrovnik, 9. – 11. studenoga 2017.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 16. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 461–471.

Bogović, Lidija, 2018. „Literatura o Miloradu Mediniju“, *Zbornik o Miloradu Mediniju – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Miloradu Mediniju (Zagreb – Dubrovnik, 9. – 11. studenoga 2017.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 16. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 473–517.

Bogović, Lidija. 2017. „Bibliografija Đure Šurmina“, *Zbornik o Đuri Šurminu – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Đuri Šurminu (Zagreb – Varaždin – Čazma, 21. – 22. travnja 2016.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 15. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 347–428.

Prikazi

- Bogović, Lidija. 2020. „Čakavština: čakavski idiom i hrvatski jezični identitet (Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 21. rujna 2015. u Splitu, uredila Sanja Vulić, Književni krug Split 2020.)“, *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XLVIII, br. 1–2, Split, str. 145–149.
- Bogović, Lidija. 2019. „Prve dame ilirizma. Uz knjigu Josipe Dragičević *Književnost u hramu ljubavi. Hrvatska nacija, rod i književnost u prvoj polovici 19. stoljeća*“, Ex Libris, 2017., 232 str.“. *Vijenac: književni list za umjetnost, kulturu i znanost*, XXVII, br. 653, Zagreb, 14. ožujka 2019.
- Bogović, Lidija. 2018. „Sanja Vulić – Jedinstvo različitosti. Radovi iz hrvatske filologije, Književni krug Split, 2018., 270 str.“, *Vukovarski zbornik* (ur. Milan Paun), XIII. Ogranak Matice hrvatske u Vukovaru, Vukovar, str. 388–392.
- Bogović, Lidija. 2018. „Prikaz kroatističkih tekstova Panonskoga ljetopisa, (Pannonisches Jahrbuch – Panonski ljetopis 2017., ur. Robert Hajszan, Pinkovac – Güttenbach, 24/2017: Pannonisches Institut – Panonski institut)“, *Panonski ljetopis 2018.*, ur. Dr. Robert Hajszan, br. 25. Panonski institut, Pinkovac/Güttenbach, str. 512–513.
- Bogović, Lidija. 2017. „Prikaz zbornika o Đuri Šurminu“, *Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe*, ur. Tomislav Sabljak. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Novi tečaj, godina XIX, br. 34, Zagreb, str. 81–90.
- Bogović, Lidija. 2013. „Svakodnevno hrvanje s hrvatskim jezikom (prikaz knjige: Radoslav Katičić. 2013. *Hrvatski jezik*. Zagreb: Školska knjiga. 283 str.)“, *Kroatologija, časopis za hrvatsku kulturu*, ur. Dubravka Zima, IV, br. 1–2, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 154–157.
- Bogović, Lidija. 2013. „Kulturna simbioza životinja i ljudi (prikaz knjige: Suzana Marjanić, Antonija Zaradija Kiš, ur. 2012. *Književna životinja. Kulturni bestijarij*, II. Dio. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada i Institut za etnologiju i folkloristiku. 1143 str.)“, *Kroatologija, časopis za hrvatsku kulturu*, ur. Dubravka Zima, III, br. 1–2, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 114–117.

Članci

- Bogović, Lidija. 2022. „Parižanin s Vuke – Znanstveni skup o Nikoli Andriću, Zagreb – Vukovar – Pečuh, 20.–22. listopada“, *Vijenac: književni list za umjetnost, kulturu i znanost*, XXX, br. 748, Zagreb, 3. studenoga 2022.
- Bogović, Lidija. 2022. „Kronika Znanstvenoga skupa o Slavku Ježiću (Zagreb – Zadar, 7. – 9. listopada 2021.)“, *Zbornik o Slavku Ježiću – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Slavku Ježiću (Zagreb – Zadar, 7. – 9. listopada 2021.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 18. Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 611–619.
- Bogović, Lidija. 2020. „Kronika Znanstvenoga skupa o Ljubomiru Marakoviću“, *Zbornik o Ljubomiru Marakoviću – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Ljubomiru Marakoviću (Zagreb – Topusko, 25. – 26. travnja 2019.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 17. Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Bogović, Lidija. 2019. „Katolički univerzalist – U Zagrebu i Topuskom održan znanstveni skup o Ljubomiru Marakoviću, 25. i 26. travnja“, *Vijenac: književni list za umjetnost, kulturu i znanost*, XXVII, br. 657, Zagreb, 9. svibnja 2019.
- Bogović, Lidija. 2018. „Kronika Znanstvenoga skupa o Miloradu Mediniju (Zagreb / Dubrovnik, 9. – 11. studenoga 2017.)“, *Zbornik o Miloradu Mediniju – Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Miloradu Mediniju, Zagreb – Dubrovnik, 9. – 11. studenoga 2017.)*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski književni povjesničari – Znanstveni zbornici, sv. 16. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 531–538.
- Bogović, Lidija. 2018. „Studenti Hrvatskih studija posjetili Hrvate u polutisućljetnoj dijaspori (Austrijsko Gradišće i zapadna Mađarska, 1. – 3. 12. 2017.)“, *Panonski ljetopis 2018.*, ur. Dr. Robert Hajzsan, br. 25. Panonski institut, Pinkovac/Güttenbach, str. 313.
- Bogović, Lidija. 2017. „Nasljeđe Medinija“, *Vijenac, književni list za umjetnost, kulturu i znanost*, XXV, br. 619, Matica hrvatska, Zagreb, 23. studenoga 2017., str. 13.
- Bogović, Lidija. 2017. „Kronika Znanstvenoga skupa o Đuri Šurminu“, *Zbornik o Đuri Šurminu, Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Zagreb – Varaždin – Čazma, 21. – 22. travnja 2016.*, ur. Tihomil Maštrović. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 487–495.

- Bogović, Lidija. 2016. „Domovinski rat – mogućnosti znanstvenog pristupa“, *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, XXII, br. 2, Zagreb, str. 151–156.
- Bogović, Lidija. 2014. „Hrvatska jezična i kulturna baština iz kolijevke knezova Krčkih Frankopana poslana u svijet“, *Cassius*, Časopis studenata kroatologije na Hrvatskim studijima, ur. Martina Tuškan, VI, br. 6. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 246–247.
- Bogović, Lidija. 2013. „Kamov – neprepoznat meteor na nebu hrvatske književne moderne“, *Cassius*, Časopis studenata kroatologije na Hrvatskim studijima, ur. Filip Kopanica, V, br. 5. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 9–12.